O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KUTUBXONASI

Kuch – bilim va tafakkurda

Ma'rifat

ENLIGHTENMENT * XALQ ZIYOLILARI GAZETASI *

1931-yildan chiqa boshlagan | 2003-yil 3-dekabr, chorshanba | № 96 (7601)

Da'vat

O'z bolaligini unutgan tarbiyachi yomon tarbiyachidir.

Mari EBNER-ESHENBAX

Ibrat

Denov tumanidagi "Hazorbog'" shirkat xo'jaligi o'z hududidagi 7 ta maktabga homiylik qilib kelmoqda. Mazkur o'quv yilida esa, xo'jalik hisobidan qurilgan 120 o'rinli maktab binosi foydalanishga topshirildi.

ХОРАЗМ ЭЛИГА ЮКСАК ҲУРМАТ ВА ЭҲТИРОМ РАМЗИ

Президент Ислом Каримовнинг Хоразм вилоятига Жалолиддин Мангуберди орденини топшириш маросимидаги нутқи

Хоразм кўҳна тамаддун бешикларидан ҳисобланади. «Авесто» қадар қадимий юрт. Ўтмиши бой, келажаги мунаввар. Дунёга Ал-Хоразмий, Абу Райҳон Беруний, Жалолиддин Мангуберди, Нажмиддин Кубро, Маҳмуд Замахшарий, Паҳлавон Маҳмуд, Огаҳий каби машҳур алломаларни етказиб берган табаррук замин.

Мамлакатимиз мустақиллиги кўҳна Хоразм тарихида янги — буюк юксалиш даврини бошлаб берди. Истиқлолнинг илк йиллариданоқ миллат ғурурини уйғотиш, унинг бой меросини, улуғ алломаларини, асрий анъаналарини дунёга машҳур этишга бел боғлаган Юртбошимиз қадим Хоразм маданиятига ўзгача меҳр билан қарайди. Ўтган йилларда Хива шаҳрининг 2500 йиллиги, «Авесто»нинг 2700 йиллиги халқаро миқёсда нишонланди. Айниқса, Жалолиддин Мангубердидек миллатнинг ҳақиқий ўғлонига, юрт фидойисига алоҳида ҳурмат кўрсатилди. Ал-Хоразмий, Абу Райҳон Беруний ёдгорлик мажмуаларининг бунёд этилиши ҳам буюк аждодларга юксак эҳтиром рамзидир.

Юртбошимиз Хива шаҳрининг 2500 йиллигига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқида «Бундан минг йил муқаддам одамзод тарихидаги илк академиялардан бири бўлмиш Маъмун академияси Хоразм заминида ташкил топгани билан ҳар қанча фахрлансак арзийди. Ўйлайманки, биз Маъмун академиясини Хоразм заминида қайтадан ташкил этсак, кўп улуғ иш бўлур эди», деган эди. 1997 йилнинг 11 ноябрида Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Хоразм Маъмун академиясини қайтадан ташкил этиш тўғрисида»ги фармони эълон қилинди. Бугун ушбу илм даргоҳида археология, тарих, фалсафа, тил ва адабиёт, биология каби илмий бўлимлар ишлаб турибди.

Мамлакатимизда амалга оширилаётган иқтисодий ислоҳотлар, турли соҳалардаги янгиланишлар вилоят халқ хўжалиги тизимини тубдан ўзгартирди. Одамларнинг меҳнатга, мулкка муносабати ўзгарди. Улар ўз келажаги ва юрт равнақи йўлида фидойилик кўрсатмоқда. Юртбошимиз хоразмлик деҳқонларнинг ҳар бир кунини жасоратга менгзаган эди. Дарҳақиқат, мураккаб иқлим шароитида меҳнат қилаётган вилоят деҳқонлари эришаётган ютуқлар таҳсинга лойиқ. Улар бу йил ҳам ғалла, пахта етиштиришда улкан муваффақиятларга эришди. Мамлакатимиз тарихида илк бор шолидан энг юқори ҳосил олинди. Бунда хоразмлик миришкорларнинг катта ҳиссаси бор.

Вилоят қишлоқ хўжалиги тизимида фермер хўжаликлари муҳим ўрин тутади. 6 минг 170 фермер хўжалиги меҳнати билан вилоятда тайёрланаётган қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари ҳажми ортиб бормоқда.

Соғлиқни сақлаш, халқ таълими тизимида амалга оширилаётган ислоҳотлар ҳам ўз самарасини кўрсатяпти. Болалар спортини ривожлантиришга катта эътибор қаратилган.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Фармонига мувофиқ Хоразм вилояти мамлакатимиз мустақиллигининг 12 йиллиги арафасида Жалолиддин Мангуберди ордени билан мукофотланган эди.

Давлатимиз раҳбари Ватанимизнинг ана шу юксак мукофотини топшириш учун 2 декабрь куни Хоразм вилоятига ташриф буюрди.

Вилоят ҳокимлигида бўлиб ўтган тантанали маросимни Хоразм вилояти ҳокими, Ўзбекистон Қаҳрамони И.Бобожонов очди.

(Давоми 2-бетда)

Ассалому алайкум, қадрли дўстлар!

Муҳтарам юртдошлар!

Авваламбор, мен бугун қадимий ва бетакрор Хоразм заминига қадам қўйиб, сиз азиз юртдошларим билан дийдор кўришиб, сизларнинг очиқ чеҳрангизга боқиб, барчангизни бардам, яхши кайфиятларингизни кўриб, хурсанд бўлганимни билдирмоқчиман. Ва сиз азизларга, сиз орқали бутун Хоразм аҳлига ўзимнинг самимий ҳурмат-эҳтиромимни изҳор этмоқчиман.

Барчангизга маълум: истиқлолимизнинг 12 йиллик байрами арафасида Хоразм вилояти ўзининг буюк хизматлари учун, аввало, аждодларимизнинг тарихий ва маънавий анъаналарини, мардлик ва жасорат намуналарини асраб-авайлаб, муносиб давом эттириб келаётгани, ёш авлодимизни ватанпарварлик руҳида тарбиялашдаги улкан хизматлари учун давлатимизнинг юксак мукофоти – Жалолиддин Мангуберди ордени билан тақдирланган эди. Барчангизни, бутун Хоразм элини ана шу мукофот билан чин қалбимдан муборакбод этишга ижозат бергайсиз.

Бугунги воқеанинг яна бир муҳим томони шундаки, Ватан озодлиги йўлида мардона курашиб, жон фидо этган буюк аждодимиз, жасур саркарда Жалолиддин Мангуберди номи билан аталган бу орден Ўзбекистон тарихида илк марта топширилмоқда. Ва бу орденнинг биринчи бўлиб айнан Хоразм вилоятига берилишида теран маъно бор.

Мен бу юксак мукофотни авваламбор минг йиллик қадимий цивилизация бешиги бўлган шу муқаддас заминга, дунёга Мусо Хоразмий ва Абу Райҳон Беруний, Маҳмуд Замаҳшарий ва Нажмиддин Кубро, Паҳлавон Маҳмуд ва Огаҳий сингари буюк зотларни берган, ҳозирги кунда ҳам ўзининг бунёдкорлик ишлари билан мамлакатимизнинг обрўсини оширишга ва унинг тараққиётига муносиб ҳисса қўшиб келаётган Хоразм элига давлатимиз ва халқимизнинг ҳурмат-эҳтироми рамзи сифатида қабул қилишингизни истардим. Албатта, бундай юксак мукофот фақат бир йиллик натижалар учун эмас, балки минг-минглаб одамларнинг кўп йиллар давомида юртни обод қилиш, эл фаровонлигини ошириш йўлидаги фидокорона меҳнати учун берилишини, ўйлайманки, барчангиз яхши тушунасиз.

Шу нуқтаи назардан қараганда, Хоразм вилояти кейинги йилларда ҳавас қилса арзийдиган марраларни қўлга киритмоқда.

Саноат соҳасини оладиган бўлсак, бундай ютуқларни ишлаб чиқаришдаги таркибий ўзгаришларда, янги-янги соҳалар ва корхоналар пайдо бўлишида — вилоятда шакардан тортиб мева шарбатигача, экспортбоп ип калавадан тортиб замонавий кийим-кечакларгача, машҳур Хива гиламларидан тортиб экскаваторгача, бир сўз билан айтганда, ички ва ташқи бозоримизда харидоргир бўлган турли маҳсулотлар тайёрланаётганида кўришимиз мумкин.

Ҳозирги кунда воҳада 27 та қўшма корхона ишлаб турганги, вилоят иқтисодиётига 161 миллион АҚШ долларидан зиёд инвестиция киритилгани, биргина 2003 йилда 4 та янги қўшма корхона ташкил этилгани ҳам иқтисодиёт ривожига сезиларли таъсир кўрсатмоқда. Ўзимизда етиштирилган пахта ҳосилини қайта ишлаб, тайёр маҳсулотга айлантириш ва шунинг ҳисобидан мамлакатимизга кўпроқ валюта маблағлари олиб келиш борасида ҳам вилоятда диққатга сазовор ишлар қилинмоқда. Жумладан, етиштирилган пахта ҳосилининг 15 фоизи шу ернинг ўзида қайта ишланмоқда. Мана шу залда ўтирган мутахассис ва раҳбарлар яхши билади, илгари, собиқ шўро даврида бу кўрсаткич 3 фоиздан ошмас эди.

Кўриб турганингиздек, қисқа вақт ичида биз бу борада катта ютуққа эришдик, лекин фақат шу билан чекланиш бизга тўғри келмайди. Шу маънода, Вазирлар Маҳкамасининг Хоразм вилоятида яна бир замонавий тўқимачилик фабрикаси — «Бурсел-Боғот текстиль» қўшма корхонасини ташкил этиш тўғрисида яқинда қабул қилган қарори бу соҳада келажакни ўйлаб, изчил иш олиб бораётганимиздан далолат беради.

Бўлғуси корхона йилига 5 минг 770 тонна пахта толасини қайта ишлаш қувватига эга. Энг асосийси, ана шу маҳсулотнинг 80 фоизи чет элга экспорт қилинади. Шуни алоҳида таъкидлаш лозимки, 2004 йилнинг охирига бориб вилоятдаги пахта толасининг 30 фоизидан ортиғини шу ернинг ўзида қайта ишлашни ташкил қилиш режалаштирилмоқда.

Қишлоқ хўжалигини оладиган бўлсак, кейинги йилларда рўй берган объектив қийинчиликларга қарамасдан, вилоят меҳнаткашлари ғалла ва шоли, пилла ва бошқа маҳсулотлар бўйича шартнома режаларини мунтазам бажариб келаётганини эътироф этишимиз лозим.

Бутун мамлакатимизда бўлгани каби, Хоразм вилоятининг энг оғир муаммоларидан бири — бу коммуникация масаласи экани сизларга яхши маълум. Бу ўта муҳим масалани ечиш мақсадида шу кунларда Ҳазорасп тумани ҳудудида Амударё устига замонавий кўприк қуриш ишлари ниҳоясига етмоқда.

Лойиҳа қиймати 25 миллиард 556 миллион сўмга тенг бўлган, нафақат Хоразм, балки бутун мамлакатимиз учун стратегик аҳамиятга эга бу улкан иншоот ишга тушгач, бир вақтнинг ўзида Амударё ўзра поезд ҳамда автомобиль қатнови йўлга қўйилади.

Бу эса, ўз навбатида, вилоятни иқтисодий ривожлантириш, одамларнинг узоғини яқин қилиш учун янги имкониятлар очиб беради. Мана шундай эзгу ишларни амалга оширишда Хива туманидаги «Ўзбекистон» ширкат хўжалиги бош пудратчиси, Ўзбекистон Қаҳрамони Бектурди Жуманиёзов, илғор фермерлар Гулмат Ҳайитметов, Машариф Қаландаров, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган қурувчи Болтабой Сапаев, «Меҳнат шуҳрати» ордени соҳиби, электрпайвандчи Юсупбой Ўрозов, уста шоликор Қурбоной Узоқбоева, моҳир тикувчи Анабиби Собирова каби юзлаб заҳматкаш инсонларнинг хизматини барчамиз юксак қадрлаймиз.

Вилоятда бошқа соҳалар бўйича ҳам ўсиш-ўзгариш, янгиланиш жараёнлари изчил давом этмоқда. Замонавий корхоналар, янги турар-жойлар, равон йўллар ва кўприклар, мактаб, лицей ва коллежлар, шифохоналар, улуғ аждодларимиз номидаги боғлар, гўзал меҳмонхоналар барпо этилмоқда. Энг муҳими, одамларнинг ҳаётга муносабати, онги ва тафаккури ўзгармоқда. Буни ҳеч ким инкор этолмайди.

(Давоми 2-бетда)

Ўзбекистон Республикаси Президентининг

ФАРМОНИ

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн бир йиллиги муносабати билан амнистия тўғрисида

Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинганлигининг ўн бир йиллиги муносабати билан инсонпарварлик тамойилига амал қилиб, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси 93-моддасининг 20-бандига асосан, қ а р о р қ и л а м а н:

1. ўта оғир бўлмаган жиноятлар учун ҳукм қилинганлар жазодан озод қилинсин:

а) биринчи марта содир этган жинояти учун жазо ўтаётган аёллар;

б) жиноят содир этган вақтда 18 ёшга тўлмаган шахслар;

в) мазкур Фармон кучга киргунга қадар қонунда белгиланган тартибда биринчи ва иккинчи гуруҳ ногиронлари деб топилган шахслар;

г) мазкур Фармон кучга киргунга қадар 60 ёшга тўлган эркаклар;

д) мазкур Фармон кучга киргунга қадар бир йилдан ошмаган муддат ичида жазони ижро этиш ёки яшаш жойидаги даволаш муассасаларининг тиббий комиссиялари қарорига асосан жазони ўташга тўсқинлик қиладиган оғир касалликка чалинган деб топилган шахслар;

е) жиноят содир қилгунга қадар доимий яшаш жойи Ўзбекистон Республикаси ҳудудидан ташқарида бўлган, озод этилгандан сўнг Ўзбекистон Республикасида бўлиш учун қонуний асослар бўлмаган чет эл фуқаролари.

2. Эҳтиётсизлик орқасида жиноят содир этганлар, шунингдек биринчи марта ҳукм қилинган шахслар, башарти улар ижтимоий хавфи катта бўлмаган ёки унча оғир бўлмаган жиноят содир этган бўлсалар, жазодан озод қилинсин.

3. Биринчи марта озодликдан маҳрум этиш жазосига ҳукм қилиниб, ўталмай қолган жазо муддати икки йилдан кўп бўлмаган шахслар жазодан озод қилинсин.

4. Экстремистик ташкилотлар фаолиятидаги иштироки, улар таркибида Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумига қарши жиноятлар ёки жамоат хавфсизлигига қарши бошқа қилмишлар содир этганлиги учун ўн йилдан кўп бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум этишга ҳукм қилиниб, тузалиш йўлига қатъий ўтган шахслар жазодан озод қилинсин.

5. Ушбу Фармоннинг 1-моддасида қайд этилган шахслар томонидан содир этилган жиноятлар, шунингдек ижтимоий хавфи катта бўлмаган жиноятлар юзасидан олиб борилаётган тергов ишлари ва судда кўрилмаган ишлар тугатилсин.

6. Мазкур Фармонга асосан жазодан озод қилинмайдиган шахслар жазо муддатининг ўталмаган қисми қуйидагича қисқартирилсин:

а) қасддан содир этган жинояти учун ўн йилдан ортиқ бўлмаган муддатга озодликдан маҳрум қилинганларга — тўртдан бир қисмига;

б) қасддан содир этган жинояти учун ўн йилдан ортиқ муддатга озодликдан маҳрум қилинганларга — бешдан бир қисмига.

7. Тадбиқ этилмасин:

а) мазкур Фармон — ўта хавфли рецидивистларга, жазони ўташ тартибини мунтазам равишда бузаётган маҳкумларга, шунингдек муқаддам афв этиш ёки амнистия тартибида жазодан озод этилган ва яна қасддан жиноят содир этган шахсларга;

б) мазкур Фармоннинг 1-3, 5,6-моддалари — экстремистик ташкилотлар фаолиятидаги иштироки, улар таркибида Ўзбекистон Республикасининг конституциявий тузумига қарши жиноятлар ёки жамоат хавфсизлигига қарши бошқа қилмишлар содир этганлиги учун ҳукм этилган шахсларга нисбатан.

8. Фармон эълон қилинган кундан кучга киради ва уч ой мобайнида ижро этилиши лозим.

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри,
2003 йил 1 декабрь

SO'NGGI UCH KUN MUJDALARI

QAROR

Aholiga shoshilinch tibbiy xizmat ko'rsatishni tashkil etishni yanada takomillashtirish va uning sifatini oshirish, shoshilinch tibbiy yordam tizimini rivojlantirishni rag'batlantirish maqsadida Vazirlar Mahkamasining «Aholiga shoshilinch tibbiy yordam xizmatini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi qarori matbuotda e'lon qilindi.

OQSAROYDA QABUL

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Karimov 2 dekabr kuni Oqsaroyda Rossiya Federatsiyasi sog'liqni saqlash vaziri Yuriy Shevchenkoni qabul qildi. Oqsaroydagi muloqot chog'ida O'zbekiston bilan Rossiya o'rtasida sog'liqni saqlash sohasida hamkorlikni rivojlantirish, jumladan, kadrlar tayyorlash, qo'shma ilmiy tadqiqotlar o'tkazish, texnikaviy sohadagi aloqalarni kengaytirishga oid masalalar yuzasidan fikr almashildi.

ILMIY-AMALIY ANJUMAN

Fanlar akademiyasining Alisher Navoiy nomidagi til va adabiyot institutida adabiyotshunoslik va tilshunoslik sohasida olib borilayotgan izlanishlar samarasi va galdagi vazifalarga bag'ishlangan ilmiy-amaliy anjuman bo'lib o'tdi. Tadbirda ilmiy-tadqiqot muassasalari va oliy o'quv yurtlari olimlari, yosh tadqiqotchilar ishtirok etdi.

МАКТАБ БИТИРУВЧИСИ

унинг кейинги тақдири қандай кечади?

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 29 августдаги «Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълимига изчил ўтишни таъминлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги 473-сонли қарорида «...янги ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларини ишга тушириш бўйича йўл қўйилган қолоқлик ва ўрта умумтаълим мактабларида ўқувчилар ўрни етарлича мувозанатли қисқартирилмаганлиги муносабати билан айрим туманларда 9-синфларнинг битирувчилари ўқишни касб-ҳунар коллежларида ёки умумтаълим мактабларининг 10-синфларида давом эттириш имкониятига эга эмаслиги ҳоллари мавжудлиги» қайд этилганди. Ва бу ечимини кечиктириб бўлмас масаланинг тўғри ва ўз вақтида ҳал этилиши юзасидан кўплаб чора-тадбирлар режаси ҳам ишлаб чиқилганди. Савол туғилади: мазкур муаммонинг келиб чиқиши омиллари нимага боғлиғу, унинг ечими борасида қандай изланишлар олиб борилмоқда? Бу ва бу каби саволларга жавоб излаб, Халқ таълими вазирлигининг Умумий ўрта таълим бош бошқармаси бошлиғи вазифасини бажарувчи Шукур ПЎЛАТОВга мурожаат қилдик.

— Аввало, шуни таъкидлаш лозимки, таълим тизимида туб ислоҳотлар кечаётган бир паллада бу каби муаммонинг юзага келишини тўғри қабул қилиш керак. Бироқ, тан олиш лозим: масала жиддий. Зеро, рақамларга мурожаат қиладиган бўлсак, 2002-2003 ўқув йилида умумтаълим мактабларининг 9-синфларини 599 минг нафарга яқин ўқувчи битирди. Шундан 356 минг нафар ўқувчи мактабларнинг 10-синфларига, 216 минг нафарга яқини эса касб-ҳунар коллежларига, 15 минг нафари академик лицейларга ҳамда 5-6 минг нафар атрофидаги ўқувчи олий ўқув юртлари қошидаги ихтисослаштирилган мактабларга жойлашганлар. Демак, бундан аён бўладики, яна 6000 нафарга яқин ўқувчининг кейинги тақдири гумон остида. Шу боис ҳукуматимиз томонидан муаммонинг ечимига қаратилган қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқдаки, унинг албатта самараси бўлади. Энди муаммонинг юзага келиш сабабларига тўхталсак.

(Давоми 2-бетда)

«MA'RIFAT»НИ СЕВИБ ЎҚИЙМИЗ»

дейишди очиқ мулоқот қатнашчилари

Бугунги тезкор ва шиддатли давримизни оммавий ахборот воситаларисиз тасаввур этиш қийин. Турли ахборот оқимлари кучайиб бораётган бир шароитда матбуот нашрларига бўлган талаб ва эҳтиёж ҳам ортмоқда. Ҳар бир муштарий ўз дунёқарашидан келиб чиққан ҳолда қадрдон газета ва журналларнинг ҳар бир янги сонини интизорлик билан кутади. Ана шулар орасида «Маърифат» ҳам бор. Ўз ўқувчиси ва мухлислари билан алоқани янада мустаҳкамлашни ният қилган матбуот нашрлари омма орасида кўпроқ бўлишига, очиқ мулоқотлар ўтказишга алоҳида эътибор беради. «Маърифат» газетаси ҳам ана шу анъанага содиқ қолган ҳолда барча вилоятларда газетхонлар билан очиқ мулоқот ўтказмоқда. Яқинда Жиззах вилоятида ҳам ана шундай «Маърифат» газетаси кунлари бўлиб ўтди.

Жиззах шаҳри Й.Охунбобоев номидаги 6-ўрта мактабда бўлиб ўтган учрашувда газета бош муҳаррири Ҳалим Саидов жамоанинг амалга ошираётган ишлари, келгуси режалари ҳақида ахборот берди. Шундан сўнг учрашув қатнашчилари газета фаолияти билан боғлиқ бўлган фикр-мулоҳазалари, таклиф ва истакларини изҳор этишди.

«Ma'rifat» gazetasi kunlari

Марат Зокиров, Ўзбекистон Қаҳрамони, иқтидорли болалар лицейи директори:

— Менимча, ҳар бир фидойи ўқитувчининг меҳнати қаҳрамонликка муносиб. Ўқитувчининг ғоятда мураккаб ва машаққатли меҳнатини элга танитишда зиёлилар газетаси бўлмиш «Маърифат»нинг хизмати катта. Мен ҳам ёшлигимда фотомухбир бўлиб ишлаганман. Бу касб одамлар билан муомала қилиш маданиятини, инсонни қадрлашни, ҳаётни ўргатади. Ўқитувчилик касбини танлаганимдан бери «Маърифат» билан ошноман. Жуда кўп мақолаларим шу газетада чиққан. Ҳозир мактабимиз иқтидорли ўқувчиларининг шеърлари берилмоқда. Қисқаси, ёшларда адабиётга, бадиий ижодга ҳавас уйғотишда газета ўзига хос тажриба мактабига айланмоқда.

(Давоми 2-бетда)

ТАЗЕТАНИ ВАРАҚЛАГАНДА:

КАСБ-ҲУНАРГА ЙЎНАЛТИРИШ ЖАРАЁНИНИНГ АЛГОРИТМИ
3-бет

МАЪРИФАТ ЮЛДУЗИ
5-бет

БОЛА ТАҚЛИДЧИ БЎЛАДИ
У СИЗНИНГ ФАҚАТ ЯХШИ ЖИҲАТЛАРИНИНГ ЎЗЛАШТИРСИН
6-бет

ЦИКЛОСКАНВОРД+ ЧИЗИҚЛИ КРОССВОРД
8-бет

Butun mamlakatimiz singari Xorazm vohasida ham yosh avlod tarbiyasiga katta e'tibor qaratilmoqda. Va tabiiyki, bunda o'z hayotini ta'lim-tarbiya sohasiga bag'ishlagan jonkuyar ustoz-murabbiylarimizning xizmatlari beqiyos.

Akademik litseylar va kasb-hunar kollejlari qurilishining aniq yo'naltirilgan ro'yxatlarini tuzishda ko'rsatib o'tilgan o'quv yurtlarini birinchi navbatda qishloq aholi yashash joylarida qurish nazarda tutiladi.

Ma'rifat

ХОРАЗМ ЭЛИГА ЮКСАК ҲУРМАТ ВА ЭҲТИРОМ РАМЗИ

(Давоми. Боши 1-бетда)

Тадбирда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов нутқ сўзлади.

Юртбошимиз Хоразм элининг улуғ аждодларга хос мардлик ва жасорат, Ватанга муҳаббат ва садоқат анъаналарини муносиб давом эттириб келаётганини, мураккаб табиий шароитда ўз матонатини намоён этиб, ҳаётнинг барча жабҳаларида юксак натижаларга эришаётганини алоҳида таъкидлади. Буюк тарихий ва маънавий меросимизни асраб-авайлаб, дунёга машҳур этаётган, ёш авлодни ҳақиқий ватанпарварлик руҳида тарбиялаётган Хоразм аҳлининг фидокорона меҳнати ҳар қанча таҳсинга лойиқ. Давлатимиз раҳбари Ватанимизнинг юксак мукофотини Хоразм вилояти ҳокимига топширди.

Тадбирда сўзга чиққан меҳнат фахрийси Йўлдош Ҳожиев, Зулфия мукофоти лауреати Малоҳат Рўзметова, «Хоразм-Нуртоп» Ўзбекистон-Туркия қўшма корхонаси раҳбари Пўлат Сафаров ва Ўзбекистон Қаҳрамони Вера Пак вилоятнинг Жалолиддин Мангуберди ордени билан мукофотланиши бутун воҳа элини беҳад қувонтирганини таъкидлаб, бундай юксак эътибор учун Юртбошимизга миннатдорлик билдирди.

Шу куни давлатимиз раҳбари Хива шаҳридаги «Хива-Карпет» Ўзбекистон-Германия қўшма корхонасини бориб кўрди. Корхона маҳсулотлари нафақат юртимизда, балки хорижда ҳам ўз харидорини топган. Германия, Франция, Швейцариядан келтирилган замонавий дастгоҳлар билан жиҳозланган корхонада 700 га яқин йигит-қиз меҳнат қилмоқда. Корхона бир йилда 2,4 миллион квадрат метр гилам ва гилам маҳсулотлари тайёрлаш қувватига эга. Корхона цехларини айланиб, замонавий тўқув дастгоҳлари, гилам тўқиш жараёни билан танишган Юртбошимиз гиламларнинг замонавий, миллий шакл ва услубдаги янги нусхаларини яратиш, бунга ёш мусаввирларни кенг жалб этиш лозимлигини уқдирди.

Президент Ислом Каримов Урганч шаҳридаги ҳарбий қисмлардан бирида бўлиб, аскарлар билан суҳбатлашди. Уларнинг яшаш шароити, ҳарбий жанговарлик тайёргарлиги билан қизиқди.

Шу йилнинг май ойида Хоразм вилоятида «Умид ниҳоллари» республика мусобақаларининг финал босқичи бўлиб ўтганди. Мусобақаларнинг очилиш ва ёпилиш маросимлари тўлиқ қайта таъмирланган «Хоразм» спорт мажмуида ўтказилган эди. Давлатимиз раҳбари спорт мажмуида бўлиб, бу ерда амалга оширилган ишларга юқори баҳо берди.

Урганч олимпия захиралари касб-ҳунар коллежи «Умид ниҳоллари» республика ўйинларининг очилиши арафасида иш бошлаган эди. Салкам бир йил ичида беш минг томошабинга мўлжалланган замонавий стадион, очиқ ва ёпиқ сузиш ҳавзалари, бокс ва кураш заллари, теннис кортлари, бадиий гимнастика маркази бунёд этилди. Бу ерда спортнинг 20 тури билан шуғулланиш имконияти мавжуд.

Бадиий гимнастика марказида бўлган давлатимиз раҳбари гимнастикачи қизларнинг кўргазмали чиқишларини томоша қилди. Улар билан суҳбатлашди.

Воҳид ЛУҚМОНОВ,
Темур ШАМАКОВ,
ЎзА махсус мухбирлари

Президент Ислом Каримовнинг Хоразм вилоятига Жалолиддин Мангуберди орденини топшириш маросимидаги нутқи

(Давоми. Боши 1-бетда)

Қадрли ватандошлар!

Юртимиздаги барча ўзгаришлар марказида инсон ва унинг манфаатлари тургани, ислоҳотлар ислоҳот учун эмас, аввалambор, инсон учун деган қараш бизнинг асосий мақсадимиз экани барчангизга яхши аён, деб ўйлайман.

Шу маънода, одамларнинг турмуш шароитини яхшилаш, уларнинг оғирини енгил қилиш борасида Хоразм вилоятида амалга оширилаётган ишлар ҳақида ҳар қанча гапирса арзийди. Бу ҳақда гапирганда, узоққа бормай, мана шу Урганч шаҳрида ҳам яқин-яқингача тоза ичимлик суви масаласи оғир муаммо бўлиб келганини эслаш кифоя.

Биз бу масала устида вилоят ва тегишли республика ташкилотларининг раҳбарлари билан бирга бош қотириб, зарур маблағ ва имконият топиб, Туямўйин сув омборидан 148 километрлик сув тармоғини тортиб келганимиз, чет эллик ҳамкорлар иштирокида 36 километрлик янги сув тармоғини қурганимиз ана шу муаммони ечишда катта қадам бўлди.

Шулар қаторида Питнак шаҳрида сув тозалаш иншооти ва Капарас сув омборида юқори қувватли насос станцияси ишга туширилганини, Германиядан олинган кредит ҳисобидан вилоятдаги 6 та қишлоқда жаҳон талаблари асосида сув таъминоти йўлга қўйилганини ҳам таъкидлаш жоиз.

Бундай ижобий фикрларни аҳолини табиий газ билан таъминлаш масаласи бўйича ҳам айтиш мумкин. Сўнгги пайтда 600 километрдан зиёд газ тармоғи барпо этилгани, вилоят бўйича аҳолини табиий газ билан таъминлаш даражаси 90 фоиздан ошгани катта ютуқ, албатта.

Соғлиқни сақлаш соҳасини оладиган бўлсак, бу ерда 106 та қишлоқ врачлик пункти фаолият кўрсатаётгани, кейинги йилларда болалар шифохонаси, шошилинч тиббий ёрдам маркази ва онкология касалхонаси, Хива ва Ҳазораспдаги туғруқхоналар, Урганч ва Қўшкўпир юқумли касалликлар шифохонаси каби тиббиёт масканлари тубдан қайта таъмирланганини айтиб ўтиш лозим.

Айниқса, Урганч шаҳридаги замонавий тиббий асбоб-ускуналар билан жиҳозланган кардиохирургия марказида юракни тўхтатмасдан операция қилишдек мураккаб жараёнлар ҳам амалга оширилаётгани эътиборга молик. Энг муҳими, бундай шифохоналар ҳар қандай касалликни ҳам тўғри аниқлаб берадиган замонавий диагностика ускуналари билан таъминланмоқда.

Ҳолбуки, яқин-яқингача беморлар бу масалада қийналиб, қанча вақтини йўқотиб, ортиқча маблағ сарфлаб, Тошкентга бориб келганини сизлар яхши биласиз.

Хоразм вилояти бу соҳада ана шундай жиддий натижаларга эришиб, айтиш мумкинки, шу минтақада ўзига хос тиббиёт марказига айланиб бормоқда.

Бугун биз одамлар дардига дармон бўлишдек савобли ишга катта ҳисса қўшиб келаётган тажрибали жарроҳлар, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган соғлиқни сақлаш ходими Қаландар Бобожонов, «Эл-юрт ҳурмати» ордени соҳиби Шокир Хўжаев, олий тоифали ҳамшира Гулчеҳра Раҳмонова, маҳалла шифокори, «Соғлом авлод учун» ордени соҳибаси Турди Матназарова, болалар уйи ҳамшираси Нева Ким каби қўплаб медицина ходимларининг номларини ҳурмат билан тилга оламиз.

Муҳтарам дўстлар!

Бутун мамлакатимиз сингари Хоразм воҳасида ҳам ёш авлод тарбиясига катта эътибор қаратилмоқда. Ва табиийки, бунда ўз ҳаётини таълим-тарбия соҳасига бағишлаган жонкуяр устоз-мураббийларимизнинг хизматлари беқиёс.

Хозирги пайтда вилоятдаги мавжуд 536 та мактабда 29 мингдан зиёд ўқитувчи қарийб 350 минг ўқувчига таълим-тарбия бериб келмоқда.

Кейинги йилларда 20 та янги мактаб барпо этилгани, 168 та мактаб эса тубдан таъмирланиб, қайта жиҳозлангани таълим соҳасида салмоқли ишлар қилинаётганидан далолат беради. Бу ислоҳотларнинг муҳим бир йўналиши бўлган касб-ҳунар таълимига жиддий аҳамият берилаётгани туфайли охирги йилларда 35 та касб-ҳунар коллежи барпо этилиб, уларнинг умумий сони 56 тага етди.

Ҳозирги кунда мамлакатимиз олий ўқув юртларида қарийб 11 минг хоразмлик йигит-қиз таълим олаётгани, вилоятда 600 га яқин профессор-ўқитувчи, жумладан, 26 та фан доктори ва 166 та фан номзоди ёшларга сабоқ бераётгани ҳам Хоразмнинг илмий-маърифий салоҳияти юксак эканини кўрсатади.

Юртимиз ёшлари ўртасида ўтказилаётган фан олимпиадалари ва кўрик-танловлар, спорт беллашувларида воҳа фарзандлари ўзининг чуқур билими, истеъдоди ва маҳоратини намоён этиб, ҳамиша юқори ўринларни қўлга киритиб келмоқда.

Урганч давлат университетининг талабалари, Президент стипендияси соҳиблари Насиба Собирова ва Исоқжон Исмоилов, Зулфия мукофоти совриндорлари Мўътабар Рўзметова ва Муножот Абдуллаева сингари воҳанинг эртанги истиқболини белгилаб берадиган юзлаб ёшлар билан бутун вилоят аҳли фахрланади.

Ана шундай истеъдодли ўғил-қизларни тарбиялаб, камолга етказаётган хоразмлик устоз-мураббийлардан 25 нафари «Ўзбекистон Республикаси халқ ўқитувчиси», яна 24 нафари «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган халқ таълими ходими» деган шарафли унвонга, кўплаб муаллимлар эса Ватанимизнинг орден ва медалларига сазовор бўлгани қувонарли, албатта.

Шундай жонкуяр юртдошларимиз қаторида Хива туманидаги 20-мехрибонлик уйи директори, Ўзбекистон Қаҳрамони Вера Пак, Ўзбекистон халқ ўқитувчилари Раҳмон Саъдуллаев ва Мунаввара Раҳмонова, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган ёшлар мураббийлари Тангриберган Полвонов ва Олим Қувоқов, «Эл-юрт ҳурмати» ордени соҳиби Тафкил Латипов, «Шуҳрат» медали соҳибаси Шакар Аминова каби устоз-мураббийларга, вилоятдаги барча маориф ходимларига ташаккур айтишимиз ҳам қарз, ҳам фарз, деб биламан.

Эл-юрт манфаатини ўйлаб яшаш, муҳтожларга беғараз ва беминнат ёрдам бериш, меҳр-мурувват ва саховат кўрсатиш каби халқимизга хос азалий фазилатларни давом эттириб, ўз ҳисобидан замонавий мактаблар, касалхона ва гузарлар, спорт майдончалари барпо этишдек хайрли ишларга салмоқли ҳисса қўшаётган барча инсонларга бугун самимий миннатдорлик изҳор этамиз.

Шулар қаторида Гурлан туманидан Эриммат ва Ёриммат Содиқовларга, Қўшкўпир туманидан Нураддин Нуриллаев, Шовот туманидан Бозорбой Оқмонов каби кўплаб тадбиркор ва ишбилармонларга умрингиздан барака топинг, кам бўлманг, деймиз.

Ҳурматли юртдошлар!

Кейинги йилларда биз барча минтақа ва ҳудудларимиз қатори Хоразм воҳасида ҳам қадимий меросимиз, замонлар синовидан ўтиб келаётган миллий қадрият ва урф-одатларимизни асраб-авайлашга, бойитишга катта эътибор бермоқдамиз.

Бу ҳақда гапирганда, халқаро миқёсда кенг нишонланган буюк маънавий обидамиз — «Авесто» китобининг 2700 йиллиги, Хиванинг 2500 йиллиги, Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 800 йиллигига бағишланган тантаналарни эслаб ўтиш ўринли, деб ўйлайман.

Айниқса, ўрта асрларда Шарқ оламининг йирик илм-фан маркази сифатида эътироф этилган Хоразм Маъмун академиясини қайтадан тиклаб, уни замонавий асосда ташкил этганимиз маънавий ҳаётимиздаги муҳим воқеа бўлди.

Фурсатдан фойдаланиб, мен сизларга бир хушхабарни етказмоқчиман. Хоразм Маъмун академиясининг миллий ва умумбашарий цивилизация тараққиётидаги беқиёс ўрни ва аҳамиятини инобатга олиб, биз унинг минг йиллик юбилейини муносиб нишонлаш мақсадида тегишли халқаро ташкилотлар билан музокаралар олиб бордик.

Ва ана шу саъй-ҳаракатларимиз натижасида ЮНЕСКО ташкилоти Бош конференциясининг шу йил сентябрь ойида бўлиб ўтган 32-сессиясида Маъмун академиясининг минг йиллигини дунё миқёсида нишонлаш ҳақида қарор қабул қилинди.

Биз яқинда бу масала юзасидан ўзимизнинг ҳам ҳукумат қароримизни қабул қилиб, насиб этса, 2005 йилда ушбу санани сизларнинг иштирокингизда катта байрам сифатида кенг нишонлаймиз.

Азиз дўстлар!

Хоразм замини қадим-қадимдан кураги ерга тегмаган мард ва баҳодир паҳлавонлар юрти сифатида маълум ва машҳурдир. Ке-йинги пайтда вилоятда оммавий спортни, жумладан, болалар спортини ривожлантиришга айниқса катта эътибор берилмоқда.

Бу борада қисқа муддатда жаҳон талабларига тўла жавоб берадиган Олимпия захиралари коллежи қуриб ишга туширилгани, 15 минг томошабинга мўлжалланган «Хоразм» спорт мажмуаси халқаро андозалар асосида тубдан қайта қурилгани, вилоятдаги мавжуд спорт залларининг барчаси таъмирдан чиқарилганини алоҳида қайд этиш лозим.

Ана шундай замонавий спорт инфратузилмасига эга бўлгани учун ҳам мамлакатимиз мактаб ўқувчиларининг «Умид ниҳоллари» спорт ўйинлари бу йил Хоразм вилоятида юксак савияда ўтказилганига ҳаммамиз гувоҳ бўлдик.

Фарзандларимизнинг келажаги ва камолотини ўйлаб қилаётган бундай ишларимиз ўз ижобий самарасини беради, албатта.

Самбо ва оғир атлетика бўйича Осиё чемпионлари Алишер Йўлдошев ва Улуғбек Маҳмудов, бокс бўйича жаҳон биринчилиги совриндорлари Алишер Матниёзов ва Отабек Бобожонов, кураш ва дзюдо бўйича Ўзбекистон чемпионлари Рустам Юсупов ва Тамара Югай каби ўнлаб спортчи ёшларнинг қўлга киритаётган юксак натижалари бу ҳақиқатни исботлаб турибди.

Муҳтарам юртдошлар!

Агар мендан, Хоразм аҳли аввало қандай хислатлари билан ажралиб туради, деб сўраса, мен лўнда қилиб, «ғурури билан» деб жавоб берган бўлур эдим.

Ҳақиқатан ҳам, бу юрт фарзандларининг ғурури баланд. Мен ғурури баланд деганда гердайишни эмас, балки, ўз юрти, ўз тупроғи билан фахрланишни тушунаман.

Ғурури баланд деганда мен бу замин одамларининг, агарки тоғ-тоғ олтин ваъда қилса ҳам, ўз туғилган ерини ҳеч қачон бошқа жойга алишмаслигини, ота-боболарим, аждодларимнинг хоки ётган шу юрт шон-шуҳратига ўз ҳиссамни қўшаман, деган эътиқод билан яшашини тушунаман.

Эҳтимол, вилоят аҳлининг асл табиатидан бехабар бўлган одам, ахир, бу ер Швейцария ёки Греция бўлмаса, бир қарашда эътиборни тортмайдиган бу жойларни булар нега бунчалик жон-дилидан севади, нега бунча улуғлайди, деб ҳайрон қолиши мумкин.

Аслида, одамзотнинг она бағрида дунёга келиши қандай мўъжиза бўлса, унинг қалбидаги Ватанга муҳаббат туйғуси ҳам ана шундай илоҳий мўъжизадир. Ва кимда-ким шу мўъжизани ўз кўзи билан кўрмоқчи бўлса, Хоразмга келиб, бу замин одамларининг ҳаётига, меҳнатига назар солсин.

Кўнглимдаги бир гапни сизларга очиқ айтсам, мен Хоразм элини мана шундай олижаноб фазилатлари учун севаман ва ҳурмат қиламан.

Ўз ҳаёт тажрибамда кўрганман: бу халқ агар сени қабул қилса, бағрини, қалбини кенг очади, хурсандчилик кунларида ҳам, оғир синов пайтларида ҳам тоғдек елкадош бўлиб ёнингда туради. Энг муҳими, мардлик ва вафодорлик хусусиятларига ҳеч қачон хиёнат қилмайди.

Хоразм аҳлининг ўз юртига бўлган муҳаббат ва садоқатини шу заминнинг улуғ шоирлари Феруз ва Огаҳий, Мунис ва Хоразмий қандай юксак пардаларда тараннум этганини барчангиз яхши биласиз.

Айниқса, буюк шоир ва авлиё Паҳлавон Маҳмуднинг «Мен учун Рум атласидан Хоразмнинг бир парча намати минг бора афзал» деган сатрлари, барча хоразмликларнинг қалбини ифода қилади, десам, янглишмаган бўламан.

Шу фикрларни умумлаштириб, мужассам қилиб айтсак, ҳаётга мана шундай қараш, мана шундай фалсафа билан яшайдиган халқ билан бирга бўлиш, унинг ишонч ва ҳурматини қозонишдан ортиқроқ бахт борми, айтинглар, азиз дўстлар?

Албатта, мен яхши тушунаман, бугун Хоразм аҳли бошдан кечираётган етишмовчилик ва қийинчиликларга барҳам бериш, аввалambор, экологик муаммоларни ҳал этиш, бир сўз билан айтганда, одамларнинг ҳаёт даражасини яхшилаш борасида ҳали кўп иш қилишимиз керак.

Мен сизларни қийнаб келаётган бу муаммоларни доимо ўзимнинг елкамдаги оғир юк, деб биламан. Шу боис ҳамиша Хоразмнинг дарду ташвишлари билан, уларни бартараф этиш фикри билан яшайман.

Шунинг учун ҳам сизлар эришган ютуқларнинг лоақал бир қисмида менинг ҳам озгина ҳиссам бўлса, бундан қувонаман, уни худдики ўзимнинг ютуғим, деб ҳисоблайман. Бу йил мамлакатимиз қишлоқ хўжалиги, жумладан, Хоразм учун нақадар оғир келганини ҳаммамиз яхши биламиз. Шундан қандайдир ўксиниб юрган хоразмлик деҳқонларни бағримга босиб, айтмоқчиман: азизларим, қадрдонларим, хижолат бўлманг, ҳаёт бир йил билан якун топмайди.

Мен ишонаман, мана шундай ориятли халқ билан ҳар қандай қийинчиликларни енгиб ўтиш мумкин. Пок ният билан қилган машаққатли меҳнатимиз ўз ҳосилини беражак, иншоолloҳ.

Ишончим комилки, шу кунларга эришиш учун бир ёқадан бош чиқариб, бир жон, бир тан бўлиб ҳаракат қилишимиз кераклигини мана шу залда ўтирганлар ҳам, мени эшитаётган барча одамлар ҳам яхши тушунади ва шу даъватимни қўллаб-қувватлайди. Шу борада ўз олдимизга аниқ мақсад қўйиб, янги мавсумга пухта тайёргарлик кўришимиз, бунинг учун зарур ишларни уюшқоқлик билан бажаришимиз, аввало, ерни экишга тайёрлаш, ҳали ишга солинмаган имкониятлардан фойдаланиш, энг муҳими, одамларнинг руҳини кўтариш — бизнинг ҳозирги кундаги долзарб вазифамиз, десам, ўйлайманки, ҳаммангиз бу фикримга қўшиласиз.

Ҳеч шубҳа йўқки, бугунги унутилмас, тарихий воқеа нафақат Хоразм эли, балки бутун Ўзбекистон аҳлини эркин ва фаровон ҳаёт барпо этиш йўлида ғайрат-шижоат ва қатъият билан меҳнат қилишга даъват этади, халқимизнинг кучига куч, эртанги кунга бўлган ишончига ишонч қўшади.

Мен сизларни Ватанимизнинг юксак мукофоти билан яна бир бор қутлар эканман, барчангизга сиҳат-саломатлик, бахт ва омад, хонадонларингизга файзу барака тилайман.

Қадим Хоразм замини дунё тургунча турсин, Хоразм эли ҳеч қачон кам бўлмасин!

«МА'RIFAT»НИ СЕВИБ ЎҚИЙМИЗ»

дейишди очиқ мулоқот қатнашчилари

(Давоми. Боши 1-бетда)

Мавжуда Алиева, 7-мактаб директори:

— Янги рейтинг тизими, ДТС мониторинги ҳақида кўпроқ ёзилса. «Йил ўқитувчиси» ғолибларининг дарс ишланмалари доимий бериб борилса, бизга катта сабоқ бўлади. Шунингдек, таълимда рўй бераётган янгиликларни вилоятлар бўйича алоҳида рукн асосида берилса, уларни таққослаш имкони яратиларди.

Назокат Шодмонова, Жиззах шаҳридаги 12-мактаб илмий бўлим мудири:

— Газетанинг «Кўнгил битиклари» рукни бизга ёқади. Бизнинг мактабимизда ҳам бадиий ижод билан шуғулланадиган ўқитувчилар кўп. «Кўнгил битиклари»да бир мактаб муаллимларининг ижод намуналари гулдаста қилиб берилса, яхши бўларди.

Гулчеҳра Зиёдуллаева, вилоят халқ таълими бошқармаси мутахассиси:

— Муҳокама, мунозарали мақолаларни кўпайтириш керак. Айрим мунозарали мақолаларга негадир ўқитувчиларнинг акс садоси сезилмайди, уларнинг кескин, ўзига хос фикрлари берилмаяпти. Янги педагогик технологияга оид мақолалар кўпайса яхши бўларди, халқ оғзаки ижодидан берилаётган намуналар айни муддао бўлди.

Жасур Бекмуродов, Жиззах шаҳридаги 6-мактаб директорининг ўринбосари:

— Хорижий ўқитувчиларнинг иш тажрибаси кенгроқ ёритилса. Бир соатлик дарс жараёни берилса, деган таклифим бор. Чунки бу жараён бизни қизиқтиради.

***

«Маърифат» газетаси кунлари» қатнашчилари билан ўтказилган очиқ мулоқотда бир қанча ўзига хос фикрлар ҳам айтилди. Масалан, муаммоли вазиятга доир. Айтайлик, ўқувчи дарсга кечикиб келди ёки уйга берилган вазифани бажармай келганда, ўқитувчи қандай йўл тутиши керак? Бу борада ўқитувчиларнинг шахсий фикрларини бериш қизиқарли. Ўқитувчиларнинг малакасини ошириш, мактабгача таълим муассасаларида кичкинтойлар билан ишлашнинг ноанъанавий усуллари ҳақида мунозарали фикрлар ўртага ташланди.

Учрашувда вилоят халқ таълими бошқармаси бошлиғи Саидаҳмад Мирзабеков газетхонлар билан ўтказилган очиқ мулоқот таълим соҳасида амалга оширилаётган ислоҳотларни босқичма-босқич бажаришда кўпгина муаммоларга ойдинлик киритишини таъкидлади. Бундай учрашувларни келгусида туманларнинг узоқ қишлоқларида ўтказиш ҳам умумий ишимизга ёрдам беришини айтди. Учрашувда бир гуруҳ фаол муштарийларга «Маърифат» газетасининг эсдалик совғалари топширилди.

Абдусаттор СОДИҚОВ,
«Ma'rifat»нинг махсус мухбири

МАКТАБ БИТИРУВЧИСИ

унинг кейинги тақдири қандай кечади?

(Давоми. Боши 1-бетда)

Унинг объектив ва субъектив сабаблари бор. Биринчидан, шу кунгача қурилган ўрта махсус, касб-ҳунар коллежлари асосан туман(шаҳар) ёки ширкат хўжаликларининг марказларида қад ростлаган бўлиб, айрим чекка ҳудудлардан келиб ўқийдиган ўқувчиларнинг доимий қатнаб ёки ётоқхонада ётиб ўқишлари учун баъзи моддий қийинчиликларнинг туғилиши сабаб бўлди. Иккинчи жиҳати эса муаммонинг асосини ташкил қилади, десак янглишмаймиз. Яъни, кўпчилик ота-оналар олиб борилган тушунтириш ишларига қарамасдан ҳалигача ҳукуматимизнинг Кадрлар тайёрлаш миллий дастуридан кўзланган мақсад-муддаони тушунмаслиги ҳоллари кўзга ташланаётир. Мисол учун, улар ҳалигача янги турдаги касб-ҳунар коллежларини собиқ иттифоқ давридаги СПТУлардан фарқлай олмаяптилар. Шу боис ота-оналар фарзандларининг ўзлари қизиқиб танлаган касбларини чуқурроқ ўргатишга шароит яратишдан кўра ҳуқуқшунослик, тиббиёт, солиқ ва божхона, бухгалтерия каби соҳа йўналишларидаги коллежларга юборишни афзал билмоқдалар. Ўз-ўзидан аён, бу боладаги қизиқишни сўндиради. Ўқишга бўлган истакни йўқотади. Натижада бола ота-онаси «хоҳлаган» касбни ҳам тўлиқ эгаллай олмай қийналади. Ҳолбуки, ўқувчининг ёшликданоқ бирор касб-ҳунар эгаси бўлиши унинг кейинчалик, турли қийинчиликларни енгишида қалқон бўлади, куч бағишлайди. Демак, кўринадики, туман (шаҳар) халқ таълими бўлимлари қошидаги ташхис маркази ходимлари, ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларининг маъсул ходимлари ва мактаблардаги раҳбарлар ва синф раҳбарлари ўқувчилар ҳамда ота-оналар орасида касбларга қизиқтириш ишларини етарли даражада олиб боришмаган, ўзибўларчиликка йўл қўйишган. Натижада бугун кўпчилик ўқувчиларнинг эътибордан четда қолиш муаммоси юзага келди.

Республика ҳудудларида мазкур масалада йўл қўйилган нуқсонларни бартараф этиш мақсадида юқорида келтирилган ҳукумат қарори билан умумтаълим мактабларининг 9-синф битирувчилари кейинчалик академик лицейлар, касб-ҳунар коллежлари ва умумтаълим мактабларининг 10-синфларида ўқитиш билан қамраб олишнинг истиқболли кўрсаткичлари, уларнинг маълум муддат умумий ўрта таълим муассасаларининг 10-11-синфларида ўқишни давом эттиришларини ташкил этиш тартиби тўғрисидаги Низом, 2004-2009 йилларда Ўзбекистон Республикаси бўйича академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларини ишга туширишнинг аниқ йўналтирилган дастури тасдиқланди.

Вазирлар Маҳкамасининг юқоридаги қарорлари ижросини таъминлаш мақсадида Халқ таълими вазирлигининг 2003 йил 10 ноябрдаги «Умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълимига изчил ўтишни таъминлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги 95-сонли ҳайъат мажлиси қарори қабул қилинди.

Вазирликнинг ушбу қарори билан Республика умумтаълим мактабларининг 10-синфларига ўқувчилар қабул қилиш бўйича Халқ таълими вазирлигининг шахсий комиссияси таркиби тасдиқланди. Комиссия Республикада 9-синф битирувчиларини умумтаълим мактабларининг 10-синфлари ва академик лицей, касб-ҳунар коллежларида ўқитиш билан қамраб олишнинг мониторингини амалга ошириш, хулосаларни шаҳар ва туманлар кесимида умумлаштиради, берилган таклифларни вазирлик раҳбариятига киритиб боради.

нинг юзага келганлиги боис ўқувчилар умумтаълим мактабларининг 9-синф битирувчиларининг айримлари мактабларида ўқишни давом эттиришар экан. Демак, уларнинг давлат таълим стандартлари асосида таҳсил олиш учун янги ўқув дастурлари ва ўқув қўлланмалари, улар асосида тайёрланган, маълум кўникмаларига эга мутахассислар лозим бўлади. Шундай эмасми?

— Ўқитувчи кадрларни янги ўқув дастури асосида тайёрлаш йўналишида Вазирликнинг аниқ режалари ишлаб чиқилган. Режага асосан 2002-2003 ўқув йилидан бошлаб 10-синфларга мўлжалланган янги дастур бўйича педагоглар тайёрланади. 2004 йил март ойлардан бошлаб эса 11-синф ҳажмидаги синфлар учун янги дастур асосида ўқитувчиларнинг малакасини ошири ишлари олиб борилади.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастури талабларидан келиб чиқиб, 2002-2003 ўқув йилида 9-синфни битирадиган ўқувчилар Вазирлар Маҳкамасининг 1999 йил 16 августдаги «Давлат таълим стандарт-ларини тасдиқлаш тўғрисида»ги 390-сонли қарорига кўра умумий ўрта таълим давлат таълим стандартлари талаблари даражасидаги билим ва кўникмаларини аттестациядан(имтиҳондан) ўтказилгандан сўнг, уларга академик лицейлар ёки касб-ҳунар коллежларига киришлари учун шаҳодатнома берилиши кўзда тутилган.

Вазирлар Маҳкамасининг 2001 йил 14 августдаги «Академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларининг моддий-техника базасини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида»ги 338-сонли қароридан келиб чиқиб, ҳамда битирувчиларни академик лицейлар ёки касб-ҳунар коллежларида ўқишига тўлиқ жалб этилишга ўтиш жараёни 2009 йилгача давом этишини назарда тутган ҳолда Халқ таълими вазирлиги томонидан қуйидаги мувофиқлаштириш ишлари амалга оширилди:

Умумий ўрта таълим мактабларининг ўқувчилари 9-синфни битиргандан сўнг, 10-11-синф ҳажмидаги таълимни ўз ичига қамраб олган таълим турида ўқишни давом эттиришларини таъминлаш мақсадида, мазкур таълим муассасалари учун ўқув режа ишлаб чиқди.

Умумтаълим мактабларининг 10-синфларда ўрта махсус, касб-ҳунар таълим муссасалари учун тасдиқланган умумтаълим фанлари бўйича давлат таълим стандартлари талаблари асосида ўқув дастурлари ва ўқув қўлланмалари яратилди ва 2003-2004 ўқув йилида 10-синфлар учун ушбу янги ўқув дастурлари ва ўқув қўлланмалари асосида таълим-тарбия ишлари олиб борилмоқда.

Бундан ташқари, Халқ таълими вазирлигининг 2003 йил 10 ноябрдаги 95-сонли ҳайъат мажлиси қарори асосида 2003-2004 ўқув йили якунига қадар 11-синфлар учун янги ўқув режалари ва дастурлар ишлаб чиқилишини тугаллаш ҳамда уларни ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари учун тасдиқланган умумтаълим фанлари бўйича давлат таълим стандартлари талабларига мувофиқлаштириш, 10-11-синфларда ўқитишнинг янги ўқув режалари ва дастурларига мувофиқ бўлган 11-синфлар ўқувчилари учун дарсликлар яратилишини ва нашр этилишини 2004 йил 1 августга қадар тугатиш ҳамда 2004 йил 10 январгача 11-синфнинг мазкур таълим турини битирган ўқувчиларга маълумоти бўйича бериладиган ҳужжат(сертификат, гувоҳнома, диплом)нинг нусхасини тайёрлаш каби вазифалар белгиланиб, бугунги кунда ушбу ишлар юзасидан маълум ишлар амалга оширилди.

Яна бир бор эслатиб ўтишни хоҳлардим, умумтаълим мактабларининг 11-синфларини янги дастур бўйича битирган ўқувчилар олий ўқув юртларига киришда академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларининг битирувчилари билан тенг ҳуқуққа эгадирлар. Бундан ташқари, Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими Маркази билан Халқ таълими вазирлиги келишган ҳолда 11-синфни битирган ўқувчиларнинг маълум фоизини касб-ҳунар коллежларига жалб этиб, қисқа муддат ичида касб эгаллашларига шарт-шароит яратиш режалари ишлаб чиқилмоқда.

Суҳбатдош:
Баҳодир ЖОВЛИЕВ,
«Ma'rifat»нинг махсус мухбири

Qaror va ijro

«ҲАР БИР ШАХС МУЛКДОР БЎЛИШ ҲУҚУҚИГА ЭГА»

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 11 yilligi oldidan

Дарҳақиқат, бугунги кундаги жамики саъй-ҳаракатлар инсон ва унинг камолоти, салоҳиятини рўёбга чиқаришга қаратилган. Нафсиламбирини айтганда, инсон ҳуқуқлари ҳақида кўп бор гапирилса-да, аммо уларни амалга ошириш, рўёбга чиқаришнинг кафолатлари белгиланмаса, у бефойда. Шу маънода айтиш мумкинки, Конституция инсон ва фуқароларнинг ҳуқуқлари ва эркинликларини муайян тизимга солиб кафолатлаб берган. Инсон ҳуқуқлари доирасида иқтисодий ва ижтимоий ҳуқуқлар алоҳида ўрин тутади. Бу ҳуқуқлар инсон фаолияти билан узвий боғлиқ бўлиб, унинг яшириш, очилаётган имкониятларини юзага чиқаради. Пировардида уни оддий инсондан шахсга айлантиради. Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши томонидан 1990 йил 31 октябрда қабул қилинган "Мулкчилик тўғрисида"ги ва 1991 йил 19 ноябрда қабул қилинган "Мулкни давлат тасарруфидан чиқариш ва хусусийлаштириш тўғрисида"ги шунингдек, тадбиркорликни ривожлантиришга бағишланган қонун ва бошқа ҳуқуқий ҳужжатларнинг қабул қилиниши мулкий муносабатларда жиддий ўзгаришлар рўй беришига сабаб бўлди. Булар хорижий давлатларнинг қонунларини ўрганиш ва кўриб чиқиш, фуқаролик Кодексида мукаммал акс эттириш, тегишли моддаларда уларга аниқ шакл ва мазмун бериб жой ажратиш орқали амалга оширилди.

Собиқ Ўзбекистон ССРнинг 1978 йилда қабул қилинган Конституциясида жамиятнинг иқтисодий негизини асосан социалистик мулкнинг икки хил шакли, яъни давлат ва колхоз-кооператив мулки ташкил этади, дейилган эди. Бироқ, фуқароларнинг мулки алоҳида шаклдан иборат дейилса-да, ушбу мулк давлат корхоналарида, жамият ташкилотларида меҳнат қилиш натижасида олинган даромадлар ҳисобига ташкил топиш, истеъмол характерига эга бўлиш ҳамда фуқаронинг шахсий моддий ва маънавий эҳтиёжларини таъминлашга қаратилган бўлиши лозим эди.

Мустақил юртимиз Қомусида эса давлат мулкининг жамиятда эгаллаган етакчи ўрни, қонун-қоидаларнинг моҳияти ҳам ўзига хос равишда белгилаб берилди. Масалан, фуқаролик Кодексида мулкнинг таркиб топиши, уни муҳофаза қилиш ва шунга асосан вужудга келадиган барча турдаги муносабатларни тартибга олишга оид қоидалар колхоз-кооператив ва айниқса, фуқаронинг шахсий мулкига нисбатан тубдан фарқ қилади ва анча устун туради.

Мулкнинг кимга тегишли бўлишидан қатъий назар тенг равишда ривожланиш учун имкониятлар мавжуд бўлиши ва уларни баб-баравар ҳуқуқий муҳофаза қилиш қоидалари Кодекснинг тегишли моддаларида назарда тутилди.

Иқтисодни ташкил қилувчи асосий масаланинг бундай ижобий ҳал қилиниши ижтимоий ҳаётнинг барча соҳаларида ташаббускорлик ҳиссининг камол топиши учун, ишлаб чиқариш, хўжалик соҳаси, тадбиркорлик фаолиятини амалга оширишда фуқаролар ҳамда ташкилотлар, яъни жисмоний ва юридик шахсларнинг биргаликда баб-баробар манфаатдор бўлиши, улар ўртасида умумий молмулкнинг вужудга келиш ҳамда ушбу мулкдан ҳамкорликда унумли фойдаланиш ва самарали натижага эришиш учун имкониятлар яратиб беради.

Мулк асосан икки хил шаклга — хусусий мулкка ва оммавий мулкга (167-модда) бўлинди. Шу туфайли олдинги кодексдаги қуйидаги тўртта боб: давлат мулки: колхозлар бошқа кооператив ташкилотларнинг мулки: касаба уюшмаси ва бошқа жамоат ташкилотларининг мулки: шахсий мулк янги жамиятнинг янги кодексидан жой эгаллаши ғайритабиий эди.

Мулк ҳуқуқининг вужудга келиши ва бекор бўлиши учун, уни ҳимоя қилишга бағишланган бобларнинг баъзи бир моддалари уларга мазмун ва таҳрир жиҳатдан жиддий ўзгартиришлар киритиш йўли билан сақлаб қолинди.

Хусусий мулк бозор муносабатларининг асосий иқтисодий манбаидир. Хусусий мулк ташкил топмасдан туриб, бозор муносабатлари ҳақидаги ҳар қандай фикр хом хаёлдир. Хусусий мулк ва унинг асосида вужудга келадиган муносабатлар бизнинг қонунчилик фаолиятимизда янгилик бўлганлиги туфайли Кодекснинг лойиҳасини ишлаб чиқишда қатор мураккаб масалаларни жиддий ўйлаб кўришга ва таҳлил қилишга, ўзига хос ечимларни топишга тўғри келади.

Мустақил Ўзбекистон Республикасининг Конституциясида фуқаронинг мулкий ҳуқуқига биринчи марта тушунча берилди (164-модда). Мулк ҳуқуқи шахснинг ўзига тегишли мол-мулкка ўз хоҳиш ва манфаатларини кўзлаб эгаллик қилиш, ундан фойдаланиш ва тасарруф этиш, шунингдек, ўзининг мулк ҳуқуқини ким томонидан бўлмасин, ҳар қандай бузилишининг бартараф этилишини талаб қилиш ҳуқуқидан иборатдир.

Ушбу ҳуқуқ ҳам муҳим аҳамиятга эга. Мулк ҳуқуқи муддатсиздир. Мулк эгаси ўз мулкидан абадий фойдаланишга, ўз мулк ҳуқуқини ҳоҳлаган вақтда тасарруф қилиш ҳуқуқига эга. Ҳеч ким мулкдорга ўз мулкини эгаллаб туриш, ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш учун муддат белгилаш ҳуқуқига эга эмас. Башарти инсон молмулкка эгалик қилса, ундан ҳеч ким бу мол-мулкни тортиб олиш ҳуқуқига эга эмаслиги англатилади ва бу инсонга ўзига ишонч ҳамда мустақиллик ҳиссини бахш этади. Бундай иқтисодий заминида иқтисодий фаолият, тадбиркорлик ва меҳнат қилиш эркин бўлиб, унда талаб, таклиф, қиймат, нархларнинг эркинлашуви қандайлигига амал қилинади. Демак, бундан шундай хулоса келиб чиқадики, Мустақил давлатчилик, айтиш мумкинки, унинг асосий қонуни — Конституциясининг фуқароларга берган энг катта имкониятлардан бири бу мулкдор бўлишдир.

Хурматой ҲОТАМОВА,
Республика Таълим маркази бош методисти

КАСБ-ҲУНАРГА ЙЎНАЛТИРИШ ЖАРАЁНИНИНГ АЛГОРИТМИ

Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ва "Таълим тўғрисида"ги қонун талаблари асосида мактаб амалий психологлари, касб-ҳунарга йўналтирувчи мутахассислар ва ўқитувчилар ўқувчиларни онгли касб танлашга тайёрлаш бўйича касб-ҳунарга йўналтириш тадбирларини амалга оширмоқдалар. Аммо, бугунги кунга келиб, умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчиларини касб-ҳунарга йўналтириш жараёни етарли педагогик ишланмалар, илмий асосланган методикалар билан таъминланган бўлса-да, унинг самарадорлиги ва натижалари кутилган даражада бўлмаяпти. Бунинг сабаби нимада?

Бизнинг фикримизча, бу тадбирлар самарадорлигининг пастлиги ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтиришга тизимли ёндашувнинг сустлигидандир.

Таълим-тарбиянинг умумий муаммолари, жумладан касб-ҳунарга йўналтириш масалаларини ҳал этишга тизимли ёндашув П.Р.Атутов, В.П.Беспалько, Т.А.Ильин, Р.Ҳ.Жўраев, Ҳ.Ф.Рашидов каби тадқиқотчи олимларнинг ишларида ривожлантирилиб, асослаб беришга ҳаракат қилинган. Улар томонидан тизимли ёндашувнинг таркибий қисмлари педагогик жараённинг яхлит тизими билан уйғунлаштирилиб, мақсад-мазмун ҳамда касб-ҳунарга йўналтириш жараёнининг ташкилий шакллари белгилаб берилган. Маълумки, ҳар қандай фаолиятнинг тизимли ва мантиқий кетма-кетликда кечишини шу фаолият жараёнининг алгоритми белгилайди. Ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш жараёни алгоритмининг ишлаб чиқилмаганлиги ҳам унинг юқори самарадорлигини таъминлашни қийинлаштиради.

Чунки, таълим жараёни ҳам ўқувчиларнинг билиш фаолиятларини ташкил этишнинг илмий-назарий жиҳатдан асосланган педагогик, дидактик, психологик компонентларидан иборат бўлган алгоритм асосида амалга оширилади. Ҳар қандай фаолиятда бўлганидек, ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш жараёнида ҳам алгоритм ўзининг умумий босқичлари, яъни ўқувчининг касб-ҳунарга йўналганлигининг бирламчи ҳолати ҳамда онгли касб танлашга тайёрлик даражасини белгилаш билан амалга оширилади. Чунки ўқувчининг касбий ўзлигини англаши бирламчи ҳолатидан келиб чиққан ҳолда, касб-ҳунарга йўналтириш жараёни режалаштирилади. Шу нуқтаи назардан, ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш жараёнининг алгоритми олдиндан белгиланган мақсад (ўқувчиларни онгли касб танлашга тайёрлаш) ҳамда эришилган натижа оралиғидаги педагогик фаолият жараёнининг босқичма-босқич тизимли кечишини назарда тутади.

Умумий ўрта таълим мактаблари ўқувчиларини касб-ҳунарга йўналтиришни шартли равишда бошланғич (1-4-синфлар), ўрта (5-8-синфлар) ва юқори (9-11-синфлар) бўғинларга бўлганда, ҳар бир бўғин ҳам ўз алгоритми, яъни бошланғич ҳолат ва эришилган натижа оралиғидаги педагогик жараёндан иборат бўлади. Ҳар бир давр учун ишлаб чиқилиб, амалга тадбиқ этиладиган ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш шакли, мазмуни ва услубиёти касб-ҳунарга йўналтиришнинг асосини ташкил этса, ўқувчиларнинг ўз қизиқиш, лаёқат ва қобилиятларини билган ҳолда (ўзликни англаш) онгли касб танлашга тайёрлаш жараёнини бошқариш, унинг мақсадга йўналганлигини таъминлайди. Демак, энг аввало касб-ҳунарга йўналтириш жараёнини доимий кузатиб бориш ва унга мақсадли таъсир этиш механизмини ишлаб чиқиш, амалга тадбиқ этиш керак бўлади. Бу механизмни ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш жараёнини бошқариш алгоритми деб аташ мумкин. Бу алгоритмнинг таркиби ҳам икки қисмдан иборат, яъни ташқи бошқарув алгоритми ва ички бошқарув алгоритми.

Ташқи бошқарув — ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш жараёнига билвосита таъсир этиш механизмлари орқали амалга оширилади. Бу ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш ва психологик-педагогик ташхис Марказлари, ўқувчиларни ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларига йўналтириш вилоят, туман кенгашлари, мактаб комиссиялари, педагогик кенгашлар фаолияти орқали амалга оширилади.

Ички бошқарув — бевосита мактаб психологлари, касб-ҳунарга йўналтирувчи мутахассислар, ўқитувчилар, ота-оналар ва ўқувчиларнинг ўзи томонидан амалга оширилади. Бунда мактаб амалий психологи, касб-ҳунарга йўналтирувчи мутахассис чоралар давомида ўқувчиларнинг қизиқиш, лаёқат ва қобилиятларини психологик-педагогик ташхис асосида аниқлаб, аниқ мақсадга йўналтирилган касб-ҳунарга йўналтириш тадбирларини ишлаб чиқади ва бутун педагогик жамоа ва ота-оналар билан ҳамкорликда амалга оширади. Психологик-педагогик ташхис хулосалари 1-9-синф ўқувчилари учун юритилаётган "Психологик-педагогик ташхис дафтари"га ҳамда 9-синф битирувчиларининг "Касбий маслаҳат ва психологик-педагогик ташхис харитаси"га қайд этиб борилади. Психологик-педагогик ташхиснинг босқичма-босқич, узлуксиз амалга оширилишидан мақсад ҳам касб-ҳунарга йўналтириш жараёнини илмий асосда ташкил этиш, истиқболни прогнозлаш, эришиладиган натижани кафолатлашдан иборат. Шунинг ўзини ҳам касб-ҳунарга йўналтиришнинг ички бошқарув алгоритми деб аташ мумкин.

Бу жараёнда ўқувчининг ўрни қандай, у бошқарувнинг пассив объекти бўлиб қолаверадими? – деган савол туғилиши мумкин. Маълумки, касб-ҳунарга йўналтириш жараёнида ўқувчи ўзлигини англаб, унда ўз саломатлиги, лаёқат, қизиқиш ва қобилиятларига мос касб-ҳунарни онгли танлаш кўникма ва малакалари шаклланиб боради. Буни психологик нуқтаи назардан изоҳласак, ўқувчида ўзига ва касблар оламига нисбатан ички позиция шаклланади. Демак, касб-ҳунарга йўналтиришда педагоглар, психологлар ўқувчиларнинг онгли касб танлашларини мақсадга йўналтириб бошқарсалар-да, ўқувчининг ўзи касбий ўзликни англаш жараёнининг интерфаол иштирокчиси — субъекти ҳисобланади.

Шуни таъкидлаш лозимки, ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтиришнинг ташқи ва ички бошқарув алгоритмларининг узвийлиги ҳамда мазмунан интегратив хусусиятга эга бўлиши фаолиятнинг юқори самарадорлигини таъминлайди.

Рустам АҲЛИДИНОВ,
Халқ таълими вазирининг биринчи ўринбосари, педагогика фанлари доктори

«ЙИЛ ЎҚИТУВЧИСИ — 2003» КЎРИК-ТАНЛОВИ ҚАНДАЙ ЎТКАЗИЛАДИ?

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигида Ўзбекистон Республикасининг "Таълим тўғрисида"ги Қонуни, "Кадрлар тайёрлаш миллий дастури"ни ҳаётга татбиқ этиш ва умумтаълим мактаблари педагогик ходимлари орасидан илғор, ташаббускор, ижодкор ўқитувчиларни аниқлаш, уларнинг фаолиятини ўрганиш ва кенг тарғиб этиш мақсадида "Йил ўқитувчиси–2003" кўрик-танлови республика босқичини ўтказиш ҳақида"ги буйруқ имзоланди. Унда қайд этилишича, 2003 йил 10-13 декабрь кунлари "Йил ўқитувчиси–2003" кўрик-танловининг республика босқичи Тошкент шаҳрида ўтказилади. Шунга биноан кўрик-танловни ўтказиш бўйича ташкилий қўмита, ҳакамлар ҳайъати таркиби, сарф-харажатлар ҳисоби, танловни ўтказиш бўйича тадбирлар режаси, "Йил ўқитувчиси" кўрик-танловининг республика якунловчи босқичини ўтказиш тартиби тасдиқланди.

таълими вазирлигининг 2000 йил 9 мартдаги 43-сон буйруғи билан тасдиқланган Низомга қатъий амал қилинган ҳолда алоҳида дастур асосида ўтказилади. Бу жараёнда ташкилий қўмита, ҳакамлар ҳайъати, экспертлар гуруҳи ва кўрик-танлов қатнашчилари қуйидаги тартиб ва талабларга риоя этишлари шарт.

Ташкилий қўмита:

— кўрик-танловнинг республика босқичи қатнашчиларининг Тошкентда ётоқхона, дарс ва финал беллашуви ўтказиладиган жойга белгиланган муддатда етиб боришлари учун транспорт воситалари билан таъминланишини;

— мусобақа жараёнида уларнинг самарали фаолият кўрсатишлари учун кутубхона ва ошхона хизматидан фойдаланишларини;

— кўрик-танлов иштирокчиларининг кўнгилли дам олишлари учун лозим бўлган тегишли шароитларнинг яратилишини;

— республика Таълим маркази, 110-мактаб ва финал мусобақаси ўтказиладиган залдаги барча жараёнларнинг видеотасвирга туширилишини, матбуотда ва телевидениеда ёритиб борилишини ташкил этади.

Ҳакамлар ҳайъати:

— Кўрик-танлов иштирокчилари томонидан якунловчи босқичда бажарилган назарий ва амалий топшириқларнинг белгиланган талаблар асосида одилона баҳоланиши учун жавобгардир;

— Кўрик-танловнинг якунловчи босқичининг юксак савияда ташкил этилишини таъминлаш, қатнашчиларга бериладиган барча назарий ва амалий топшириқларнинг махфийлигини сақлаш ҳакамлар ҳайъати зиммасига юкланади.

Эксперт комиссияси аъзолари:

— республика кўрик-танловининг якуний босқичида иштирок этаётган ўқитувчиларнинг Тошкент шаҳридаги мактабларидан бирида дарсларини кузатиш ва таҳлил этиш учун А.Авлоний номидаги ХТХҚТМОМИ, республика Таълим маркази, Тошкент шаҳар ва вилояти ПҚТМОИдан мутахассислардан иборат холис экспертлар жалб этилади;

— кўрик-танловнинг вилоят босқичида ғолиб чиққан қатнашчилар фаолиятини тақдим этилган материаллар таҳлили асосида, баҳолаш мезонларига амал қилган ҳолда махсус рейтинг баллари бўйича баҳолайдилар ҳамда ҳакамлар ҳайъатига тақдим этадилар.

Саноқ комиссияси:

— комиссия таркиби уч кишидан иборат бўлиб, унинг таркиби ҳакамлар ҳайъати раиси томонидан белгиланади. Комиссия финал мусобақасида кўрик-танлов иштирокчиларининг аввалги босқичлардаги олган балларини финал мусобақасидаги баллар билан қўшиб, умумлаштириб, кўрик-танлов шартларини бажариш учун иштирокчилар томонидан сарфланган вақтни ҳисоблаб борадилар. Ортиқча сарфланган вақт юзасидан ҳакамлар ҳайъатини огоҳлантирадилар.

Кўрик-танлов қатнашчилари:

— Низомда кўрсатилган барча талаб ва қоидаларга риоя этишлари, ўзларидаги бор истеъдод ва қобилиятни рўёбга чиқаришлари керак;

— замонавий компьютердан фойдалана билиши, жумладан:

— бошланғич кўникмага эгалиги;

— дарс жараёнида фойдаланиши;

— туман(шаҳар) методика кабинети, вилоят малака ошириш институти билан компьютер орқали ўзаро тажриба алмашувини йўлга қўйган бўлиши шарт.

— 110-мактабда кўрик-танлов қатнашчисининг ўтадиган дарсига, ҳакамлар ҳайъати аъзоларининг барчаси ҳамда эксперт гуруҳидан шу фан мутахассисларининг кириши мумкин. Бошқа шахсларнинг ёки ўқувчиларнинг 110-мактабга кириши ва жараёнларга халақит бериши таъқиқланади. Бундай ҳолат аниқланганда, кўрик-танловнинг айбдор қатнашчиси танловда иштирок этиш ҳуқуқидан маҳрум этилади

— Финал босқичида топшириқларни бажариш жараёнида кўрик-танлов иштирокчисига ҳамкорлик қилиш учун 5 нафардан ортиқ қатнашчи ўқувчиларни олиб келишга рухсат берилмайди.

— Финал мусобақасида қатнашчилар ўзларига берилган кўрик-танлов шартларини белгиланган вақт ичида ҳал этиб беришлари шарт. 1—3-шартлар 4 дақиқадан, 2-шарт 2 дақиқа белгиланган-дан ошиқча ҳар бир дақиқа вақт сарфи учун қатнашчига 2 баллдан жарима ёзилади.

— Кўрик-танлов жараёнида унинг боришига халақит берган ҳакамлар ҳайъати, экспертлар хулосаларидан нотўғри фикрга борган ҳамда ушбу тартибларга амал қилишдан бош тортган иштирокчи кўрик-танловда иштирок этишдан четлаштирилади. Бу ҳақда тегишли далолатнома тузилиб, ҳакамлар ҳайъати ва эксперт комиссияси раиси томонидан имзоланади.

— Кўрик-танловнинг ўтиши юзасидан фақат кўрик-танлов қатнашчиларигина эътироз билдириш ҳуқуқига эгадирлар ва уларнинг эътирозлари жойида ҳамда эътироз билдирилган вақтнинг ўзида ҳакамлар ҳайъати томонидан ҳал этилади, кейинги эътирозлар қабул қилинмайди.

ТАШКИЛИЙ ҚЎМИТА

Rasmiy bo'lim

Буйруққа кўра, кўрик-танловни ўтказувчи ташкилий қўмитага қисқа фурсатларда кўрик-танлов иштирокчиларига бериладиган топшириқлар ва уларни баҳолаш мезонларини ишлаб чиқиш, республика Таълим маркази Т.Н.Қори Ниёзий номидаги ЎзПФИТИ, А.Авлоний номидаги халқ таълими ходимларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш Марказий институтига эса белгиланган муддатларда кўрик-танлов қатнашчилари томонидан тайёрланган ҳужжатларни илмий-методик жиҳатдан таҳлил қилиб, хулосаларни танлов ҳайъатига тақдим этиш вазифалари топширилди.

Шунингдек, Умумий ўрта таълим бош бошқармаси, республика Таълим марказига кўрик-танлов республика босқичи иштирокчиларининг иш фаолияти ёритилган махсус тўплам тайёрлаб, 2004 йил августигача чоп этиш, Молия ва режалаштириш бош бошқармасига кўрик-танловнинг якунловчи босқичини ўтказиш ҳамда ғолибларни тақдирлаш ва уларнинг иш тажрибаларини тўплам шаклида чоп эттириш учун сарф-харажатлар ҳисобига асосан зарур маблағлар ажратиш, матбуот марказига ушбу тадбирни республикамиздаги ОАВ орқали кенг жамоатчиликка етказиш вазифалари юклатилди.

* * *

Таҳририят ушбу буйруқ моҳиятини чуқур англаган ҳолда "Йил ўқитувчиси" кўрик-танловининг республика якунловчи босқичини ўтказиш тартиби" ни газета саҳифаларида чоп этишни лозим топди. Зеро, қуйидаги матнда берилаётган тартиб ва талаблар барча-барчага тааллуқлидир.

"Йил ўқитувчиси" кўрик-танловининг республика якунловчи босқичини ўтказиш тартиби

"Йил ўқитувчиси" кўрик-танловининг республика якунловчи босқичи Халқ

Konferensiya

Ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш ва психологик-педагогик Республика ташхис Маркази ва унинг тузилмалари ташкил этилганига 5 йил тўлди. Ўтган давр мобайнида тизимнинг самарали фаолияти билан боғлиқ ташкилий-педагогик, меъёрий асослар ишлаб чиқилди. Ўнлаб илмий-методик қўлланма ҳамда методикалар яратилди. Аммо, бугунги куннинг долзарб вазифаси сифатида касбга йўналтириш ишида кўзланган мақсадларга эришишда унинг мазмунини ошириш зарурлигига бирламчи эътибор қаратилмоқда. Бу борада Марказлари мутахассислари олдида бир қатор долзарб муаммоларни ҳал этиш вазифаси турибди. Энг аввало, узлуксиз таълим жараёнида болаларни мактабгача таълим муассасаларидан бошлаб, то 9-синфгача бўлган даврда онгли равишда касб танлашга тайёрлаш тизими самарадорлигини ошириш зарур. Ўқувчиларни касбга йўналтиришда барча методик ҳамда меъёрий ҳужжатлар мавжуд бўлса-да, бироқ ўқувчига касбий ахборот, касбий маслаҳат берувчи дидактик кўргазмали материаллар етарли даражада эмас.

ТАШХИС МАЗМУНИНИ ОШИРИШ ЙЎЛИДА

тизимга янгидан-янги илғор технологияларни жорий этиш масалаларига бағишлаб, 1-3 декабрь кунлари Республика ташхис Марказида Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги илмий техника тараққиёти мувофиқлаштириш кенгаши Фан ва технологиялар Маркази, Халқ таълими вазирлиги, Ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш ва психологик-педагогик Республика ташхис Маркази ҳамкорлигида "Ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтиришнинг илғор технологиялари" мавзусида илмий-амалий конференция ўтказилмоқда. Унда Республика ташхис Марказларининг вилоят, туман ҳудудий раҳбарлари ва мутахассислари, ўқитувчилар малакасини ошириш ва қайта тайёрлаш ҳамда педагогика институтлари ходимлари иштирок этмоқда.

Анжуманда таъкидланганидек, айни пайтда ташхис

Конференциянинг иккинчи иш кунида, шунингдек Ташхис марказлари томонидан битирувчиларга берилаётган тавсияномаларнинг самарадорлиги таҳлил қилинди.

Анжуманнинг расмий очилиш маросимининг якунида Республика ташхис Маркази томонидан йил бошида эълон қилинган "Энг намунали ўқувчиларни касб-ҳунарга йўналтириш, психологик-педагогик ташхис хонаси" Республика кўрик-танловининг натижалари маълум қилинди. Унга асосан танловнинг илк ғолиблари сифатида Фарғона вилоятининг Бағдод туманидаги 40-сонли, Термиз туманидаги 14-сонли, Самарқанд туманидаги 3-сонли умумтаълим мактаб жамоалари эътироф қилинди.

Бугун конференция ўз ишини давом эттирмоқда.

Муҳаммаджон ИСРОИЛОВ,
"Ма"rifat" мухбири

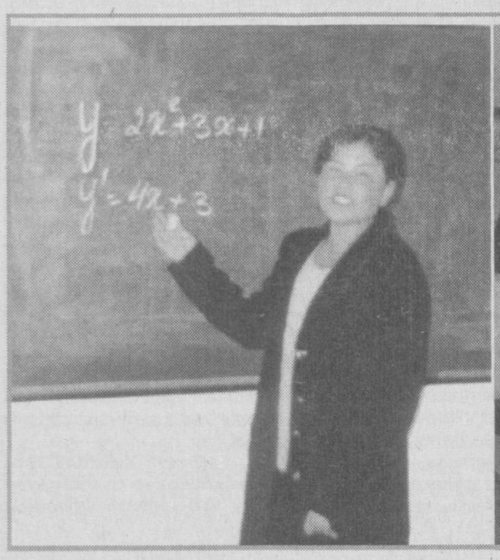

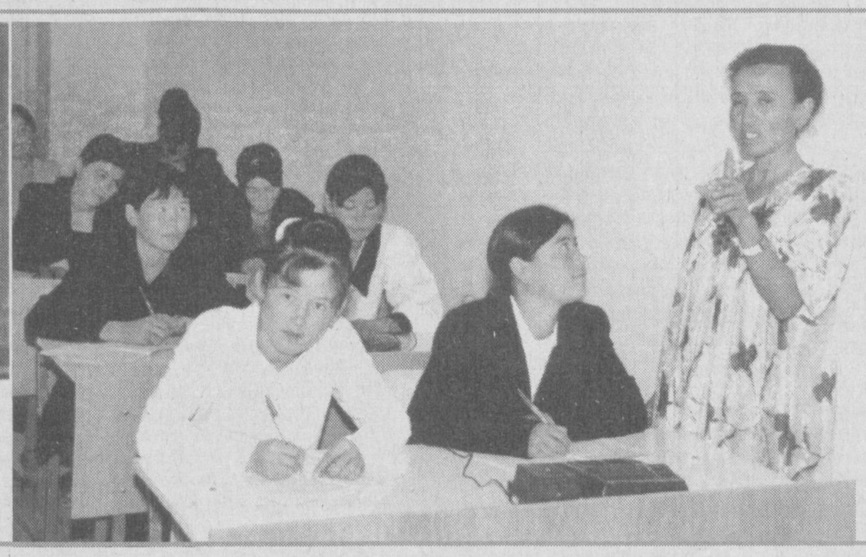

Қамаши туманидаги 18-мактабнинг математика фани ўқитувчиси Хурсанд Очилова ўқувчиларга ушбу фаннинг сир асрорларини ўргатиш билан бир қаторда дарсдан кейин қизиқувчилар учун махсус дарслар ҳам ташкил этган. Бундан ташқари муаллима савол-жавоб тарзидаги очиқ дарсларни ҳам мунтазам олиб бормоқда.

Суратда: Х.Очилова 11-синфларга очиқ дарс ўтмоқда.

Б.РИЗОҚУЛОВ олган сурат.

To'qqiz yillik maktabga aylantirilgan maktablar hokimlikning qaroriga ko'ra 10-11-sinflari mavjud bo'lgan yaqinda joylashgan maktabga biriktirib qo'yiladi.

Biroq ulg'aygan sari oldimda, zabt etilgan cho'qqilar ortida yanada ulkanroq, yanada yuksakroq cho'qqilar borligini his etmoqdaman.

Кадрлар тайёрлаш м..лий дастурини изчил, босқичма-босқич амалга ошириш, 9-синфларнинг битирувчиларини умумий ўрта ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълими билан тўликроқ қамраб олинишини таъминлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 29 октябрдаги «Умумий ўрта ва махсус, касб-ҳунар таълимига изчил ўтишни таъминлашга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги 473-сонли қарори қабул қилинди. Ушбу масала Халқ таълими вазирлигининг 2003 йил 10 ноябрдаги навбатдан ташқари ҳайъат мажлисида муҳокама этилиб, Вазирлар Маҳкамасининг мазкур қарорида белгиланган вазифаларнинг ижросини таъминлаш юзасидан вазирлик аппарати бошқармалари ва тасарруфдаги ташкилот раҳбарларига тегишли кўрсатмалар берилди.

Шунингдек, республика умумтаълим мактабларининг 10-синфларига қабул қилиш бўйича Халқ таълими вазирлиги комиссиясининг шахсий таркиби тасдиқланиб, унга:

Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 29 октябрдаги 473-сонли қарори билан тасдиқланган 9-синф битирувчиларини вазирлик тасарруфидаги умумтаълим мактабларининг 10-синфларида ўқитиш билан қамраб олишнинг истиқболли кўрсаткичларини сўзсиз бажарилишини таъминлаш бўйича ишларни ташкил этиш;

9-синфларнинг битирувчиларини умумтаълим мактабларининг 10-синфларида ўқитиш билан қамраб олишнинг мониторингини амалга ошириш, ишлар ҳолатини вилоятлар, шаҳар ва туманлар кесимида умумлаштириш ва халқ таълими вазири ҳузуридаги ишлаб чиқариш мажлиси муҳокамасига киритиш учун ҳар йили 25 сентябрга қадар ўқув йилининг бошланиши натижалари бўйича тегишли маълумотномаларни тайёрлаш вазифаларини амалга ошириш топширилди.

Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, Тошкент шаҳар ва вилоятлар халқ таълими бошқармаларига:

3 кун муддат ичида, мазкур қарор ва унга илова қилинган (1 ва 2-иловалар) материалларни, шунингдек, тасарруфдаги таълим бошқарув органлари кесимида 9-синф битирувчиларини таълимнинг кейинги босқичлари билан академик лицейларда, касб-ҳунар коллежларида ва умумтаълим мактабларининг 10-синфларида қамраб олишнинг истиқболли кўрсаткичларини ҳудуддаги барча таълим бошқаруви органларига етказиш;

2003 йилнинг 15 ноябрига қадар «9-синфларни битирувчилар умумий ўрта таълим муассасаларининг 10—11-синфларида ўқишни давом эттиришларини ташкил этиш тартиби тўғрисида»ги Низомнинг тасарруфдаги таълим муассасаларининг педагогик жамоаларида ўрганилишини ташкил этиш, унинг мазмун-моҳиятини ўқувчилар ва уларнинг ота-оналари орасида тарғиб этиш бўйича мақсадли ишларни амалга ошириш;

мазкур қарор билан белгиланган 9-синфлар битирувчиларини қамраб олиш параметрлари сўзсиз бажарилиши учун масъул шахслар таркибини аниқлаш ва ўрнатилган тартибда тасдиқлаш;

2002/2003 ўқув йилидаги 9-синф битирувчиларининг мажбурий таълимнинг кейинги босқичига жалб этилиши бўйича туман(шаҳар)лар, таълим муассасалари турлари ва ўқитиш тиллари кесимидаги якуний маълумотни жорий йилнинг 10 декабрига қадар вазирликка тақдим этиш вазифалари юклатилди.

Қуйида Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 29 октябрдаги 473-сонли қарори билан тасдиқланган 9-синф битирувчиларини академик лицейлар, касб-ҳунар коллежлари ва умумтаълим мактабларининг 10-синфларида ўқитиш билан қамраб олишнинг истиқбол кўрсаткичлари ҳамда 9-синф битирувчиларининг умумий ўрта таълим муассасаларининг 10—11-синфларида ўқишни давом эттиришларини ташкил этиш тартиби тўғрисидаги Низом берилмоқда.

9-синф битирувчиларининг умумий ўрта таълим муассасаларининг 10-11-синфларида ўқишни давом эттиришларини ташкил этиш тартиби тўғрисида НИЗОМ

I.Умумий қоидалар.

1. «Таълим тўғрисида» ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунларига мувофиқ 9 йиллик умумий ўрта ва 3 йиллик ўрта махсус, касб-ҳунар таълими узлуксиз таълимнинг мажбурий турлари ҳисобланади.

2. 9-синфларнинг битирувчиларини академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларида ўқувчилар ўрни билан таъминлаш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2003 йил 29 октябрдаги 473-сонли қарори билан тасдиқланган 2004-2009 йилларда Ўзбекистон Республикасида академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларини ишга туширишнинг аниқ йўналтирилган дастурига мувофиқ улар фойдаланишга топширилишига кўра изчил амалга оширилади.

3. Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари, Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази ва Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги умумий ўрта таълим муассасаларининг 9-синфлари битирувчиларини академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларида ўқитиш билан қамраб олишнинг тасдиқланган истиқболли кўрсаткичлари бажарилишини, шунингдек, уларнинг кейинчалик умумтаълим мактабларининг 10-11-синфларида ўқишни вақтинча давом эттиришларини ташкил этишни таъминлайди.

4. Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларида ўқувчилар ўрни билан вақтинча таъминланмаган 9-синфларнинг битирувчиларини умумтаълим мактабларининг 10-11-синфларида ўқитиш мазкур Низомга қатъий мувофиқ ҳолда амалга оширилади.

5. Мажбурий ўқишни давом эттиришда 9-синфларнинг битирувчиларига тўсқинлик қилаётган мактаблар ва ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларининг мансабдор шахслари, шунингдек, ўқувчиларнинг ота-оналари ёки уларнинг қонуний вакиллари Ўзбекистон Республикасининг амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ жавоб берадилар.

6. Ўзбекистон Республикаси ҳудудида доимий яшовчи чет эл фуқаролари ва фуқаролиги бўлмаган шахсларни республика мажбурий таълим тизими муасасаларида ўқитиш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ва Ўзбекистон Республикасининг халқаро битимлари асосида амалга оширилади.

II. 10-11-синфларда ўқишни вақтинча давом эттиришни ташкил этиш учун умумтаълим мактабларини аниқлашнинг асосий мезонлари

7. 10-11-синфларда ўқишни вақтинча давом эттириш учун умумтаълим мактабларини аниқлаш республиканинг туманлари (шаҳарлари), аҳоли яшаш жойлари, вилоят марказлари ва йирик шаҳарлари кўламида амалга оширилади

8. Тўққиз йиллик мактабга айлантирилган мактаблар ҳокимликнинг қарорига кўра 10-11-синфлари мавжуд бўлган яқинда жойлашган мактабга бириктириб қўйилади.

10-11-синфлар биринчи навбатда қуйидаги мезонлар ва шартларга жавоб берувчи мактабларда очилиши мумкин:

мактаб ўқув-моддий базасининг замонавий таълим жараёнини ташкил этиш талабларига мувофиқлиги;

мактабнинг таълим ва тарбия жараёнини Кадрлар тайёрлаш миллий дастури талаблари даражасида амалга оширишга қодир бўлган юқори малакали педагог кадрлар билан таъминланганлиги;

ўқувчиларни фанлар бўйича ихтисосли ёки чуқур ўқитишни, узлуксиз таълимни такомиллаштириш бўйича тажриба ишларини, ўқув-тарбия жараёни сифатини оширишга ҳамда минтақа ва республиканинг бошқа мактабларида ёйиш учун қабул қилинган ўз ишланмаларини ташкил этиш борасида педагогик ва амалий тажриба мавжудлиги;

ушбу минтақада ўқувчилар 9-синфда ўқишни тугаллагунгача ўқиган тил бўйича 9-синфларнинг битирувчиларини тўлиқ қамраб олиш учун умумий ўрта ёки ўрта махсус, касб-ҳунар таълимини давом эттиришни таъминлайдиган яқинда жойлашган 10-11-синфлар бўлган мактаблар, академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежлари мавжуд эмаслиги, шунингдек, жамоат транспорти билан узлуксиз таъминлашни ташкил этиш имконияти йўқлиги.

III. 9-синфларни битирувчилар академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларида ҳамда умумтаълим мактабларининг 10-синфларига киришларини ҳисобга олиш ва назорат қилиш.

9. 9-синфларнинг битирувчилари академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларига, шунингдек, умумтаълим мактабларининг 10-синфларига киришларининг ҳисобини юритиш умумий ўрта таълим тизимида амал қилувчи ҳисобдан чиқариш-бириктириш тартиб-қоидасига мувофиқ қуйидаги изчилликда амалга оширилади:

давлат ҳокимияти маҳаллий органлари ҳар йили, жорий ўқув йилининг 1 майигача, 9-синфлар битирувчиларини академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларида ва кейинги ўқув йилида 10-синфларда ўқитиш билан қамраб олишнинг тасдиқланган истиқболли кўрсаткичларига мувофиқ уларда 10-11-синфлар фаолият кўрсатишини вақтинча давом эттириш учун мактаблар рўйхатини (ўқитиш тилини ҳисобга олган ҳолда) белгилайдилар;

Қорақалпоғистон Республикаси Вазирлар Кенгаши, вилоятлар ва Тошкент шаҳар ҳокимликлари Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ва Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими маркази билан биргаликда ҳар йили, жорий ўқув йилининг июнь ойигача бўлган муддатда тегишли ҳудудлар бўйича ушбу рўйхатларни умумлаштирадилар, минтақанинг ўқувчиларни академик лицейлар, касб-ҳунар коллежларига ва 10-синфларга қабул қилиш (мутахассисликлар ва ўқитиш тили бўйича) кўрсаткичларини, шунингдек, 10-11-синфлар фаолият кўрсатадиган умумтаълим мактаблари рўйхатини 9-синфларни битирувчилар ва уларнинг ота-оналари эътиборига етказади;

9-синфни битирувчилар ўқишни давом эттириш учун белгиланган тартибда ҳужжатларни: академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларига, қоидага кўра, 15 августгача бўлган муддатда, умумтаълим мактабларнинг 10-синфларига, жорий йилнинг 25 августигача бўлган муддатда тақдим этадилар.

10. 9-синфларнинг битирувчиларини академик лицейлар ва касб-ҳунар коллежларида, шунингдек, умумтаълим мактабларининг 10-синфларида мажбурий ўқитишни таъминлаш масалалари бўйича назорат қилиш тартиби ҳисобга олиш шакли ва масъул шахсларнинг ҳисобот бериш турлари Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги ва Ўрта махсус, касб-ҳунар таълими марказининг қўшма қарори билан тасдиқланади ва амалга киритилади.

Ўқувчиларни академик лицей ва касб-ҳунар коллежларга қабул қилиш истиқбол кўрсаткичлари

Ҳудудлар	2004 й.				2005 й.				2006 й.			
	9-синф битирувчилари	10-синфга қабул	АЛ ва ҚҲКларга қабул	9-синф битирувчилари сонига нисбатан АЛ ва ҚҲКларга қабул %	9-синф битирувчилари	10-синфга қабул	АЛ ва ҚҲКларга қабул	9-синф битирувчилари сонига нисбатан АЛ ва ҚҲКларга қабул %	9-синф битирувчилари	10-синфга қабул	АЛ ва ҚҲКларга қабул	9-синф битирувчилари сонига нисбатан АЛ ва ҚҲКларга қабул %
Қорақалпоғистон Республикаси	40126	14609	25518	63,6	39449	11097	28353	71,9	43449	12337	31113	71,6
Вилоятлар:												
Андижон	51271	23428	27843	54,3	54543	21945	32598	59,8	57483	20205	37278	64,9
Бухоро	34544	18244	16300	47,2	34196	14941	19255	56,3	35809	13209	22600	63,1
Жиззах	24918	11368	13550	54,4	25234	9494	15740	62,4	26441	8571	17870	67,6
Қашқадарё	57555	31170	26385	45,8	58239	26124	32115	55,1	62876	25676	37200	59,2
Навоий	19162	9124	10038	52,4	19671	7983	11688	59,4	21283	7945	13338	62,7
Наманган	47345	21152	26193	55,3	51220	20887	30333	59,2	53620	18742	34878	65,0
Самарқанд	69716	41428	28288	40,6	70635	34712	35923	50,9	75843	32405	43438	57,3
Сурхондарё	47571	29157	18414	38,7	47625	24426	23199	48,7	52645	25255	27390	52,0
Сирдарё	16558	8480	8078	48,8	16721	6978	9743	58,3	18332	6849	11483	62,6
Тошкент	53581	30596	22985	42,9	53816	26901	26915	50,0	56213	25128	31085	55,3
Фарғона	60758	29043	31715	52,2	62861	26361	36500	58,1	70478	28113	42365	60,1
Хоразм	33663	15318	18345	54,5	33203	12413	20790	62,6	37237	13942	23295	62,6
Тошкент шаҳри	36586	6741	29845	81,6	41065	9334	31731	77,3	34007	817	33190	97,6
Ўзбекистон Республикаси бўйича жами	593354	289858	303496,5	51,1	608478	253596	354882,5	58,3	645716	239194	406522,5	63,0

Ўқувчиларни академик лицей ва касб-ҳунар коллежларга қабул қилиш истиқбол кўрсаткичлари (давоми)

Ҳудудлар	2007 й.				2008 й.				2009 й.			
	9-синф битирувчилари	10-синфга қабул	АЛ ва ҚҲКларга қабул	9-синф битирувчилари сонига нисбатан АЛ ва ҚҲКларга қабул %	9-синф битирувчилари	10-синфга қабул	АЛ ва ҚҲКларга қабул	9-синф битирувчилари сонига нисбатан АЛ ва ҚҲКларга қабул %	9-синф битирувчилари	10-синфга қабул	АЛ ва ҚҲКларга қабул	9-синф битирувчилари сонига нисбатан АЛ ва ҚҲКларга қабул %
Қорақалпоғистон Республикаси	42746	8543	34203	80,0	38422	1999	36423	94,8	38410	0	38410	100,0
Вилоятлар:												
Андижон	58325	16937	41388	71,0	57274	11341	45933	80,2	59868	0	59868	100,0
Бухоро	37710	12560	25150	66,7	33025	4125	28900	87,5	31110	0	31110	100,0
Жиззах	27467	7947	19520	71,1	25347	3487	21860	86,2	23717	0	23717	100,0
Қашқадарё	67263	24268	42995	63,9	64608	15763	48845	75,6	61689	0	61689	100,0
Навоий	22258	6955	15303	68,8	21507	4554	16953	78,8	20597	0	20597	100,0
Наманган	53820	14862	38958	72,4	53020	9667	43353	81,8	52020	0	52020	100,0
Самарқанд	76703	26130	50573	65,9	74208	16060	58148	78,4	73240	0	73240	100,0
Сурхондарё	54398	22238	32160	59,1	49809	12879	36930	74,1	50178	0	50178	100,0
Сирдарё	18036	5308	12728	70,6	16786	2888	13898	82,8	15856	0	15856	100,0
Тошкент	56462	21072	35390	62,7	53397	13747	39650	74,3	53463	0	53463	100,0
Фарғона	73576	25631	47945	65,2	72278	19548	52730	73,0	71020	0	71020	100,0
Хоразм	36745	10855	25890	70,5	35033	6188	28845	82,3	34850	0	34850	100,0
Тошкент шаҳри	37720	2899	34821	92,3	35496	1016	34480	97,1	35231	0	35231	100,0
Ўзбекистон Республикаси бўйича жами	663229	206205	457024	68,9	630210	123262	506948	80,4	621249	0	621249	100,0

Самарқанд туманидаги 40-мактабнинг она тили ва адабиёти фани ўқитувчиси Лутфия Саъдиева мактаб кутубхонаси мудираси бўлиб ишлаш билан бирга ўқувчиларга ушбу фаннинг моҳиятини чуқур англашларига кўмак бериб келмоқда. Муаллима 1999 йилда «Дўстлик» ордени билан мукофотланган.

Суратда: ўқитувчи Л.Саъдиева мактаб кутубхонасида ўз ўқувчилар билан.

Бурҳон РИЗО олган сурат.

ИНСОН ҲУҚУҚЛАРИ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИГА ДОИР

Республика таълим марказида «Инсон ҳуқуқлари ва эркинликлари» мавзусида илмий-амалий семинар бўлиб ўтди. Семинарда сўзга чиққан Тошкент давлат юридик институти проректори, профессор Даврон Аҳмедов Конституция ва унга киритилган ўзгартиришлар, давлат қурилишидаги ислоҳотларнинг янгиланиш омиллари хусусида нутқ сўзлади. Шунингдек, ҳуқуқий тарбияни амалга

Seminar

оширишда нодавлат ташкилотларнинг ўрни тўғрисида Муборак Тошпўлатова, «Истеъмолчилар ҳуқуқлари ва эркинликлари» ҳақида РТМ бош методисти Учқун Хомутовлар ўз фикрларини баён қилдилар. Умар Зияевнинг Ўзбекистон Республикаси Конституциясини ўргатишда ахборот компьютер технологияларидан фойдаланиш тўғрисидаги ҳамда Тошкент шаҳар адвокатлар уюшмаси раиси Гулнора Эшонхоноваларнинг ҳуқуқни билмаслик оқибатида юзага келадиган ноқулайликлар ҳақидаги маърузалари йиғилганлар фикрини жонлантириб, қизиқарли баҳсларга сабаб бўлди. Семинарда иштирокчилар ҳам ўз фикр мулоҳазалари билан иштирок этдилар.

Азиз НОРҚУЛОВ

КОРЕЯЛИК МУТАХАССИС ТАЛАБАЛАР ҲУЗУРИДА

ЎзДЖТУ халқаро журналистика факультетига кореялик Санг Хван Ким ташриф буюрди.

Учрашувда Санг Хван Ким Корея матбуоти, телевидениеси ва радиоси ҳақида маълумот берди.

Талабалар ва кореялик меҳмон ўртасида ўзаро савол-жавоб бўлиб ўтди. Сўнгра университет талабалари Корея ва Ўзбекистоннинг миллий рақсларини ижро этишди ҳамда корейс тилида қўшиқ ва шеърлар айтишди. Учрашув талабаларда катта таассу- рот қолдирди.

Xabar

ЯПОН ТИЛИГА БАҒИШЛАНДИ

Ўзбекистондаги Япон марказида япон тили ўқитувчиларининг семинар-тренинги бўлиб ўтди. Семинарни Нагоя университети профессори Акито Одзаки ва Халқаро япон тили фонди мутахассиси Томоё Шибахара олиб борди. Акито Одзаки япон тилининг бошланғич таълимдан то мукаммал таълимгача ва ўзаро суҳбатлашиш маданияти ҳақида, Томоё Шибахара эса оғзаки ва ёзма таржималар дарсини қандай олиб бориш тўғрисида маъруза қилди. Семинарда Самарқанд чет тиллар институти, Фарғона Норёкугакко маркази, ТДИУ, Шарқшунослик институти, Юридик институти ва бошқа олий ўқув юртларидан япон тили ўқитувчилари иштирок этди.

Дилноза НОМОЗОВА

ЯПОНИЯЛИК МЕҲМОНЛАР МАКТАБ-ИНТЕРНАТДА

Тошкент шаҳар Собир Раҳимов туманида жойлашган 106-зааиф эшитувчилар мактаб-интернатида Тошкент шаҳар ва Собир Раҳимов туман ҳокимликлари, Ўзбекистон Миллий университети талабалар касаба уюшмаси ҳомийлигида тадбир ўтказилиб, унга ўқувчилар, ота-оналар, ўқитувчилар ва япониялик бир гуруҳ меҳмонлар ташриф буюришди.

Тадбирда ҳомий ташкилот раҳбарлари, шунингдек, япониялик меҳмонлар—жаноб Огура, Ямагучи, Торигоэлар сўзга чиқиб, ўзбекларнинг меҳр-мурувватли, саховатпеша халқ эканликларини кўриб, яна бир карра амин бўлганликларини айтишди.

Мактаб-интернат ўқувчилари томонидан ижро этилган бадиий чиқишлар тадбир файзига-файз қўшди.

Тадбир сўнгида ҳомийлар томонидан тарбияланувчиларга беғараз совғалар топширилиб, уларнинг қалбига хушнудлик улашилди.

Дилфуза ЖУМАЕВА,
ЎзМУ талабаси

МАРОСИМ ВА СЕМИНАР

Тошкент тўқимачилик ва енгил саноат институтида нуфузли давлат стипендиялари совриндорларини тақдирлаш маросими бўлиб ўтди. Шунингдек, олий ўқув юртларининг маънавият ва маърифат ҳамда ўқув ишлари бўйича проректорлари, факультет деканлари, малака ошириш масканлари раҳбарлари, вилоятлар ўрта махсус, касб-ҳунар таълими бошқармаларининг мутасадди ходимлари иштирокида "Таълим сифатини оширишда васийлик фаолиятини ривожлантиришнинг маънавий ва иқтисодий-ташкилий асослари" мавзуида ҳам семинар ўтказилди. Дастлаб Президент стипендиатлари ҳамда миллатимиз фахри саналмиш Беруний, ибн Сино, Улуғбек, Навоий сингари улуғ бобоколонларимиз номидаги давлат стипендиялари совриндорларига дипломлар ва қимматбаҳо совғалар топширилди. Уларга танлаган мутахассислик ва йўналишлари бўйича қунт билан ўқишни давом эттиришларига ишонч билдирилди. Семинарда, эса қатор маърузалар тингланиб, жумладан, "Ўзбекистон Республикаси Президентининг таълим-тарбия ва маънавий йўналишдаги ишларни кучайтириш юзасидан топшириқларини бажариш чора-тадбирлари режаси", "Университетда таълим сифати ва васийлик фаолиятини ривожлантириш масалалари", "Университет васийлик кенгашининг фаолияти ҳақида", "Олий таълим муассасалари кенгашларининг фаолияти ҳақида", "Таълим сифатини кўтаришда мавзулар тарқатма материаллар асосида муҳокама қилинди. Шунингдек, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги бошқармаларининг ахборотлари ва маълумотлари тингланди. Сўнгра йиғилганлар Олий ўқув юртлари томонидан олинган Интернет янгиликларидан хабардор бўлишди.

Гофур ЖАБИЕВ,
"Ma'rifat" мухбири

УСТОЗЛАР ЎГИТИ ҲАМИША МАДАД

Мактаб остонасига илк бор қадам қўйган куним ҳеч хотирамдан чиқмайди. Ўшанда тонг отмасданоқ уйғониб мактабга ошиққанман. Қўлимда бир даста гул. Ҳаяжоним тошади. Энди мен ўқувчи бўламан, дарс тайёрлайман. Худди катталардек устозимнинг кундалигимга қўйган баҳосини ота-онамга кўрсатиб, уларни-да суюнтираман. Китобларим кўп бўлади. Ўқишни, ёзишни ўрганиб, ўзим ҳам янги-янги қизиқ китоблар ўқийман, шеърлар ёдлайман...

Бу — болалик орзуларим. Хотираларим китобини варақлар эканман, ўша орзуларимнинг рўёбида ўқитувчимнинг хизматлари нақадар бебаҳо эканлигини англайман. Албатта, болалик орзуларим устозимнинг чеккан заҳматлари қалб-қўри ила бизга берган илмлари натижасида амалга ошади. Энди ёзишни,

Ehtirom

ўқишни биламан. Мустақил фикр юритаман, оқ-қорани танийман. Бироқ улғайган сари олдимда, забт этилган чўққилар ортида янада улканроқ, янада юксакроқ чўққилар борлигини ҳис этмоқдаман. Буларни ҳам забт этишда эса устозлар ўгитидан қувват олаётганлигим шубҳасиз.

Айни кунда ўзим таҳсил олаётган мактабнинг "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракати бўлими сардори бўлиш билан бир қаторда Тошкент шаҳар "Болалар парламенти"-нинг "Келажак авлод" кенгаши депутатиман. Бу ўқитувчиларимнинг, тенгдошларимнинг менга билдирган ишончлари. Бу ишончларни оқлаш, аъло баҳоларга ўқиш билан биргаликда мактабимиз ўқувчилари ўртасидаги мавжуд муаммоларни ҳал этишда ўз тажрибалари билан ёрдам бераётган синф раҳбаримиз Мунаввар Усмонова ҳамда мактаб директоримиз Муҳайё Обидова каби меҳрибон устозларимга ҳамиша таъзим қиламан.

Юлдуз ҲИКМАТОВА,
Шайхонтоҳур туманидаги
38-мактаб ўқувчиси

Uning bu xizmatlari xalq ommasining muayyan qismi savodsizlashib borayotgan bir davrda g'oyat katta ijtimoiy va ma'rifiy ahamiyatga ega edi.

XX asr boshlarida millatimizni ma'rifatli ko'rmoq istagan Behbudiy, Munavvar qori, Abdulla Avloniy, Fitrat, Cho'lpon, Hamza singari etuk ziyolilarimiz teatrning tarbiya vositasi sifatidagi ahamiyatiga yuksak baho berganlar.

Shokirjon Rahimiy tavalludining 105 yilligi munosabati bilan

МАЪРИФАТ ЮЛДУЗИ

Республика Таълим марказида Халқ таълими вазирлиги, "Шаҳидлар хотираси" хайрия жамғармаси ва Тошкент шаҳар халқ таълими бош бошқармаси ҳамкорлигида атоқли маърифатпарвар ва жамоат арбоби Шокиржон Раҳимий таваллудининг 105 йиллигига бағишланган илмий-амалий анжуман ўтказилди. Анжуманда филология фанлари доктори Наим Каримов, педагогика фанлари номзоди Йўлдош Абдуллаев, филология фанлари доктори Эргаш Умаров, санъатшунослик фанлари номзоди Сирожиддин Аҳмедов ва РТМ бўлим бошлиғи, педагогика фанлари номзоди Муҳаббат Абдураимовалар иштирок этиб, Шокиржон Раҳимийнинг маърифат, маориф, адабиёт, матбуот ва санъат йўлида қилган хизматларини юқори баҳолаб, йиғилганларга имкон қадар тўлиқроқ маълумот беришди. Шу муносабат билан филология фанлари доктори Наим Каримовнинг қуйидаги "Маърифат юлдузи" номли мақоласини эълон қилмоқдамиз.

XX аср бошларида Тошкентда шаклланган маърифатпарварлик ҳаракати Мунаввар қори Абдурашидхонов каби фидойи ватандошларимизнинг мубораک номлари билан чамбарчас боғлиқ. Бу хайрли ҳаракатнинг ташкилотчилари орасида Себзор даҳасида дунёга келган ака-ука Раҳимийлар сулоласи, айниқса ажралиб туради.

Сулола асосчиси, мактабдор Раҳимжон ака 1907 йили ҳаётдан кўз юмгач, Собиржон исмли тўнғич ўғли Тахтапул маҳалла фуқароларининг илтимоси билан отадан "мерос" бўлиб қолган мактаб биносида усули жадид мактабини очган.

"1907 йилда бувам вафот қилганидан кейин, — деб ёзган эди Собиржон Раҳимийнинг фарзанди, таниқли иқтисодчи олим Ҳикмат Собиров, — Тахтапул маҳалла фуқароларининг тавсияси билан бувам очган мактабни давом эттириш отам зиммасига юклатилган. Ўзбекча, татарча рўзномаларни доим ўқиб, мутолаа қиладиган ёш ўқитувчи жадид усулидаги янги мактаб очган. Мактаб "Собир домла мактаби" номи билан машҳур бўла бошлаган. Ҳовлимиздаги хоналар синфларга ажратилган. Ўқитувчилар етишмаганидан онам Бекой Раҳимова, аммаларим Адолатхон, Саломатхон, Хосиятхонлар, кейинчалик Шокиржон Раҳимий ҳам ўқитишда отамга кўмаклашиб, айрим фанлардан дарс берганлар. Дарсликлар йўқ, доска ўрнида катта тўрт бурчакли қора патнис, бўр ўрнида пахса девор кесаги ишлатилган..."

Жадид мактабларининг муаллимлари тахминан шундай шароитда иш олиб борганлар. Бу мактабларда нафақат ўқув қуроллари, балки ўқитувчилар ҳам етишмаган. Аммо янги тарихий давр бошланганини ва ўзбек халқи тақдирида жиддий ўзгариш қилиш заруратини бутун қалблари билан сезган Собиржон Раҳимий сингари фидойи кишилар таълим тизимини ислоҳ қилиш ва халқни маърифатлаштириш ишига жон-жаҳдлари билан киришдилар.

Ҳозиргина иқтибос келтирганимиз Ҳикмат Собировнинг сўзларидан аён бўлганидек, Тахтапул маҳалласидаги жадид мактабида Собиржон Раҳимий билан бирга унинг укаси ва сингиллари ҳам болаларга сабоқ бердилар. Ўша йилларда Тошкентга келиб қолган Ҳамза Ҳакимзода Раҳимийлар уйида бирмунча муддат яшаб, улар мактабида усули жадид мактабларининг "асослари"ни ўрганди, ҳатто Адолат Раҳимовага ошиқу беқарор бўлиб, унга бағишлаб қатор шеърлар ёзди.

Шу кунларда таваллудига 105 йил тўлган Шокиржон Раҳимий акаси изидан бориб, ўзбек маърифатпарварлик ҳаракатининг забардаст арбобларидан бири бўлиб етишди.

Модомики, биз Раҳимийлар сулоласи тўғрисида сўз очган эканмиз, шу масалага ойдинлик киритиб, сулоланинг учинчи машҳур вакили Ғафуржон Раҳимий номини ҳам тилга олишимиз жоиз. Ғафуржон Раҳимий устоз Ойбекнинг тенгдоши ва ёрдўстларидан бири бўлиб, ўтган асрнинг 30—70-йилларида Ўзбекистонда техник билимларнинг тарқалишига катта ҳисса қўшган. У ўзбек халқи орасидан етишиб чиққан биринчи техника фанлари доктори, техникага доир дастлабки дарслик ва ўқув қўлланмаларининг муаллифидир.

Шокиржон Раҳимий илк маълумотини отаси очган мактабда олди. Сўнг бошқа жадидлар сингари Қрим ва Волгабўйи татарларининг, шунингдек, ёш усмонлиларнинг газета ва журналларини ўқиб, билим уфқларини кенгайтирди. 10-йилларда Абдулла Авлоний томонидан ташкил этилган ўзбек театр труппасининг фаолиятида фаол иштирок этди. Чунончи, унинг ушбу театр труппаси томонидан 1916 йилда саҳналаштирилган "Ўликлар" номли спектаклда Ҳожи Ҳасан ролини қойилмақом қилиб ижро этгани ўзбек театри тарихидан яхши маълум. "Колизей" театрида Низомиддин Хўжаев томонидан саҳналаштирилган шу спектаклда аллақандай фириббгар бир шайхнинг ўликларни тирилтириш илмини ўргангани ва шунинг орқасида кўплаб мурдаларни "тирилтираётган"и тўғрисида баҳс боради. Ҳожи Ҳасан шайх "тирилтиражак" мурдалар рўйхатига марҳума қизини ҳам қўшади... Спектаклдаги бундай ажабтовур воқеаларни кўрган томошабинлар вақтли матбуотнинг хабар беришича, кулги зарбидан томоша залини ларзага келтирганлар. Шокиржон Раҳимийнинг билим ва истеъдод доираси шу қадар кенг, ички маданияти шу қадар катта эдики, у Мунаввар қори, Чўлпон, Ҳамза каби машҳур сиймоларнинг яқин дўстига бежиз айланмаган, 1924 йилда эса Москвадаги Бухоро маориф уйи ва ишчилар факультетига бежиз раҳбар этиб юборилмаган.

Ш.Раҳимийнинг катта илмий-публицистик ва педагогик мероси ўтган асрнинг 10—30-йилларида чоп этилган "Садои Туркистон", "Нажот", "Шўрои ислом", "Эл байроғи" сингари газета ва журналларнинг саҳифаларида сочилиб ётибди. У бу нашрлар орқали фақат маърифатпарварлик қарашларини ифодалабгина қолмай, айни пайтда миллий уйғониш ва мустамлакачиликка қарши кураш ғояларига йўғрилган мақолалар билан ҳам чиқди. "Садои Фарғона" ва "Эл байроғи" (Қўқон) газеталари, — деб ёзган эди у бир мақоласида, — халқ ичидан чиққан ва ҳукуматнинг зулм-зўравонлигига қарши қаратилган учқунлар эди. Агар бу учқунлар ёнғинга айланмаган бўлса, бунинг сабаби фақат битта — ўт ўчирувчиларнинг борлигида эди". Агар Ш.Раҳимий чор амалдорлари билан большевикларни "ўт ўчирувчилар" деб атаган бўлса, миллий уйғониш даври арбобларининг, шу жумладан, Ш.Раҳимийнинг мақолалари "халқ ичидан чиққан ва ҳукуматнинг зулм-зўравонлигига қарши қаратилган" ва яқин орада ёнғинга айланувчи учқунлар эди.

1917 йил Февраль инқилобининг содир бўлиши жадидларда ўзбек халқи ва ўзбек диёрининг озодлиги билан боғлиқ катта орзу ва умидларни уйғотиб юборди. Аммо тарихий вазият кутилмаганда мутлақо ўзгача тус олиб, маърифатпарварлик ҳаракати ҳатто пароканда бир ҳолга келди.

Ш.Раҳимий "Ўзбекларда фан" деб номланган мақоласида бу ҳақда шундай сўзларни ёзган: "Туркистоннинг ерли аҳолиси ўртасида Февраль ўзгаришини биринчи бўлиб қутлаган кишилар жадидлар эди. Улар эркинликдан ўз мурод-мақсадларини рўёбга чиқариш — халқни маърифатлаштириш йўлида фойдаланишга умид боғладилар... Аммо шароит бу сафар ҳам улардан юз ўгирди. Маориф ходимларининг бир қисми инқилобнинг дастлабки кунларида янги ташкил этилган халқ милициясига киришга, иккинчи қисми эса очарчиликка қарши курашга (17—18-йиллар) сафарбар этилди. Шу тарзда улар турли йўлларга тарқалиб кетдилар ва маориф ёш кучлардан иборат марказсиз қолди.

Ниҳоят, жадидларга қадимчи(бой ва уламо)лар билан ошкора курашиш имконияти туғилди — Тошкент шаҳар Думаси ва Таъсис мажлисига сайловлар белгиланди. Ғалаба уламо тарафида бўлди. Айни пайтда янги мактаб ғояси хавф остида қолди... Янги Тошкент шаҳар Думаси янги усулдаги мавжуд мактабларни таъминлаш учун зарур бўлган харажатни бермай, ўз ҳисобидан 12 та эски усулдаги мактабни очишга қарор қилди. Шу вақтда (17-йил майида) янги ва эски усулдаги мактаблар мусулмон ўқитувчиларининг ўлка қурултойи чақирилди. Қурултой ижобий натижа бермади — жадидлар билан қадимчилар ўртасидаги кескин баҳслар унинг ишига монелик қилди. Қадимчилар билан келишиш умидини йўқотгач, жадидлар ўлка бўйлаб ўз кучларини ташкил этишга киришдилар. Рус-тузем мактабларидаги мусулмон ўқитувчилар ҳам улар сафига келиб қўшилди..."

Жадидлар ана шундай мураккаб тарихий шароитда, ҳатто илм аҳли орасида зиддият ва кураш авж олган мушкул бир шароитда ўз тактикаларини ўзгартиришга мажбур бўлдилар. 1917—1918 йиллардаги воқеалардан кейин (Мухторият тугатилгандан кейинги қувғин ва тазйиқларни эсланг!) Ш. Раҳимий А.Авлоний сингари советлар билан муросаи мадора қилиш йўлини танлади: 1918—1924 йилларда дастлаб Эски шаҳар, кейин Тошкент шаҳар маориф бўлимлари мудири вазифасида хизмат қилди. Шу даврда у бутун кучини "Намуна" деб аталган янги мактабларни ташкил этиш, бу мактаблар учун дарслик ва ўқув қўлланмаларини яратиш ишига сарфлади. У 1918 йили Фитрат ва Қаюм Рамазон сингари атоқли олимлар билан бирга "Она тили", 1919 йилда эса "Совға" деб номланган ўзбек тилидаги биринчи замонавий "Алифбе" дарслигини яратди.

Тўғри, жадидчилик ҳаракатининг машҳур намояндалари Саид Расул Азизийнинг "Устози аввал", Мунаввар қори Абдурашидхоновнинг "Адиби аввал" ва "Адиби соний" ўқув қўлланмалари XX асрнинг бошларидаёқ яратилган ва улар узоқ йиллар мобайнида "алифбе" вазифасини бажариб келган эди. Ш.Раҳимий бу устозларининг тажрибаларини меҳр билан ўрганиб, ўзининг янги давр талаблари билан уйғун, ёшларга эса чин маънода совға бўлган дарслигини яратди. Таниқли файласуф олим ва жамоат арбоби Сулаймон Азимовнинг гувоҳлик беришича, "Совет ҳокимиятининг дастлабки йилларидан тортиб то ўттизинчи йилларгача каттаю кичик Ш.Раҳимийнинг дарслигини ўқиб савод чиқарган... Бу дарслик жуда кўп марта қайта-қайта нашр этилган..."

Ўтган асрнинг 20-йиллари мудҳиш воқеалар билан тўла. Большевиклар Ўзбекистонда ўз ҳокимиятларини зўравонлик билан ўрнатибгина кифояланмай, масжид ва мадрасаларни бузишга, нафақат мадраса мударрислари, балки улар қўлида таҳсил кўрган муллаларни ҳам қувғин қилишга киришдилар. Совет мактабларига жалб этилмаган халқ оммаси саводсизлана бошлади. Ана шундай шароитда Ш.Раҳимий турли-туман курслар очиб, бу курслар учун "Катталарга ўқиш", "Ўзбек алифбеси" (1922), "Катталар йўлдоши" (1924). "Катталар алифбеси" (1927—1928), "Қизил аскарлар алифбеси" (1929), "Батраклар алифбеси", "Савод" (1930), "Ўзбек тили. Иш китоби", "Иккинчи ўқув йили она тили, ижтимоий иш китоби", "Колхоз болалари" (1932), "Алифбе" (1933—1934) сингари ўндан зиёд дарслик ва ўқув қўлланмаларини яратди. Ҳатто 1926 йилда ўзбек тилидаги дастлабки тақвим — "Ўзбек ишчи-деҳқонларининг календари"-ни тузиб, нашр этди. Унинг бу хизматлари халқ оммасининг муайян қисми саводсизлашиб бораётган бир даврда ғоят катта ижтимоий ва маърифий аҳамиятга эга эди.

Биз юқорида Ш.Раҳимий билим доирасининг кенглигини эслаб ўтган эдик. 1923 йилда нашр этилган газеталардан маълум бўлишича, Ш.Раҳимий шу йили Чўлпон билан бирга "Нашри маориф" жамиятини ташкил этишда муассислик қилган; "ўзбек масъул маориф-маданият ходимлари йиғини"нинг қарори асосида эса Мунаввар қори, Шоҳид Эсон ва Элбек билан бирга имло масаласидаги айрим мунозарали масалаларни ҳал этиб берган. "Тилимизни бир қоида остига олайлик" деган мақоласида ёзишича, Ш.Раҳимий шу кезларда ўзбек тилининг морфология ва синтаксисини яратиш устида ҳам жадал иш олиб борган. 1924 йилги газета хабарига қараганда эса Ўзбек билим ҳайъати Ш.Раҳимийга ҳайъатнинг табиат ва риёзиёт бўйича ишларини олиб бориш, чунончи, "Ҳандаса"("Геометрия") дарслигини ўзбек тилига таржима этиш вазифасини топширган. Ишончимиз комилки, атоқли маърифатпарвар ўзига топширилган бу вазифани ҳам шараф билан бажарган.

Мусиқашунос Н.Мироновнинг 1929 йили нашр этилган "Мусиқа назариясига оид қисқача дарслиги"да муаллифнинг қуйидаги сўзларини ўқиймиз: "Шу сатрларни тугатар эканман, ёзувчилар Фитрат ва Ботуга, шунингдек, Шокиржон Раҳимий, Отажон Ҳошимов ва Ғози Юнусовга чин қалбдан миннатдорчилик изҳор этаман. Зикр этилган кишилар ўз зиммаларига ушбу ишни қўлёзма ҳолида кўриб чиқиш ва менга қатор ғоят муҳим кўрсатмалар ва маслаҳатлар бериш машаққатини ўз зиммаларига олиб, каминага катта ёрдам кўрсатдилар".

Ш.Раҳимий мазкур китобга ёзган муқаддимасидан маълум бўлишича, уни нашр этишнинг ташаббускорларидан ҳам бири бўлган ва муаллифга "русча сўзларни ўзбекчага татбиқ қилиб, ёрдамлашган". Рус тилини пухта билган Ш.Раҳимий машҳур тилшунос К.Юдахининг "Русча-ўзбекча луғати"нинг майдонга келишида ҳам ўз маслаҳатлари билан иштирок этган, икки жилдлик "Русча-ўзбекча луғат"нинг эса тузувчиларидан бири бўлган.

Шокир Раҳимий қисқа умри давомида шундай муҳим ишларни амалга оширишга улгурдики, бундан ҳайратланмай иложимиз йўқ. У Фитрат раҳбарлигида ташкил этилган "Чиғатой гурунги" ташкилотининг фаолиятида сезиларли роль ўйнади. Ташкилот тугатилгандан кейин "Нашри маориф"ни тузишда иштирок этиб, мазкур жамиятнинг Тошкент вилоят бўлимига раҳбарлик қилди. У шу лавозимда хизмат қилар экан, истеъдодли ёшларнинг Озарбойжон ва Германияга бориб ўқишларига ёрдам кўрсатди; эски мактаб ва кутубхона биноларини таъмирдан чиқарди; 7 минг жилд китобли "Исҳоқия" кутубхонасини Тошкентга кўчириб келтиришда ташаббускор бўлди. Ш.Раҳимий айни пайтда хотин-қизларнинг илм-фан ўчоқларида таҳсил кўришларига катта эътибор бериб, бир неча йил мобайнида Ўлка ўзбек қизлар билим юртига мудирлик қилди. Осори атиқа қўмитасининг фаолларидан бири сифатида ўтмишдан қолган маданий ва маърифий ёдгорликларни тўплаш ва ўрганиш ишида ҳам жонбозлик кўрсатди.

20-йилларнинг ўрталарида Ш.Раҳимий Тошкентда очилган биринчи ишчилар факультетининг директори сифатида талайгина ёшларнинг юқори малакали мутахассислар бўлиб улғайишида жонкуярлик қилди. Орадан бир неча йил ўтгач, у тажрибали маориф ходими сифатида Москвада ўзбек ёшлари учун очилган ишчилар факультетига раҳбар этиб юборилди. Унинг мазкур муассасага раҳбарлик қилган йиллари Москвада ўзбек драма студиясининг очилиш даврига тўғри келди ва Ш.Раҳимий дастлабки ўзбек профессионал артистларининг шаклланишига ҳам камтарона бўлса-да, ўз ҳиссасини қўшди.

Ш.Раҳимий Москвада хизмат бурчини ўтар экан, Тошкентда Саъдулла Турсунхўжаев раҳбарлигидаги суд ва прокуратура ходимлари, Мунаввар қори бошчилигидаги "миллий иттиҳодчилар", Боту бошчилигидаги маориф ходимлари устидан суд бўлиб, кечаги дўстлари "халқ душманлари" сифатида қамоққа олинди, уларнинг бир қисми эса отиб ташланди. Жадидлар туфайли ўзбек осмонида порлай бошлаган маърифат қуёши қуюқ қора булутлар остида қолди. Қатағон тўлқини бироз пасайгач, Шокиржон Раҳимий Тошкентга қайтиб келиб, иккинчи даражали вазифаларни бажарди. Унинг сўнгги ишларидан бири республика Марказий Ижроия Қўмитасининг ўша пайтдаги раиси Йўлдош Охунбобоев раислигидаги ташкилий қўмитада ўзбек ёзувини лотин алифбоси асосидаги ёзувга ўтказишнинг илмий асосларини ишлаб чиқиш бўлди.

Атоқли ўзбек маърифатпарвари 1938 йил августида "халқ душмани" сифатида қамоққа олиниб, кўп ўтмай маърифатдош дўстлари Чўлпон, Фитрат, Абдулла Қодирийлар билан бирга отиб ташланди. Шокиржон Раҳимийнинг айни пайтда ҳам шонли, ҳам фожеали ҳаёт йўли шулардан иборат.

Ўзбек халқи тарихида янги давр бошланиб, она диёримиз узра мустақиллик офтоби нур соча бошлаши билан Шокиржон Раҳимий сингари жадид маърифатпарварларининг номлари ҳурмат билан тилга олинадиган бўлди, уларнинг халқ ва мамлакат равнақи йўлида олиб борган фаолиятларига муносиб баҳо берилди. Аммо биз авлодлар олдида Ш.Раҳимий сингари миллий уйғониш даври намояндаларининг бой адабий ва илмий-педагогик меросини тўплаш, ўрганиш ҳамда нашр этиш вазифаси турибдики, бу қутлуғ ишни кечиктириш асло мумкин эмас.

Наим КАРИМОВ,
филология фанлари доктори

ТЕАТР ИБРАТХОНАМИ?..

Mulohaza

Ўзбек миллий академик театрида "Усмон Носир" спектакли кетяпти. Зал томошабин — талабалар билан тўла. Саҳнада рол ижро этаётган санъаткорлар асарни шунчалик берилиб ўйнардиларки, беихтиёр унинг бор-йўғи томоша эканлигини унутиб, берилиб кўрамиз. Шу кайфиятда саҳнада Усмон Носир қиёфасини яратган Фатҳулла Масъудовни ҳам сиз шоир ўрнида қабул қиласиз. У ўқиган шеърларидан ларзага келасиз, сўзларнинг таъсири юрагингизнинг тубидаги аламни қўзғатади. Кўз ёшларингиз ихтиёрингизсиз юзингиздан думалайди. Дилингизда биргина эътироф: "Қойил, зўр ўйнабди". Бутун вужудингиз саҳнага қадалиб, ён-атрофдагиларни унутгансиз. Фақатгина уч-тўртта ёш-ялангнинг қиқирлаб кулишидан сергак тортиб, ўша томонга қарайсиз. Сизнинг "жим бўлинглар, халақит беряпсизлар" деган маънони англатувчи нигоҳларингиздан ёшлар бироз жим қолишади. Аммо бу узоққа чўзилмайди. Яна ҳиринглаб кулиш ва унга қўшилган гаплар, ора-сирада сақични пақиллатиш асабингизга тега бошлайди.

"Илтимос, жим ўтиринглар" дейсиз шивирлаб. Улар энди саҳнадагиларга қўшиб сизнинг устингиздан ҳам кула бошлайди. Жаҳлингиз чиқиб, "ўзи нимага келгансизлар бу ерга? Томоша кўрганими ёки гаплашгани?" дейсиз тутоқиб. Улар бўлса, "биз ўзимиз келганимиз йўқ, бизни мажбурлаб олиб келишган" дейишади сурбетларча. Томоша ҳам соб бўлади. Атрофингиздагиларнинг сизга кўрсатган ташқи таъсири туфайли, кўнгилдагидай ҳордиқ чиқара олмайсиз. Хаёлингиздан бояги ёшларнинг "бизни мажбурлаб олиб келишади", деган гаплари кетмайди. Наҳотки томошага ҳам бировнинг қистови ёки тазйиқи билан келиш мумкин, деб ўйлайсиз. Саволингизга саволлар уланади. Бугунги ёшлар театр томошаларига қизиқмайдиларми? Уларда театрга нисбатан эҳтиёж йўқми? Унда нима учун ва қандай ҳолатларда театрга борадилар? Умуман, ёшларимизни қандай томошалар қизиқтиради? Уларда томошабин маданиятини тарбиялаш керакми? Агар керак бўлса, унга масъул ким? Бу каби саволлар атрофида мушоҳада юритиш, уларга имконият ва билим доирасида жавоб бериш орқали мазкур масалага ойдинлик киритишга уринамиз.

Агар эътибор берган бўлсангиз, театрда янги спектакль қўйилса, томошабин залга сиғмай кетади. Ҳатто уни қайта-қайта томоша қилувчилар ҳам бўлади. Бу табиий албатта. Қолаверса, янги спектакларга эҳтиёж ҳамиша бор. Аммо янги томоша бўладими-йўқми, ёшларимизнинг театрга қизиқишлари баъзан кишини ўйлантириб қўяди. Ўзича хоҳлаб театрга тушган ёшлар жуда кам. Айниқса, талабалар орасида, театрлар репертуари билан қизиқувчи, қайси театрда қандай спектакл қўйилишини кузатувчиларни деярли учратмайсиз. Агар шов-шув бўларли спектакл қўйилса, масалан "Чимилдиқ", "Қаллиқ ўйини" ёки "Супер қайнона" сингари енгил томошалар бўлса ҳамма қатори бориб кўришлари мумкин.

Мумтоз асарлар "Шоҳ Эдип", "Гамлет" ёки "Кундузсиз кечалар", "Усмон Носир", "Тахти зар" каби жиддий саҳна асарлари бўлса деярли боришмайди. Томошага тушганлари эса уни "кўришга" мажбур.

Томошани ҳам мажбурлаб кўрсатиб бўларканми, дейишингиз мумкин. Бўлади. Гоҳида томошабинларни фақат талабалар ташкил этади. Олий ўқув юртидан мажбурлаб тарқатилган чипталарни сотиб олган талабаларнинг аксарияти ихтиёрсиз келишади бу ерга. Стипендиядан ушлаб қолинган пулига ачиганиданми ёки кўпчилик қаторидами ва ё ўқитувчисининг пўписасидан қўрққаниданми боради театрга. Ўзига қолса, театр кассасидан чипта сотиб олмайди, келмайди ҳам.

Олий ўқув юртлари, бошқа ўқув муассасалари билан театр жамоалари ўртасидаги келишув ёки шартнома (балки тузилмас)га мувофиқ янги саҳналаштирилган ёки илгаги спектакларни талабаларга намойиш қиладилар. Бу бир томондан хайрли иш. Чунки талабаларга чипталар нисбатан арзон сотилади. Талабаларни, қўпол қилиб айтадиган бўлсак, мажбурий тарзда бўлса, ҳам томошага олиб келишади. Томошадан нимадир олади. Бу яхши албатта. Бироқ, иккинчи томондан талаба саҳнадаги ижрони қизиқиб томоша қилмайди. Мана бир мисол. Ўзбек миллий академик театрида "Тахти зар" спектакли қўйиляпти. Кишини ларзага солувчи асар. Унинг мазмунида ҳамма нарса бор. Тарих ҳам, фалсафа ҳам, адабиёт ҳам, ёвузлигу эзгулик ҳам, муҳаббат ва нафрат ҳам, умуман ҳаёт, тириклик бор. Айниқса маромига етказилган ижро уни яна ҳам мазмунли қилган. Залда ўтирганларнинг деярли ҳаммаси талаба-ёшлар. Айнан улар учун томошанинг ибратли томонлари кўп. Лекин ана шу ибратли томонларни улар илғамайди. Кимдир нимадир еб ўтирган, кимдир ёнидаги шериги билан гаплашган, яна кимдир саҳнада айтилган сўзларга ҳуштак чалган, полни тепган ёки бўлар-бўлмасга қарсак чалган. Хуллас, залдаги ғалағовур саҳнага ҳам таъсир этади. Ҳатто баъзи монологлар шовқиндан залнинг охирига эшитилмайди. Буларнинг ҳаммасига эса мажбурий сотилган чипталар сабаб бўлади.

Савол туғилади, талабаларга чипта беришда уларнинг қизиқишларини ҳисобга олиш керакми? Умуман қизиқишнинг ўзи борми уларда? Кузатишлар шуни кўрсатадики, талабаларнинг, ёшларнинг қизиқишлари (кино, мусиқа, дискотека, компьютер, интернет, китоб, мода) ичида театр кўп ҳолларда қайд этилмайди. Ёшларнинг доимий борадиган дам олиш масканларининг ичида камдан-кам ҳолларда театр кўрсатилади. Балки театр мумтоз санъат тури сифатида ёшларнинг замонавий қарашларига жавоб бермай қолгандир? Бунга шубҳа қилади, киши. Чунки театр санъатлар ичида кўҳна ва шу билан бирга навқирони. Унда замонавий асарлар, бугунги кун турмуш тарзини акс эттирувчи спектакллар ҳам керагича топилади. Бу саҳна асарлари аксарият ёшларимиз кетидан қувадиган енгил-елпи, савияси паст кинолардан кўп жиҳатдан устун.

Шу ўринда реклама ҳақида икки оғиз сўз. Ҳозир турли-туман хусусий киностудияларда ранг-баранг бадиий фильмлар ишланяпти. Аниқроғи, пули бор кино яратяпти. Унинг мазмуни ёки савияси муҳим эмас. Машҳур санъаткорлар, қўшиқчилар қатнашса бас. Гўё камчиликларини улар ёпиб юборадигандай. Ана шу бўш-баёв сценарийлар асосида ишланган фильмларни ойнаи жаҳон орқали шунчалик реклама қилишадики, гўё "ана шу фильм "Оскар"боп кино бўлса керак" деган тасаввурни беради. Қарабсизки, кинога оқиб борувчиларнинг охири кўринмайди. Ойлаб кинотеатрларда намойиш этилади. Кинога тушганлар эса баъзан ҳафсаласи пир бўлиб чиқади. Лекин рекламаси зўр. Нега спектакллар ҳам шунга ўхшаб тарғиб қилинмайди.

Қандай қилиб театрга боришни ёшларда табиий маънавий эҳтиёжга айлантириш мумкин? Чипталарни стипендиядан пул ушлаб қолиб сотиш эвазигами ёки мажбурий томошага олиб бориш биланми? Назаримизда, бу йўл билан мақсадга эришиб бўлмайди. Талабалар билан томоша залини зўрма-зўраки тўлдириш эса юқоридагидай манзарани беради холос. Бундан театрнинг мавқеи тушиши мумкин-ку. Қолаверса, бутун ижодий жамоага нисбатан ҳурматсизлик ҳам бўлади. Бундан кўра ёшларда театрга қизиқишни бошқа йўсинда уйғотиш зарур. Олий ўқув юртлари, коллеж ва лицейларда одобнома, этика ва эстетика, адабиёт каби фанларнинг дастурларини тузганда ўтилган мавзу юзасидан амалий тавсияларга, синфдан ташқари ўқиш, турли хил тадбирларга, албатта театр ва умуман, маданий масканларга бориш режасини киритиш мақсадга мувофиқдир. Ундан ҳам самаралироғи синф, гуруҳ раҳбарлари талабалар ёки ўқувчилар билан тарбиявий соатларни олиб борганда театр томошаси, қўйингки, маданий масканга боргандаги томоша қилиш маданиятини ўргатиш керак бўлади. Имкон қадар тор гуруҳларда бундай жойларга томошаларни уюштириш яхши натижалар беради, деб ўйлайман. Бироқ, томошабинлик маданиятини шакллантириш (бўлмаса, пайдо қилиш) фақатгина таълим муассасасининг вазифасига кирмайди. Бола ҳали ўқув даргоҳига келгунча ота-онадан озми-кўпми кино, театр ҳақидаги тасаввурни олиши керак. Бунинг учун болани кичкиналигида "Қўғирчоқ театри"га, кейин "Ёш томошабинлар театри"га олиб бориб, ёшига муносиб томошаларни кўрсатиш, улар ҳақида суҳбатлашиш ва секин-аста театрга бўлган қизиқишини орттириб бориш керак. Ўз навбатида, ўқув муассасасида ҳам ўқитувчилар ўқувчи ёки талабалари билан ойда бир марта янги спектаклга боришни йўлга қўйсалар, фойдадан холи бўлмасди.

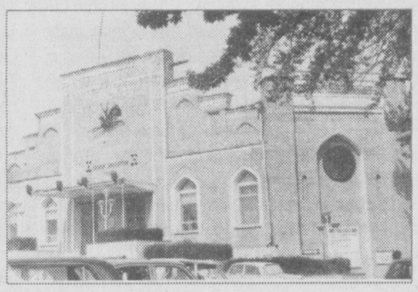

Нима учун театрга алоҳида урғу беряпмиз? Уни маълум маънода ташвиқ қиляпмиз? Чунки театр ҳаёт мактаби, ундан киши жуда катта маънавий озуқа олади. Шекспирнинг "Ҳаёт бу театр, одамлар эса унда рол ўйновчилардир" деб айтган таърифи ҳам аслида ана шу мактабга ишора бергани шубҳасиз. Шунинг учун ҳам XX аср бошларида миллатимизни маърифатли кўрмоқ истаган Беҳбудий, Мунаввар қори, Абдулла Авлоний, Фитрат, Чўлпон, Ҳамза сингари етук зиёлиларимиз театрнинг тарбия воситаси сифатидаги аҳамиятига юксак баҳо берганлар. Миллий театрни ташкил этишга ҳаракат қилганлар.

Шу маънода театр чиндан ҳам ҳаёт дарсини ўтовчи мактаб. Унда кўрсатилган томошалар инсонни фақатгина бу санъат туридан баҳраманд этиб қолмай, уни тарбиялайдиган, ҳаётнинг пасту баланди ҳақида ўйлашга, мушоҳада юритишга ундайдиган, тўғри йўлга соладиган муқаддас даргоҳ. Балки шунинг учун ҳам бутун дунёда театр кўҳна ва ноёб санъат тури сифатида эъзозланса керак.

Мақоламиз сарлавҳасидан бошлаган саволимизга имкон чегарасида жавоб беришга интилдик. Мақсадимиз театрдек кўҳна санъат турининг инсон маънавиятига кўрсатадиган таъсири борасидаги мумтоз ва замонавий таърифларнинг ўз даврида нақадар тўғри айтилгани ва улар бугун ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаганини эътироф этишдир. Шу орқали бугунги театр томошабинини тарбиялаш, уларни озгина бўлса ҳам бу санъат турига қизиқтиришдир.

Назира ҚУРБОН қизи,
"Маърифат" мухбири

Bolani faqat gap uqtirish, nasihat qilish bilangina tarbiyalab bo'lmaydi. Ko'pincha tarbiyachining gap uqtirishidan ko'ra, shaxsiy namunasi ancha kuchliroq ta'sir qiladi.

Masofaviy ta'lim metodikasi asosida kadrlar malakasini oshirish va qayta tayyorlashning jahon tajribasi tahlili shuni ko'rsatadiki, bunda tinglovchilar bilim sifati darajasini ko'taruvchi ta'lim fundamentallashtiriladi.

ТОВАР БЕЛГИЛАРИ, ХИЗМАТ КЎРСАТИШ БЕЛГИЛАРИ ВА ТОВАР КЕЛИБ ЧИҚҚАН ЖОЙ НОМЛАРИ ТЎҒРИСИДА ҚОНУН

(46-мақола)

DAEWOO, UzDAEWOOauto, OPEL, VOLVO, ВАЗ маркаларини кўп эшитганмиз, кўрганмиз. Нега шундай? Ахир, энциклопедик луғатларда автомобилга "оғирни енгил, узоқни яқин қилувчи транспорт воситаси" дея таъриф берилади-ку? Автомобиль бўлгандан кейин нега уларнинг барчасининг номлари бир хил бўлавермайди, деган табиий савол туғилади. Ҳа, бугунги кунда бундай "аср машинаси"ни дунёнинг ўнлаб мамлакатларидаги юзлаб компаниялар ишлаб чиқармоқда. Улар турдош маҳсулотлар, турдош товарлар ҳисобланади. Ана энди, уларни бир-биридан фарқлаш, ажратишга эҳтиёж сезилади. Мана шундай ҳолларда товар белгиси, хизмат кўрсатиш белгиси ва товар келиб чиққан жой номларига эҳтиёж сезилади. Демак, худди шу ҳолат товарлар ва хизматларни бир-биридан фарқлаш учун хизмат қилади...

Qonun va fuqaro

Мазкур қонун ҳам айнан мана шу мақсадларга хизмат қилади. Қонун 2001 йил 3 августда қабул қилинган бўлиб, шу йилнинг 20 сентябридан (яъни, матбуотда эълон қилинган санадан) амалга киритилган. Ва шу муносабат билан 1993 йилнинг 7 майида қабул қилинган "Маҳсулот белгилари ва хизмат кўрсатиш белгилари тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикасининг қонуни ўз кучини йўқотди.

Қонунга кўра, Ўзбекистон Республикасида яшовчи ҳар бир юридик шахс, умуман, товар ишлаб чиқарувчи ўз товар белгиси ва хизмат кўрсатиш белгисига эга бўлиши мумкин. Бундай ҳуқуқ ва белгилар Патент идорасида давлат рўйхатидан ўтади. Белги соҳиблари ундан фойдаланишда, реализация қилишда мутлақ ҳуқуққа эгадирлар. Товар белгилари сифатида тасвирлар, сўзлар, муайян шакллар ва уларнинг исталган бир рангдаги ёки турли рангдаги жамлама ифодаси бўлиши мумкин. Масалан, UzDAEWOO avtoнинг товар белгисини олиб кўрайлик: DAEWOOнинг хос белгиси UzDAEWOO avto, NEXIA LX.

Товар белгилари сифатида давлат герблари, байроқлар ва давлат мукофотларининг тасвири, давлатларнинг расмий номлари, халқаро ёки ҳукуматлараро ташкилотларнинг қисқартирилган ёки тўлиқ номлари, давлат хизматларининг Ўзбекистон Республикасида қўлланиладиган ажратиш ва фарқлаш хусусиятига эга бўлмаган, муайян турдаги товарларнинг белгиси сифатида умум фойдаланишда бўлган, умум эътироф этилган рамзлар ва атамалар, товар ёки унинг тайёрловчиси хусусидаги ёлғон ёки истеъмолчини чалғитиши мумкин бўлган, товар келиб чиққан ҳақиқий жойни расман кўрсатувчи, лекин бошқа ҳудудда чиқарилаётганлиги ҳақида янглиш тасаввур берувчи, маъданли сувлар, вино ёки кучли спиртли ичимликларнинг аслиятини акс эттирувчи жўғрофий номларни ифодаловчи белгилар рўйхатдан ўтказилмайди.

Товар белгиси, хизмат кўрсатиш белгиси ва товар келиб чиққан жой номидан фойдаланиш ҳуқуқи тўғрисида гувоҳнома берилади. Бу гувоҳномалар талабгорнинг талабномасига биноан Патент идораси томонидан берилади. Гувоҳнома берилган санадан эътиборан ўн йил мобайнида амал қилади.

Юқорида айтганимиздек, товар белгисининг эгаси ундан фойдаланиш ва уни тасарруф этиш ҳуқуқига эга. Ушбу ҳуқуқ гувоҳномада кўрсатилган товарларга нисбатан амал қилади ва Патент идорасининг расмий ахборотномасида эълон қилинган санадан эътиборан рўйхатдан ўтказишнинг амал қилиши даври мобайнида амалга оширилади.

Товар белгисининг эгаси, товар келиб чиққан жой номидан фойдаланиш ҳуқуқи тўғрисидаги гувоҳноманинг эгаси ўз маҳсулотига лотин алифбосидаги "R" ёки айлана ичига олинган "R" ҳарфи тарзида огоҳлантирувчи тамға қўйиши мумкин.

Миродил БАРАТОВ,
Шоира ЮЛДАШЕВА

Оқолтин иқтисодиёт ва бизнес касб-ҳунар коллежида ёшларга таълим-тарбия бериш ишлари яхши йўлга қўйилган. Ўқитувчилар ҳар бир дарсга кириш олдидан пухта тайёргарлик кўрадилар. Кундалик янгиликлардан унумли фойдаланадилар. дарс давомида эса ўқувчилар билан суҳбат ва мулоқотлар ўтказилади.

Суратларда: коллеж ўқитувчилари Шодиёр Бобожонов ва Абдусамад Ходжанов (юқорида) ўзаро мулоқотда ҳамда Равшан Бобожонов (пастда) дарс жараёнида.

Бурҳон РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.

БОЛА ТАҚЛИДЧИ БЎЛАДИ

у сизнинг фақат яхши жиҳатларингизни ўзлаштирсин

Қишлоқ мактабларининг бирида 4-синф ўқувчиси Баҳромнинг отаси синф раҳбари билан суҳбатлашди. У синф раҳбарига боласининг "аъло" ўқиши учун барча шарт-шароитларни яратиб бераётганлиги ҳақида кўп гапирди.

— Аммо, мени, — деди Баҳромнинг отаси, — ўғлимнинг тартибсизлиги, яъни бесаранжомлиги ташвишга соляпти. Масалан, мактабдан уйга келгач, папкасини рўпара келган жойга ташлайди ёки ботинкасини ечган жойида қолдириб кетади, онаси қанча танбеҳ берсаям ёки ёлворсаям ўз ўрнига қўймайди. Пальтосини ҳам, китоб-дафтарларини ҳам ҳар ерга ташлаб кетаверади.

— Бу ҳақда ўзингиз Баҳром билан гаплашдингизми? — сўради синф раҳбари.

— Кўп гаплашдим, — деб жавоб берди ота. — "Барибир мен қилгунимча онам ҳаммасини йиғиштириб жойига олиб қўяди", — деб важ топади.

Синф раҳбари Баҳромнинг отаси айтганларини диққат билан эшитиб ўтирди, сўнгра унга яна савол берди:

— Айтинг-чи, сиз, ўзингиз ўз нарсаларингизни ҳамма вақт жой-жойига қўйиб юрасизми?

— Эсимда қолмаган, аниқроғи, йўқ шекилли, — деди ота хижолат тортиб. — Ахир, мен ёши катта одамман-ку, ўғлим эса бола.

Ўғлининг бесаранжомлиги ва онасининг меҳрибонлик қилаверишига отанинг ўзи айбдор эканлигини, чунки бола юриш-туришида отасидан ўрнак олганлигини отага тушунтиришга тўғри келди.

Болалар гўдаклигидан бошлаб ота-онага тақлид қиладилар. Болаларга ота-оналар ва оиладаги бошқа катта одамларнинг юриш-туриши ҳаммадан кўра кўпроқ таъсир қилади, чунки болалар кўп вақт улар билан бирга бўлади. Ёш болаларда тақлидчилик хусусияти кучли бўлганлигидан, улар одатда ҳамма нарсада худди ота-оналарига, ака ва опаларига ўхшашга ҳаракат қиладилар. Улар ўз қилмишларини изоҳламоқчи бўлганларида, одатда, биринчи навбатда оиладаги катталарнинг шундай қилганларини айтадилар.

— Дадам шундай қиладилар-у.

— Онам шундай дедилар.

— Акам ҳам шундай қилдилар, каби. Болалик даврига одат бўлган бундай изоҳлар болаларнинг катталар ҳаракатига юксак баҳо берганликларини кўрсатади.

Fikr

Болалар боғчага боргандан кейин тарбиячиларига ўхшаб иш тутадилар, бошқа болаларнинг сўз ва ҳаракатларини такрорлайдилар. Мактабда ўқиш даврида эса болаларга уларнинг ўқитувчилари ва мактабдош ўртоқлари ғоят катта таъсир қиладилар. Бу жиҳатдан буюк кишиларнинг таржимаи ҳолларини ўрганиш, қишлоқдаги ёки шаҳар маҳалласида истиқомат қилаётган, эл-юрт иши учун жонини фидо қилган қариялар билан учрашувлар ёки улар билан мулоқотлар олиб бориш ғоят катта тарбиявий аҳамиятга эгадир.

Болани фақат гап уқтириш, насиҳат қилиш билангина тарбиялаб бўлмайди. Кўпинча тарбиячининг гап уқтиришидан кўра, шахсий намунаси анча кучлироқ таъсир қилади. Ота-оналар ўз қилмишлари ва ҳаракатлари, ўз феъл-атворлари билан болаларга ҳар куни, ҳар дақиқада таъсир қиладилар. Ҳатто ота-оналар ва катталарнинг болалар олдида ўзаро гапириладиган одатдаги гаплари ҳам боланинг феъл-атворига ва ақлий ўсишига таъсир этади. Афсуски, кўп ота-оналар бунга эътибор бермайдилар ва ўз юриш-туришлари билан болаларга салбий таъсир қиладилар.

Баъзи ота-оналар болаларининг ёлғон гапиришларидан таажжубланадилар, ҳолбуки ўзлари болаларини ёлғончиликка ва иккиюзламачиликка ўргатадилар. Масалан, 5—6 яшар қиз онаси олдига ҳовликиб келади-да, ташқарида холаси меҳмонга келаётганини айтади.

— Вой, келиб нима қиларди шу тобда, қуриб кетсин-а? — деб жаҳл қилади.

Хола келувдики, она жилмайиб кутиб олди. Ҳурматини ўрнига қўйди, кўришди. Қизча эса ҳайрон. "Хозиргина қарғаб турувди, энди бўлса, қучоқлашиб сўрашяпти", — деб ўйлайди.

Болалар ана шу тариқа ёлғончиликка ва иккиюзламаликка ўрганади. Болалар ҳар бир нарсага диққат қиладилар, кўзлари ҳар нарсани илиб олади ва ҳар нарса уларга дарҳол таъсир қилади. Болалардаги бу хусусиятларни сира эсдан чиқармаслигимиз лозим.

Тўхтахон РАҲИМОВА
Наманган вилояти

XXI аср техноген цивилизация учун кенг имкониятлар очмоқда. Бундай ривожланишга ўтган асрда пойдевор қўйилгани айни ҳақиқатдир. Эндиликда чўнтак телефон, интернет, компьютернинг биз учун янгилиги қолмади.

Мамлакатимизда масофавий таълим бўйича ташланаётган қадамлар ҳам техникавий тараққиётнинг бир кўриниши ҳисобланади. Республикамиз Президенти И.Каримов ташаббуси билан "Устоз" ва "Умид" жамғармалари бирлаштирилиб ташкил қилинган "Истеъдод" жамғармаси қошида ҳам таълимнинг бу шакли бўйича илк ҳаракатлар бошланди. Жамғарма қошида масофадан туриб ўқитиш маркази ташкил қилинди. Мухбиримиз ана шу марказ директори, педагогика фанлари доктори, профессор Абдуқаҳҳор Абдуқодиров билан суҳбатлашди.

Masofaviy ta'lim

— Ахборотлаштириш ҳар қандай мамлакатнинг тараққиётини белгиловчи омилга айланмоқда. Жумладан, Ўзбекистонда ҳам ахборот ресурсларидан фойдаланишга доир ҳукумат даражасидаги қарорлар, дастурлар қабул қилинган, шундай эмасми?

— Кейинги уч-тўрт йил мобайнида кетма-кет қабул қилинган қарорлар замирида айнан ана шундай мақсад мужассам. 1999 йил февраль ойидаги "Миллий тармоқни яратиш ва дунё ахборот технологияларидан фойдаланишни тартиблаш тўғрисида"ги, кейинроқ "Ўзбекистон Республикасида 1999-2003 йиллар ичида маълумотларни узатиш миллий тармоғини ривожлантириш ва такомиллаштириш дастури", ўтган йилдаги "Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарор ва фармонлар ҳам тарихий, ҳам замонавий характерга эга бўлди. Шу муносабат билан таълим муассасаларини сўнгги русумдаги компьютер технологиялари билан таъминлаш, интернет тармоғига уланиш, электрон алоқаларни йўлга қўйиш вазифалари илгари сурилди. Бунинг ижроси, таълимнинг қайси бўғини ёки жабҳасида бўлишимиздан қатъи назар, ҳар биримизга тегишлидир.

— Демак, жамғарма ҳам умумдавлат аҳамиятига молик бу ишдан мустасно эмас...

— Дарҳақиқат, таълимнинг анъанавий ва синалган шакллари ўрнини турли технологиялар эгалламоқда. Бу билан анъанавий усуллардан воз кечиш керак, демоқчи эмасман. Лекин замонавий технологияларнинг қулайлиги, тезкорлиги, шакл ва мазмунни қисқа лаҳзаларда намойиш қилиши барчамизга маълум. Дунё миқёсида компьютер технологиялари таълимда интерфаол усулларни қўллашнинг муҳим воситасига айланган. Масофали ўқитиш, шулардан бири. Жамғармамиз қошида таълимнинг ана шу шаклини жорий этиш мақсадида марказ ташкил этилди. Масофадан туриб ўқитиш, бу ахборот-коммуникацион технология воситалари ва илмий асосланган ўқитиш усулларини қўллаб, **кундузги, сиртқи, экстернат** тартибда таълим олиш шаклидир. Буни педагог ва илмий ходимлар малакасини ошириш ҳамда қайта тайёрлаш тизимига ҳам жорий этиш мумкин. Худди шу нуқтаи назардан қараганда, жамғарма негизида ана шундай марказнинг иш бошлаши муҳим аҳамиятга эга бўлди.

— Марказ фаолияти қай тартибда ва йўналишларда олиб борилади?

— Ҳар қандай ишни бошлашдан аввал унинг лойиҳаси тайёрланади. Дастлабки ташкилий ишларда гуруҳни шакллантириш, тингловчилар билан танишиш, уларнинг бошланғич билимларини аниқлаш учун мўлжалланган тестдан ўтказиш, кириш дарслари ташкил этиш, ўқиш учун зарур бўлган ўқув манбаларини тавсия қилиш ва бошқа масалалар қамраб олинади. Тингловчиларга электрон маъруза ва қўлланмаларни узатиш, уларнинг тьютор- консультант билан ёзишмаси, интернет орқали мустақил ишлаши учун имконият яратилиши ҳам шулар жумласига киради. Марказимиз ўз фаолиятини маълум йўналишларга тақсимлаб чиқди. Бунга кўра, масофавий таълим бўйича магистрлар тайёрланади. Ёш педагог ва илмий ходимларнинг масофадан туриб малакасини ошириш имконияти яратилди. Турли фанларнинг боблари бўйича масофали курслар ташкил этилади. Ниҳоят, таълим тизимини такомиллаштириш билан боғлиқ анжуманлар ҳам ўтказилади.

— Марказ қайси хорижий давлатларнинг таълим даргоҳлари билан алоқа ўрнатмоқчи?

— Албатта, биз мўлжалга олган ишлар хорижий мамлакатларнинг таълим марказлари билан боғланишни тақозо этади. Бизнесни бошқариш мутахассислигида магистрлар тайёрлаш бўйича Буюк Британиянинг Хериот—Ватт университети қошидаги Эдинбург бизнес мактаби рейтинги юқори эканлигини аниқладик. У худди шу йўналишда дунё бўйича етакчи ўринни ишғол этади. Самаранинг аэрокосмик университети қошидаги янги ахборот технологиялари маркази сайти орқали масофали ўқитиш курслари борлиги маълум бўлди. Жумладан, "Масофали ўқитиш ахборот технологиялари", "Электрон ўқитишнинг методологияси ва технологияси", "Ўқитишга мўлжалланган компьютер тизимларини лойиҳалаш" курслари бизга маъқул келди. Шунингдек, Россия ахборот технологиялари интернет университетининг 10 та бепул курсини ҳам танладик. ЭҲМ архитектураси, ахборот технологияларининг хавфсизлиги, интернет технологиялар, тармоқ технологияси, дастурлаш тизимлари ана шундай курслар сирасига киради. Бу курслардан бирортасида ўқиган тингловчига ана шу университет дипломи берилади.

Юқорида санаб ўтилган курсларда ёш педагог ва илмий ходимларни ўқита бошладик. Илк шаҳобчалари ишини марказлаштиришимиз, уларнинг бир-бирлари билан ўз тажрибаларини ўртоқлашишлари учун имконият яратишимиз керак. Ҳозирги кунда Россиянинг ахборот жамиятини ривожлантириш, Москва давлат электроника ва математика институтлари билан масофали малака ошириш курслари амалга оширилмоқда. "Масофали курслар яратиш технологияси ва методикаси", "Масофали ўқитиш методикаси" деб номланган бу курслар олий ўқув юртларининг ўқитувчи ва масофали ўқитиш марказлари раҳбарларининг малакасини оширишга қаратилган. 72 соатлик курсдан сўнг тингловчиларга давлат миқёсидаги гувоҳнома берилиши кўзда тутилган. Бунда асосан, пойтахтимиздаги техника, иқтисодиёт, ахборот технологиялари университетлари, 2-тиббиёт, автомобил йўллари, кимё-технология, авиация институтларининг вакиллари бор.

Масофавий таълим методикаси асосида кадрлар малакасини ошириш ва қайта тайёрлашнинг жаҳон тажрибаси таҳлили шуни кўрсатадики, бунда тингловчилар билим сифати даражасини кўтарувчи таълим фундаменталлаштирилади. Унинг оммавийлиги кенгаяди. Ижодий қобилиятни табиат ва жамиятнинг фундаментал қонуниятлари асосида ривожлантириш имконияти туғилади. Тингловчилар, ҳақиқатан ҳам , бу малака ошириш ва қайта тайёрлашдаги ўқув жараёнининг марказий фигураси бўладиган таълим тизими эканини ҳис қиладилар. Бунда ўқувметодик адабиётлар, билимларнинг назорат тизими ҳамда уларни ташкиллаштириш орасида боғланиш бўлиши зарур. Таълимнинг бу шаклида юқори фаолликни электрон дарслик ва қўлланмалар ўйнаши керак. Ҳар бир фанга мўлжалланган курслар энг камида учта—таълимий, машқли ва назорат қилиш каби асосий қисмларни ўз ичига олиши зарур. Таълимий қисмдаги курс материали матн кўринишида берилади. Материални узатишнинг энг қулай ва тўғри усули гиперматндир. Материалда келтириладиган иллюстрациялар статистик (ҳаракатсиз) ва динамик (ҳаракатли) бўлиши мақсадга мувофиқ. Ҳаракатни тингловчи бошқаради. У тасвирни тўхтатиш, орқага қайтариш, такрорлаш, янгидан бошлаш каби имкониятларга эга. Умуман, масофавий таълимнинг малака ошириш тизимига жорий қилиниши кам харажат, анъанавий ўқитиш тизимига қараганда самарали ҳисобланади.

Суҳбатдош:
Ҳ.ТЎЙМАНОВА

ЎЗБЕКИСТОНДА ТУРИБ, БУЮК БРИТАНИЯДА

ёхуд Россияда малака ошириш имконияти яратилди

Ахборот технологияларидан фойдаланишни тартиблаш тўғрисида"ги, кейинроқ "Ўзбекистон Республикасида 1999-2003 йиллар ичида маълумотларни узатиш миллий тармоғини ривожлантириш ва такомиллаштириш дастури", ўтган йилдаги "Компьютерлаштиришни янада ривожлантириш ва ахборот-коммуникация технологияларини жорий этиш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарор ва фармонлар ҳам тарихий, ҳам замонавий характерга эга бўлди. Шу муносабат билан таълим муассасаларини сўнгги русумдаги компьютер технологиялари билан таъминлаш, интернет тармоғига уланиш, электрон алоқаларни йўлга қўйиш вазифалари илгари сурилди. Бунинг ижроси, таълимнинг қайси бўғини ёки жабҳасида бўлишимиздан қатъи назар, ҳар биримизга тегишлидир.

— Демак, жамғарма ҳам умумдавлат аҳамиятига молик бу ишдан мустасно эмас...

— Дарҳақиқат, таълимнинг анъанавий ва синалган шакллари ўрнини турли технологиялар эгалламоқда. Бу билан анъанавий усуллардан воз кечиш керак, демоқчи эмасман. Лекин замонавий технологияларнинг қулайлиги, тезкорлиги, шакл ва мазмунни қисқа лаҳзаларда намойиш қилиши барчамизга маълум. Дунё миқёсида компьютер технологиялари таълимда интерфаол усулларни қўллашнинг муҳим воситасига айланган. Масофали ўқитиш, шулардан бири. Жамғармамиз қошида таълимнинг ана шу шаклини жорий этиш мақсадида марказ ташкил этилди. Масофадан туриб ўқитиш, бу ахборот-коммуникацион технология воситалари ва илмий асосланган ўқитиш усулларини қўллаб, **кундузги, сиртқи, экстернат** тартибда таълим олиш шаклидир. Буни педагог ва илмий ходимлар малакасини ошириш ҳамда қайта тайёрлаш тизимига ҳам жорий этиш мумкин. Худди шу нуқтаи назардан қараганда, жамғарма негизида ана шундай марказнинг иш бошлаши муҳим аҳамиятга эга бўлди.

— Марказ фаолияти қай тартибда ва йўналишларда олиб борилади?

— Ҳар қандай ишни бошлашдан аввал унинг лойиҳаси тайёрланади. Дастлабки ташкилий ишларда гуруҳни шакллантириш, тингловчилар билан танишиш, уларнинг бошланғич билимларини аниқлаш учун мўлжалланган тестдан ўтказиш, кириш дарслари ташкил этиш, ўқиш учун зарур бўлган ўқув манбаларини тавсия қилиш ва бошқа масалалар қамраб олинади. Тингловчиларга электрон маъруза ва қўлланмаларни узатиш, уларнинг тьютор- консультант билан ёзишмаси, интернет орқали мустақил ишлаши учун имконият яратилиши ҳам шулар жумласига киради. Марказимиз ўз фаолиятини маълум йўналишларга тақсимлаб чиқди. Бунга кўра, масофавий таълим бўйича магистрлар тайёрланади. Ёш педагог ва илмий ходимларнинг масофадан туриб малакасини ошириш имконияти яратилди. Турли фанларнинг боблари бўйича масофали курслар ташкил этилади. Ниҳоят, таълим тизимини такомиллаштириш билан боғлиқ анжуманлар ҳам ўтказилади.

— Марказ қайси хорижий давлатларнинг таълим даргоҳлари билан алоқа ўрнатмоқчи?

— Албатта, биз мўлжалга олган ишлар хорижий мамлакатларнинг таълим марказлари билан боғланишни тақозо этади. Бизнесни бошқариш мутахассислигида магистрлар тайёрлаш бўйича Буюк Британиянинг Хериот—Ватт университети қошидаги Эдинбург бизнес мактаби рейтинги юқори эканлигини аниқладик. У худди шу йўналишда дунё бўйича етакчи ўринни ишғол этади. Самаранинг аэрокосмик университети қошидаги янги ахборот технологиялари маркази сайти орқали масофали ўқитиш курслари борлиги маълум бўлди. Жумладан, "Масофали ўқитиш ахборот технологиялари", "Электрон ўқитишнинг методологияси ва технологияси", "Ўқитишга мўлжалланган компьютер тизимларини лойиҳалаш" курслари бизга маъқул келди. Шунингдек, Россия ахборот технологиялари интернет университетининг 10 та бепул курсини ҳам танладик. ЭҲМ архитектураси, ахборот технологияларининг хавфсизлиги, интернет технологиялар, тармоқ технологияси, дастурлаш тизимлари ана шундай курслар сирасига киради. Бу курслардан бирортасида ўқиган тингловчига ана шу университет дипломи берилади.

Юқорида санаб ўтилган курсларда ёш педагог ва илмий ходимларни ўқита бошладик. Илк шаҳобчалари ишини марказлаштиришимиз, уларнинг бир-бирлари билан ўз тажрибаларини ўртоқлашишлари учун имконият яратишимиз керак. Ҳозирги кунда Россиянинг ахборот жамиятини ривожлантириш, Москва давлат электроника ва математика институтлари билан масофали малака ошириш курслари амалга оширилмоқда. "Масофали курслар яратиш технологияси ва методикаси", "Масофали ўқитиш методикаси" деб номланган бу курслар олий ўқув юртларининг ўқитувчи ва масофали ўқитиш марказлари раҳбарларининг малакасини оширишга қаратилган. 72 соатлик курсдан сўнг тингловчиларга давлат миқёсидаги гувоҳнома берилиши кўзда тутилган. Бунда асосан, пойтахтимиздаги техника, иқтисодиёт, ахборот технологиялари университетлари, 2-тиббиёт, автомобил йўллари, кимё-технология, авиация институтларининг вакиллари бор.

Масофавий таълим методикаси асосида кадрлар малакасини ошириш ва қайта тайёрлашнинг жаҳон тажрибаси таҳлили шуни кўрсатадики, бунда тингловчилар билим сифати даражасини кўтарувчи таълим фундаменталлаштирилади. Унинг оммавийлиги кенгаяди. Ижодий қобилиятни табиат ва жамиятнинг фундаментал қонуниятлари асосида ривожлантириш имконияти туғилади. Тингловчилар, ҳақиқатан ҳам , бу малака ошириш ва қайта тайёрлашдаги ўқув жараёнининг марказий фигураси бўладиган таълим тизими эканини ҳис қиладилар. Бунда ўқувметодик адабиётлар, билимларнинг назорат тизими ҳамда уларни ташкиллаштириш орасида боғланиш бўлиши зарур. Таълимнинг бу шаклида юқори фаолликни электрон дарслик ва қўлланмалар ўйнаши керак. Ҳар бир фанга мўлжалланган курслар энг камида учта—таълимий, машқли ва назорат қилиш каби асосий қисмларни ўз ичига олиши зарур. Таълимий қисмдаги курс материали матн кўринишида берилади. Материални узатишнинг энг қулай ва тўғри усули гиперматндир. Материалда келтириладиган иллюстрациялар статистик (ҳаракатсиз) ва динамик (ҳаракатли) бўлиши мақсадга мувофиқ. Ҳаракатни тингловчи бошқаради. У тасвирни тўхтатиш, орқага қайтариш, такрорлаш, янгидан бошлаш каби имкониятларга эга. Умуман, масофавий таълимнинг малака ошириш тизимига жорий қилиниши кам харажат, анъанавий ўқитиш тизимига қараганда самарали ҳисобланади.

Суҳбатдош:
Ҳ.ТЎЙМАНОВА

ЎҚИТУВЧИ ВА ТАЛАБА

улар ўртасидаги ўзаро муносабат сўровномаларда намоён бўлмоқда

Андижон давлат университети Фарғона водийсидаги нуфузли илм масканларидан бири. Университет профессор-ўқитувчиларининг илмий салоҳияти ва талабалар эришаётган ютуқлар мазкур даргоҳда таълим жараёни муваффақиятли кетаётганлигини кўрсатади. Хўш, университет домлалари билан талабалар ўртасидаги муносабат қандай? Бўлажак кадрлар ўз устозлари фаолиятлари юзасидан қандай фикрдалар? Ўқилаётган маъруза, амалий машғулотлар, семинару баҳс-мунозаралар уларни қониқтиряптими?

Университетда талабалар ўртасида махсус сўровномалар ўтказиш борасида муайян тажриба тўпланган. Шу билан бирга талаба ўз устози ҳақида эркин фикр билдириши учун шароит ҳам яратилган. Сўровномани тўлдирган талаба ўз исми-шарифини билдириши шарт эмас. Анъанага кўра, ҳар ўқув йилида икки марта — қишки ва ёзги сессиялар якунида талабаларга махсус сўровнома тарқатилади. Сўровномада 7 та савол мавжуд бўлиб, уларда талабадан ўтган ярим йилликда умумий ўқув жараёнидан қониққан-қониқмаганлиги, ўтган даврда қайси ўқитувчининг маърузалари маъқул бўлганлиги, қайси устознинг маърузаси ёки амалий машғулоти талабанинг эгаллаётган мутахассислиги юзасидан катта ёрдам берганлиги, қайси домла машғулот жараёнида янги услуб ва педагогик технологиядан фойдаланаётганлиги, ўқитувчи талабанинг билимини баҳолашда ҳаққоний йўл тутаётганлиги ёки тутмаётганлиги, баҳолаш жараёнида таниш-билишчиликка ҳамда таъмагирликка йўл қўяётган ёки қўймаётганлиги, ниҳоят, ўқув жараёнини такомиллаштириш учун талабанинг таклиф ва мулоҳазаси сўралади.

Сўнгги сессия якунида талабалар ўртасида ўтказилган сўровномалар натижасига кўра, университетнинг 20 дан зиёд профессор-ўқитувчилари рағбатлантирилди. Университет педагогик жамоаси умумий йиғилиш қарорига кўра, сўровномада яхши баҳо олган ўқитувчилар бир ойлик маошлари миқдорида рағбатлантирилади. Жумладан, билогия фани бўйича Козимжон Зокиров, кимё фани бўйича Иброҳимжон Абдуғофуров, физика фани бўйича Алишер Тешабоев, математика фани бўйича Расулжон Назаров, ҳуқуқшунослик фани бўйича Анваржон Мамасолиев ва тарих фани бўйича Пиримқул Исроиловлар талабалар томонидан энг яхши маърузачи деб топилганлар.

Талабалар ўртасида ўтказилган сўровноманинг яна бир бандига мувофиқ, университет умумий тилшунослик кафедрасидан Абдулҳай Собиров, физика кафедрасидан Усмонжон Абдубақиев ва Эсонқул Дадахўжаев, педагогика кафедрасидан Камолиддин Турғунбоев, филология факультетидан Шоҳидахон Юсупова ва биология факультетидан Икромжон Бадалхўжаевлар маъруза жараёнида янгиликлардан ҳамда янги педагогик технология воситаларидан самарали фойдаланади, талабага ҳамиша янгилик беради.

Талабалар янглишмаган экан. Уларнинг юқори баҳосига сазовор бўлган аксарият домлаларнинг маърузалари олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги томонидан ўтказилган танловда ҳам ғолиблар сафидан жой олди.

— Сўровномада талабалардан фақат ижобий жавоблар олинадими? — сўраймиз университет ўқув ишлари бўйича проректори Толибжон Мадумаровдан.

— Йўқ, талабалар ўқитувчиларимиз ҳақида танқидий фикрларни ҳам билдиришади, — дейди Т.Мадумаров. — Мен мазкур сўровномани кўзгуга қиёслаган бўлар эдим. Муаллим бу кўзгуда ўзининг ҳақиқий қиёфасини кўради. Танқидий фикр қанчалик аччиқ бўлмасин, у таълим жараёнини яхшилашга хизмат қилади.

Талабалар билдирган фикрлардан маълум бўлдики, хорижий тиллар, фалсафа, социология, тиббий билим асослари, демографик жамият фанлари бўйича ўтказилган маърузалар қониқарли бўлмаган. Ўзбек филологияси ва жисмоний тарбия факультетлари талабалари хоҳишига кўра, тиббий билим асослари ва фалсафа фанлари бўйича маърузачилар билимли, янгиликка интилувчи домлалар билан алмаштирилди. Фалсафа, демографик жамият фанлари бўйича маърузачилар талабалар билимини баҳолашда айрим нуқсонларга йўл қўяётганликлари кўплаб сўровномаларда таъкидлангани боис бу камчиликларга ҳам барҳам берилди.

Талабалар тўлдирган сўровномаларда шунингдек, айрим ўқитувчиларнинг ўта талабчанлиги, асосий мутахассисликдан ташқари бўлган фанларни ҳам жуда юқори даражада билишни талаб қилаётганлиги айтилган. Бу эса меъёрнинг бузилишидир.

Сессиялар даврида талабалар билимини баҳолашда ошкораликни таъминлашга эътибор берилмоқда. Баҳолаш имкон қадар талаба кўз ўнгида барча гуруҳдошлар орасида амалга оширилляпти. Бу тадбирлар талабани имкон қадар жиддий билим олишга ундамоқда.

Сўровномалар тарқатиб, талабалар фикрини ўрганиш, ҳозир барча олий ўқув юртларида қарор топмоқда. Талабалар — катта омма. Зеро, ана шу оммaнинг фикрига қулоқ тутиб, ўқитувчиларга баҳо бериш, оқни оққа, қорани қорага ажратиш, маълум маънода таълим сифатини оширишнинг гарови бўлиши мумкин. Бундай хулосага келишимизга Андижон давлат университетидаги тажриба ҳам мисол бўла олади.

О.СИДДИҚОВ

Turkiya maxsus xizmati vakillari xalqaro terrorchilar guruhi endi mamlakat poytaxtiga zarba berish niyatida ekanidan xabar topgan.

Agar Argentina — Mali va O'zbekiston — Ispaniya uchrashuvlari yirik hisoblarda yakunlanadigan bo'lsa... futbolchilarimiz keyingi bosqichda o'ynay oladi. Bu esa... juda mushkul vazifa!

ҚИРҒИЗИСТОНДА ЕР СИЛКИНИШИ

1 декабрь куни Қирғизистон Республикасининг қирғиз—хитой чегараси ёнатрофида ер силкиниши кузатилди. Соҳа мутахассисларининг хабар беришича, зилзила Рихтер жадвали ўлчамида 6—7 даражани ташкил этган. Ер силкиниши кўпроқ Хитой чегарасидаги қишлоқларга шикаст етказган.

Маълумотларга қараганда, зилзиладан Қирғизистон ҳудудида азият чекканлар йўқ ва ҳеч қандай қурилмаларга зарар етмаган, деб хабар беради "ИТАР-ТАСС" ахборот агентлиги.

АФҒОНИСТОНДА САЙЛОВГА ТАЙЁРГАРЛИК

Афғонистон халқи ўз мамлакати тарихида йирик воқеага тайёргарлик кўрмоқда. Келаси йилнинг 20 июнига қадар 18 ёшдан ошган ҳамма эркак ва аёллар қайта рўйхатдан ўтишади ва президентлик сайловларида тўлатўкис қатнашиш ҳуқуқига эга бўлишади.

Ҳозирда аҳолини рўйхатдан ўтказиш тадбирлари Қобул, Мозори Шариф, Ҳиротда бошланди. Афғонистон ҳудудида охирги марта аҳолини рўйхатдан ўтказиш 1979 йилда бўлиб ўтган эди.

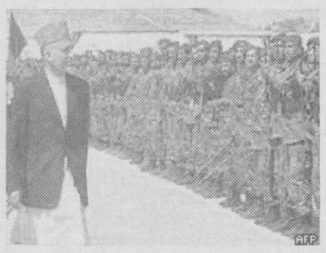

Шундан сўнг ушбу мамлакатда 20 йил уруш давом этди. Сўнгги маълумотларга қараганда, айни кунларда Афғонистонда 10 млн. сайловчи истиқомат қилади. Аҳолини қайта рўйхатдан ўтказиш БМТ томонидан амалга оширилмоқда. Аммо бу борада муаммолар ҳам пайдо бўлиб турибди. Жумладан, собиқ толибон ҳаракатига содиқ аҳолининг бир қисми сайловларда қатнашмаслиги ва аҳолини рўйхатга олиш жараёнида қўпорувчилик ҳаракатларини ўтказиши ҳақида маълумотлар тарқатмоқда.

БМТнинг Афғонистондаги ваколатхонаси аҳолига сайловларнинг мақсад-вазифасини, жафокаш афғон ерида тезроқ тинчлик ўрнатиш, иқтисодиётни йўлга қўйиш ҳақида тушунтирув ишларини олиб бормоқдалар, деб хабар беради "ВВС" ахборот агентлигининг интернет сайти.

ИРОҚДА НИМА ГАП?

Ироқда яна чет эл дипломатларига ва ҳарбийларига нисбатан террорчилик хуружлари содир этилди. Тикрит шаҳри яқинида икки япон дипломати ўлдирилган. Бағдод шаҳрида эса етти нафар испаниялик тинчликсевар ҳарбийларга нисбатан ҳужум уюштирилган. Тўқнашув натижасида етти нафар ҳарбийлар ҳалок бўлган.

Япон дипломатлари Бағдоддан Тикрит шаҳрига "Ироқнинг иқтисодий аҳволини тиклаш" конференциясига кетаётган эдилар. Дипломатлар ичимлик суви сотиб олиш учун тўхтаган пайтда ўққа тутилган. Натижада дипломатларнинг ҳайдовчиси оғир ярадор бўлган, 2 дипломат эса ўша жойнинг ўзидаёқ дунёдан кўз юмган. Япония ташқи ишлар вазирлиги Ироққа махсус мутахассисларни юборишга ва қотилликларни тўлатўкис текширишга қарор қилди. Воқеадан бир неча вақт аввал Япония ҳукумати Ироқни тиклашга 5 млрд. доллар ажратишини режалаштириб қўйган эди.

Испания мухолифатчилари эса ҳукуматдан зудлик билан испан ҳарбийларини Ироқдан олиб чиқишни талаб қилдилар, деб хабар беради "ВВС" ахборот агентлигининг интернет сайти.

ГРИППДАН САҚЛАНИНГ!

Европа мамлакатларининг соғлиқни сақлаш вазирликлари бу йилги ниҳоятда хавфли грипп касаллигидан огоҳ бўлишни аҳолига тушунтиришмоқда. Кўп йиллардан бери дунё аҳолисини қийнаб келаётган ушбу касалликнинг бу йилги кўриниши "Фуцзян" деб номланган.

Ҳозирги кунга қадар Буюк Британияда ушбу касалликдан 7 нафар бола жабр кўрган. Соҳа мутахассисларининг айтишларича, бу йилги грипп, айниқса кичик ёшдаги болаларга ва чақалоқларга ўз таъсирини кўпроқ ўтказиши мумкин. Одатда грипп касаллиги Осиё мамлакатларидан тарқалиб келарди, аммо бу йилги вирус Европадан бостириб келиши кутилмоқда.

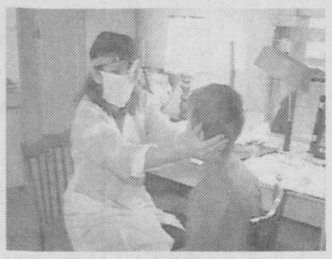

Шифокорларнинг маслаҳат беришича, гриппдан сақланишнинг энг яхши йўли, вақтида эмлашдан ўтиш, деб хабар беради "Evronew" интернет сайти.

БУЮК БРИТАНИЯДА ЯНГИ ЎЗГАРИШЛАР

Буюк Британияда янги қонун қабул қилинди. Унга кўра эндиликда автоуловни бошқариш вақтида уяли телефонда гаплашиш қатъиян ман қилинади. Қонун бузувчиларга эса катта миқдорда жарима солинади. Жарима миқдори ҳозирда 30 дан 1000 фунтгача деб белгиланган. Оғир юк машинаси ҳайдовчилари учун эса 2,5 минг фунтни ташкил этади.

Янги қонундан мақсад, мамлакатда кўплаб учраётган йўл автоҳалокатларининг олдини олиш. Ушбу кунгача уяли алоқа телефонларидан фойдаланиб, автоуловларни бошқарган 5000 киши ҳалок бўлган ва кўплаб ҳайдовчилар турли даражадаги тан жароҳатлари олишган. Полициячиларнинг айтишича, уяли алоқадан автоуловни бошқариш пайтида фойдаланиш, алкогол ичимликларни истеъмол қилиш билан бир қаторда жазоланади.

Хавфли вазиятлар туғилиши жиҳатидан ҳам ҳолатлар жуда бир-бирига ўхшайди. Ҳайдовчилар эса ўз навбатида янги қонунга ижобий баҳо беришмоқда. "Тўғри, ушбу қонун ахборот алмашишга ўз таъсирини кўрсатса-да, аммо кўплаб инсонларнинг ҳаётини сақлаб қолишга ёрдам беради", дейди ҳайдовчилар. Бу ҳақда "Evronew" интернет сайти хабар берди.

Интернет хабарлари асосида
Сарвар ФАЙЗУЛЛАЕВ тайёрлади.

ПОРТУГАЛИЯДА 12 ИЮНДАН 4 ИЮЛГАЧА!

30 ноябрь куни Лиссабон шаҳрида 2004 йил 12 июнидан 4 июлигача Португалиянинг саккизта шаҳридаги ўнта стадионда бўлиб ўтадиган Европа чемпионати финал босқичига қуръа ташлаш маросими ўтказилди.

Қуръа натижалари билан танишинг:

"А" гуруҳи:
1. Португалия
2. Греция
3. Испания
4. Россия

Мутахассислар ушбу гуруҳда мезбон жамоа — Португалия ҳамда Испания терма жамоаларининг имкониятларини юқори баҳолашмоқда. Чунки португалияликлар чемпионатда ЖЧ — 2002 да бразилияликлар билан ғолиб бўлган Луис Филипп Сколаре мураббийлигида майдонга тушишса, "Раул ва унинг командаси" — Испаниянинг қандай кучга эга эканлигини бугун бутун дунё билади (гарчи улар сўнгги йилларда бирор-бир арзирли ютуққа эришса олишмаган бўлса ҳам).

Лекин дунё футболида ёрқин юлдузларга эга бўлмаган Россия ва Греция ҳам анойи эмасликларини исботлашга уринишлари турган гап.

"В" гуруҳи
1. Франция
2. Англия
3. Швейцария
4. Хорватия

Гуруҳ баҳсларидаги биринчи ўрин учун кураш Англия ва Франция жамоалари ўртасида кечиши кутилаётир. Негаки, Франция гарчи ЖЧ—2002 да биринчилардан бўлиб юртига қайтишга мажбур бўлган бўлсада, бугун Европанинг энг кучли жамоаларидан саналади. Свен Йоран Эрикссон мураббийлигидаги Англияда ҳам "юлдуз"лар жамланганки, улардан ҳам ҳар нарсани кутиш мумкин.

Швейцарияда Ҳоқон Яқиндек истеъдодли футболчи бўлса-да, уларнинг гуруҳдан чиқиши мушкул. Хорватиядан эса "Хорватия—1998"дан (ЖЧ—98 да 3-ўрин) ҳам ёрқин ўйин кута олмаймиз.

"С" гуруҳи
1. Швеция
2. Болгария
3. Дания
4. Италия

Жованни Трапаттони мураббийлигидаги "Скуадро адзурро" — Италиянинг "Евро—2000" финалигача боргани ва французларга фақатгина "олтин гол" туфайли ютқазгани ҳамда Швециянинг ЕЧ ва ЖЧлардаги доимий кучли иштирокини ҳисобга оладиган бўлсак, Дания ва Болгарияларга қийин бўлиши аниқ.

Futbol

Бироқ данияликлар ҳам "Евро—2004"ни биринчилардан бўлиб тарк этишни исташмайди, албатта.

"Д" гуруҳи
1. Чехия
2. Латвия
3. Германия
4. Голландия

Бу гуруҳда Латвия қийналиши аниқ. Аммо болтиқбўйиликларга саралаш босқичида Туркияни ютиб, Португалияга йўлланмани қўлга киритганининг ўзиёқ катта гап. Қуръа натижалари буни тасдиқлаб турибди. Ушбу гуруҳда "қадрдон рақиблар" — немис ва голландларнинг учрашувига қизиқиш катта. Лекин Чехия ҳам "совға" эмас. Футбол мухлислари айнан шу жамоанинг саралаш ўйинларида гуруҳда биринчи ўринни эгаллаб, голландларни ортда қолдирганини унутмасинлар.

ИМКОНИЯТ ЙЎҚОЛГАНИ ЙЎҚ

Мамлакатимиз ёшлар терма жамоаси Бирлашган Араб Амирликларида бўлиб ўтадиган жаҳон чемпионатида иштирок этиш учун кўтаринки кайфиятда жўнаб кетганди. Негаки, бунга асос ҳам бор эди. Улар октябрь ойида Ҳиндистонда бўлиб ўтган биринчи Афро-Осиё ўйинларида муваффақиятли қатнашиб, бош совринни қўлга киритишган, қолаверса, юртимизнинг ўсмирлар, ёшлар (бошқа таркибдаги) ҳамда миллий терма жамоалари саралаш ўйинларини зафарли тарзда якунлашиб, 2004 йилда ўтадиган Осиё чемпионатларига йўлланмаларни нақд қилишган эди.

Лекин жаҳон чемпионатидаги дастлабки учрашув футболчиларимиз учун омадсиз якунланган бўлсада, (Ўзбекистон — Мали 2:3), 2003 йил 28 ноябрь санаси мамлакатимиз футболи тарихи саҳифаларида алоҳида тарзда ёзиб қолдирилади.

Терма жамоамиз вакили Ислом Иномовнинг рақиб дарвозасига киритган илк голи ҳам футболимиз тарихида қоладиган бўлди. "В" гуруҳидаги яна бир ўйин Аргентина ва Испания ёшлари ўртасида бўлиб ўтди. Ҳисоб — 2:1.

Иккинчи учрашувни Ўзбекистон футболчилари амалдаги жаҳон чемпиони — Аргентина жамоаси билан ўтказди. Гарчи биринчи бўлимда Александр Гейнрих киритган тўп (бу унинг чемпионатдаги иккинчи тўпи) вакилларимизнинг танаффусга хотиржамроқ тарзда чиқишини таъминлаган бўлса-да, иккинчи бўлимда аргентиналиклар ўзбекистонликлар дарвозасига икки тўп йўллашга эришишди — Ўзбекистон—Аргентина 1:2. Гуруҳдаги Мали—Испания беллашувида эса европаликларнинг қўли баланд келди — 0:2.

Учинчи турдан олдин жадвал қуйидагича кўринишда:

1. Аргентина	2 ўйин	6 очко
2. Испания	2 ўйин	3 очко
3. Мали	2 ўйин	3 очко
4. Ўзбекистон	2 ўйин	0 очко

4 декабрь, 3-тур: Ўзбекистон — Испания, Аргентина — Мали.

Кўриниб турибдики, юртимиз футболчилари ҳали тўлиқ имкониятни йўқотгани йўқ. Агар Аргентина — Мали ва Ўзбекистон — Испания учрашувлари йирик ҳисобларда якунланадиган бўлса... футболчиларимиз кейинги босқичда ўйнай олади. Бу эса... жуда мушкул вазифа!

Шерали НИШОНОВ

«ҚОНЛИ НОЯБР» — «АЛ-ҚОИДА»НИНГ ИШИ

Ўтган ойнинг учинчи ҳафтаси Туркиянинг Истанбул шаҳрида беш кунлик фарқ билан рўй бериб, олтмишдан зиёд инсоннинг ёстиғини қуритган, етти юздан ортиқ одамни мажруҳ қилган портлашлар қайтарилишининг эҳтимоли юқори кўринади. Ҳар ҳолда, пойтахт Анқарада хавфсизлик чоралари янада кучайтирилгани шундай таассурот уйғотиши табиий. РАТА-ТАСС ахборот маҳкамасининг хабар беришича, Туркия махсус хизмати вакиллари халқаро террорчилар гуруҳи энди мамлакат пойтахтига зарба бериш ниятида эканидан хабар топган. Айни пайтга келиб, Анқарадаги барча ҳарбий муассасалар, ҳарбий хизматчилар ва уларнинг оилалари истиқомат қилувчи ҳудудлар, бозор ва дўконларда ҳушёрлик оширилган. Куни кеча бўлиб ўтган ҳукумат йиғилиши пайтида ҳам илгари тасаввур қилиш мушкул бўлган хавфсизлик чоралари жорий этилган. Мамлакат «қонли ноябр» даҳшатидан ўнгланишга ҳаракат қилаётган шу кунларда Туркия ҳукумати вакиллари Истанбулдаги портлашлар тергови анча илгарилаганини маълум қилди. Бош вазир ўринбосари Абдулатиф Шенернинг айтишича, террорчилик ҳаракатлари «Ал-Қоида» томонидан амалга оширилганига шубҳа йўқ. Чунки бу портлашлар шу ташкилотнинг таниш усули — портловчи моддалар юкланган автомобиллар ва ўлимни бўйнига олган террорчилар воситаси билан амалга оширилган.

Оператив қидирув натижасида портлашларга алоқадорликда 133 киши гумон қилинди. Шулардан 21 нафари ҳибсга олинди. А.Шенернинг маълум қилишича, портлашларни амалга оширганларнинг шахси аниқланган, бундан ташқари, қўпорувчиликни режалаштирган ва бошқариб турганларнинг бир нечтаси ҳам ҳибсда. Туркиянинг «Хабар Турк» агентлиги эса хавфсизлик хизматлари шу йил октябр ойи бошидаёқ мамлакатда катта қўпорувчилик амалга оширилиши мумкинлиги тўғрисида маълумотга эга бўлганини айтмоқда. Ахборот маҳкамасининг хабарида айтилишича, разведкачиларга келиб тушган маълумотда Усома бин Лоднинг яқин сафдоши Абу Мусаб аз-Заркавий томонидан тузилган «Имомлар иттифоқи» ташкилоти Туркия ҳудудида қатор қўпорувчиликлар режалаштираётгани айтилган. Махсус хизмат вакилларининг фикрича, бу ёвузликларни ҳам ўлимни бўйнига олган террорчилар воситасида амалга ошириш кўзда тутилган. Айни пайтда Туркия разведкачилари олтита мана шундай террорчининг шахсини аниқлашга муваффақ бўлган. Ҳозир улар қидирувда. Бундан ташқари, разведкачилар «Имомлар иттифоқи»га алоқадор мингдан ортиқ шахснинг рўйхатини тузган ва мамлакат хавфсизлик органларига тақдим этган.

Бобур СОБИРОВ,
ЎзА шарҳловчиси

Tadbir

Яқинда Халқ таълими вазирлиги Фавқулодда вазиятлар вазирлиги билан ҳамкорликда Тошкент вилояти Янгийўл шаҳридаги 17-ўрта мактабда ташкил этилган "Ҳаёт хавфсизлиги асослари" курсини умумий ўрта таълим мактабларида ўқитишни такомиллаштириш" мавзуида Республика семинар-кенгаши бўлиб ўтди.

Семинарга Қорақалпоғистон Республикаси, вилоятлар ва Тошкент шаҳар халқ таълими бошқармаларидан таклиф этилган вакилларга мактаб 4-, 6- ва 7-синф ўқувчиларининг "Ҳаёт хавфсизлиги асослари" курсидан дарс жараёни таништирилди. Жумладан, 4-синф ўқувчилари билан "Ёнғин хавфсизлиги" мавзусида ўтилган дарсда, ўқитувчи олов ва унинг халқ хўжалиги иқтисодиёти учун ўзига хос аҳамиятга эга эканлиги, бироқ ундан нотўғри фойдаланиш қандай кўнгилсиз оқибатларга олиб келиши, ёнғин содир бўлганда уни бартараф этиш усуллари ҳақида сўзлади.

Ўрта мактабнинг 6-синф ўқувчиларига эса "Зилзила ва унинг зарарли оқибатлари, офат рўй берган тақдирда қандай ҳаракатлар қилиш лозимлиги" мавзусида ҳам дарс ўтилди. Шундан сўнг мактаб ўқувчилари томонидан фавқулодда вазият, яъни зилзила содир бўлганда амалда қандай ҳаракат қилишларилозимлиги ҳақида саҳна кўринишини уюштирдилар. Ўз навбатида ўт ўчирувчилар томонидан ўқувчиларга зилзила натижасида мактаб биносининг 2 қаватида ёнғин содир бўлганлиги кўрсатилиб, "01" ва "03"га қўнғироқ қилиш қоидалари, шунингдек, ёнғин пайтида бинонинг юқори қаватидан болаларни қутқариш ва тез ёрдам машиналарида уларни шифохоналарга олиб кетиш усуллари намойиш этилди. Тадбирда Фавқулодда вазиятлар вазирлиги Аҳоли ва ҳудудларни муҳофаза қилиш бошқармаси бошлиғи, подполковник Мурод Икромов, Халқ таълими вазирлиги Ҳарбий ватанпарварлик ва жисмоний тарбия бўлими етакчи мутахассиси Зокиржон Холбоев, Фуқаро муҳофазаси институтининг катта ўқитувчилари Искандар Раҳмонов, Заҳро Илёсовалар сўзга чиқиб, анжуманнинг аҳамияти хусусида гапирдилар ва жойларда бундай тадбирлар ўтказилиши мақсадга мувофиқ бўлишини таъкидладилар.

Тадбирлар якунида семинар иштирокчилари билан мулоқот ўтказилиб, уларнинг фикр-мулоҳазалари инобатга олинди ва уни амалга ошириш масалалари кун тартибига қўйилди.

Азамат СУЮНОВ

ИШБИЛАРМОН ВА ТАДБИРКОРЛАР ДИҚҚАТИГА!

"Q'ZBEKISTON BANKLARI ASSOTSIATSIYASINING UNIVERSAL BIRJA MARKAZI"

2003 йилнинг 31декабрига қадар ҳафтанинг ҳар сешанба, чоршанба, пайшанба, жума кунлари соат 15:00 дан 16:00 гача ягона электрон савдолари орқали қуйидаги объектлар биржа савдоларида сотилади.

"Q'ZBEKISTON BANKLARI ASSOTSIATSIYASINING UNIVERSAL BIRJA MARKAZI" томонидан биржа савдоларига қўйилган бино ва иншоотлар

РУЙХАТИ

Т/р	Объект номи	Объект манзили	Техник характеристикаси	Бошланғич нархи минг.сўм	Ким томонидан савдога қўйилган
1	Турар-жой	Тошкент ш. Яккасарой тумани Б.Бобоева кўчаси, 89	500 м2	22 500 000	Миллий Банк
2	Кислород и.чиқ. станция	Тошкент ш., Пушкин кўчаси, 17-уй	1 дона	32 653 000	ЎзУЖЖБ
3	Аппарат ППГ	Тошкент ш., С. Раҳимов тум., Сағбон кўчаси, проезд Омонат, 11-уй	64 дона ҳар бири	586 000	Миллий Банк
4	Бино	Гулистон ш., 3-мавзе, Қурувчилар кўчаси, 53-уй	2398,84 м²	20 592 600	Асака Банк Сирдарё филиали
5	"Ромашка" вино и/ч шахсий корхонаси	Дўстобод ш., Мухамадқулова кўчаси.	0,086 га	66 600 000	Қуйи Чирчиқ Суд
6	Уй	Қуйи Чирчиқ тум., Гулистон ш/х, Марказий кўчаси	38,6 м²	147 029	Қуйи Чирчиқ Суд
7	Пахта қайта ишловчи цех	Тошкент вил, Пскент ш, М.Маликов кўчаси, 1-уй	1974 й. и/ч	687 198	Пскент Суд
8	КК "Янги Вега" корхонасининг мол-мулклари	Янгийўл ш, Ибн Сино кўч, 20- уй	Тикув ускуналари	3 237 660 334	Янгийўл шаҳар суд ижрочилари
9	КДП-2 қисми	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	Бино қисми	1 134 984 150	"ТАШ ДСК-2" банкрот
10	Маданият уйи	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	33 696 243	"ТАШ ДСК-2" банкрот
11	Яшаш жойи №3А	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	15 268 135	"ТАШ ДСК-2" банкрот
12	Коттеж 2 хонад. Блок А	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	7 651 805	"ТАШ ДСК-2" банкрот
13	Коттеж 2 хонад. Блок Б	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	3 222 251	"ТАШ ДСК-2" банкрот
14	Коттеж 2 хонад. Блок В	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	2 928 585	"ТАШ ДСК-2" банкрот
15	Коттеж 2 хонад. Блок Г	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	2 961 688	"ТАШ ДСК-2" банкрот
16	Коттеж 1 хонад. Блок А	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	3 743 374	"ТАШ ДСК-2" банкрот
17	Коттеж 1 хонад. Блок Б1	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	1 415 703	"ТАШ ДСК-2" банкрот
18	Коттеж 1 хонад. Блок Б2	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	1 545 984	"ТАШ ДСК-2" банкрот
19	Коттеж 1 хонад. Блок В	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	4 301 428	"ТАШ ДСК-2" банкрот
20	Коттеж 1 хонад. Блок Г	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	2 832 508	"ТАШ ДСК-2" банкрот
21	Котлованлар	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	5 дона	1 031 040	"ТАШ ДСК-2" банкрот
22	Полистирол цех биноси	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	бино	9 989 000	"ТАШ ДСК-2" банкрот
23	Спорт майдончаси	Тошкент ш. Ҳамза тумани, Строительная кўчаси 29.	4000 м²	559 329	"ТАШ ДСК-2" банкрот
24	ХИМ ишлаб чиқариш жиҳозлари	Тошкент ш, Нукус кўчаси, 86А-уй	Асбоб-ускуна	49 222 424,41	АТБ "Авиабанк"
25	Квартира	Тошкент ш, Юнус-обод 13-,64-уй, кв 87.	78,44 м²	4 500 000	Юнус-обод суд ижрочилари
26	Чорвачилик фермаси	Тошкент вил, Янгийўл шаҳри, Ибн Сино кўч, 20-уй	0,1 га	30 099 520	Янгийўл тумани суд ижрочилари
27	Юмшоқ мебеллар жамланмаси (диван, 2 кресла)	Пскент тумани, М. Маликов кўчаси, 1-уй	1996, июнь	36 000	Пскент туман суд ижрочилари
28	Бинонинг бир қисми	Тошкент, Акмал Икромов тумани, Октябр массив, Промзона		40 000 000	ОАО "AL Komron"
29	Иссиқхона	Тошкент вилояти, Ангрен шаҳри, Навоий-1	1 дона	427 620	Ангрен шаҳар суд ижрочилари
30	Бетон аралаштиргич	Тошкент вилояти, Ангрен шаҳри, Навоий-1	1 дона	340 640	Ангрен шаҳар суд ижрочилари
31	Компрессор ПР-10\8м (носоз)	Тошкент вилояти, Ангрен шаҳри, Навоий-1	1дона	37 300	Ангрен шаҳар суд ижрочилари
32	Кран-балка г\п 3тн	Тошкент вилояти, Ангрен шаҳри, Навоий-1	1 дона	512 030	Ангрен шаҳар суд ижрочилари
33	Компрессор	Тошкент вилояти, Ангрен шаҳри, Навоий-1	1 дона	267 950	Ангрен шаҳар суд ижрочилари
34	ОАЖ "УКМ" ҳар хил турдаги метални кайта ишловчи дастгоҳлар	Тошкент ш. Яккасарой тум. Бобур кўчаси, 73-уй	32 дона	3 452 420	Яккасарой туман суд ижрочилари
35	"Тошмахсуспардозқурилиш" корхонасига қарашли бинонинг бир қисми (2 қават)	Тошкент ш. Яккасарой тум. Усмон Носир кўчаси, 19-уй	557,8 м²	11 456 544	Яккасарой туман суд ижрочилари

Мурожаат учун манзилимиз: Тошкент шаҳри, А.Хўжаев кўчаси, 1-уй.
Телефонлар: 138-69-70, 138-69-93

Kuniga bir chashka kakao ichishga odatlangan kishining salomatligi joyida bo'lib, qarishdan yiroqroq yurar ekan.

"Aminmanki, sholg'omni mening sodiq do'stim olib kelib qo'ygan." Va nihoyat u xursand bo'lib sholg'omni tanovvul qilibdi. U juda mazali ekan.

КУНҒИРОК ЧАЛИНГУНЧА

Дам олиш саҳифаси

Ko'ngil bitiklari

МУҲАББАТ

Кўнгил даричаси чертилар аста,
Яширин туйғулар сени ўрайди.
Ҳамроҳ бўлар нурли хаёллар албат,
Ёстиқ тундан ширин тушлар сўрайди.

Кўнгил даричаси чертилар аста,
Юрак бўйламоққа ундар ниҳоят.
... Остонада турар, бир даста гул ва
Сизнинг аксингизга кирган муҳаббат.

Ойдин МЎМИНЖОН қизи,
Шаҳрихон туманидаги
6-мактаб ўқитувчиси

САМОГА ГУЛ ЧИЗАР МОМАҚАЛДИРОҚ

Кимгадир шивирлар ажиб сокин тун:
— Поёнсиз дардларим ювмоқда ёмғир!
Юрак ришталарим узилиб бутун,
Сабрга чўмилар қалбимдаги сир...
Ғойибдан табиат этгандек инъом,
Борлиқ таровати ўзгача бу чоғ.
Кечадан олислаб оқшомга ором,
Самога гул чизар момақалдироқ.
Ёмғир шитирлайди... тинмайди сира,
Роҳат-ла ювиниб олар ҳар дарахт.
Кейин тонг отади... маъсум, бокира...
Тонг билан эргашиб келаётир бахт...

Дилрабо ҚАҲҲОРОВА,
Нарпай туманидаги
39-мактаб ўқитувчиси

УСТОЗ

Тоғдан қаттиқ бардоши,
Метин бўлар Устознинг.
Ташвиш олдда, шодлиги,
Қетин бўлар Устознинг.
Шому саҳар танаси,
Бетин бўлар Устознинг.
Меҳри зоҳир, қаҳри-чи,
Ботин бўлар Устознинг.
Гар шогирд — фозил, бағри,
Бутун бўлар Устознинг.
Жоҳил эрса, дил тўри,
Тутун бўлар Устознинг.
Халқнинг маънан отаси,
Ҳам онаси ўшалар.
Шоҳлардан мартабаси
Устун бўлар Устознинг.

Бибинисо РАЖАБОВА,
Акмал Икромов туманидаги
283-мактаб ўқитувчиси

ТЎРТЛИКЛАР

Оҳ десам оғзимдан олов отилар,
Тандирнинг ўтидек лов-лов отилар.
Одамлар бир ағёр дастидан куйса,
Менга бира тўла минг ёв отилар.

***

Дунё деганлари мангу бир айвон,
Сен-мендан қолмайди ном ила нишон.
Илондек пўстини ташлаб чиқару
Яна турлангучи қайтадан жаҳон.

***

Одамлардан менинг дардим бўлакча,
Яксон қилсангиз ҳам гардим бўлакча.
Нимасини айтай сизга, ёронлар,
Ошиқ деб аталган мардум бўлакча!

Зиёвуддин ҚЎЗИЕВ,
Хатирчи туманидаги
40-мактаб директори

Ертак

КУЁНЧА ВА ШОЛҒОМ

Бир бор экан, бир йўқ экан, кичкинагина қуёнча бўлган экан. Дала, яйловлар қалин қор билан қопланганлиги учун қуёнчанинг ейишга ҳеч нарсаси қолмабди. Шунда қуёнча овқат излаб йўлга чиқибди ва юра-юра иккита шолғом топиб олибди. Қуёнча шолғомларнинг бирини ебди-да, ўйлаб қолибди: "Қор паға-паға ёғаяпти, ундан ташқари ҳаво жуда совуқ. Бечора хўтикчанинг егани ҳеч нарсаси бўлмаса керак. Мана бу шолғомнинг қолганини унга олиб бориб берсам-чи".

Шу оннинг ўзидаёқ қуёнча хўтикчанинг уйи томон йўл олибди. Аммо хўтикча уйида кўринмабди, қуёнча шолғомни қўйибди-да, ортига қайтибди. Бу пайт хўтикча овқат топиш илинжида юрар эди. У даладан иккита картошка топиб олиб, мамнун ортига қайтибди. Уйга қайтгач у шолғомни кўрибди-да, қаердан келиб қолганига хайрон бўлиб қолибди. У ўзининг картошкасини ебди-да, дебди:

"Қор паға-паға ёғаяпти, ундан ташқари ҳаво жудаям совуқ. Бечора қўзичоқнинг егани ҳеч нарсаси бўлмаса керак. Унга шолғомни олиб бориб беришим керак."

Хўтикча шолғомни олиб қўзичоқнинг уйига келганида қўзичоқ уйида йўқ экан. У шолғомни қўйибди-да, жўнаб кетибди. Қўзичоқ ҳам овқат излаш ниятида кетган бўлиб, карам ўсимтасини топиб олибди-да, уйига мамнун ҳолда қайтиб келибди. Эшигини очган пайтда бирдан кўзи шолғомга тушибди. У ҳам шолғомнинг қаердан келганлигига ҳайрон бўлибди ва карамдан бироз тановвул қилиб олганидан сўнг, дебди:

"Қор паға-паға ёғаяпти, ундан ташқари жудаям совуқ. Бечора кийикчанинг егани ҳеч нарсаси йўқдир. Мен унга шолғомдан олиб бориб берсам-чи."

Қўзичоқ шолғомни олибди-да, кийикчанинг уйи томон жўнабди. Уй бўм-бўш экан. Қўзичоқ шолғомни қўйиб, ортига қайтибди. Кийик ҳам озуқа қидириб кетган экан. У яшил барглар топган ҳолда уйига қувонч ила қайтиб келибди. Келибдию уйида турган шолғомга кўзи тушибди ва уни ҳам шолғом қаердан келганлиги ҳақидаги жумбоқ ўйлантира бошлабди. Кейин у баргларини еб бўлиб, дебди:

"Қор паға-паға ёғаяпти, ундан ташқари жудаям совуққи. Бечора қуёнчанинг егани ҳеч вақоси бўлмаса керак. Кел, шуни унга олиб борай."

Кийикча шолғомни қуёнчанинг уйига олиб борибди. Лекин қуёнча тўйиб овқатланиб ухлаб ётган экан. Кийикча уни уйғотгиси келмабди ва шолғомни аста стол устига юмалатиб, ўзи эса ортга қайтибди. Қуёнча уйғониб қараса шолғом яна ўзининг уйига қайтиб келибди. Бироз ўйлаб туриб, дебди:

"Аминманки, шолғомни менинг содиқ дўстим олиб келиб қўйган."

Ва ниҳоят у хурсанд бўлиб шолғомни тановвул қилибди. У жуда мазали экан.

Шундай қилиб қуёнча, хўтикча, қўзичоқ ҳамда кийик қалин, бир-бирларига меҳрибон дўст бўлиб қолибдилар ва мурод-мақсадларига етибдилар.

Немисчадан Улуғбек ИМЯМИНОВ таржимаси

Ватан манзаралари

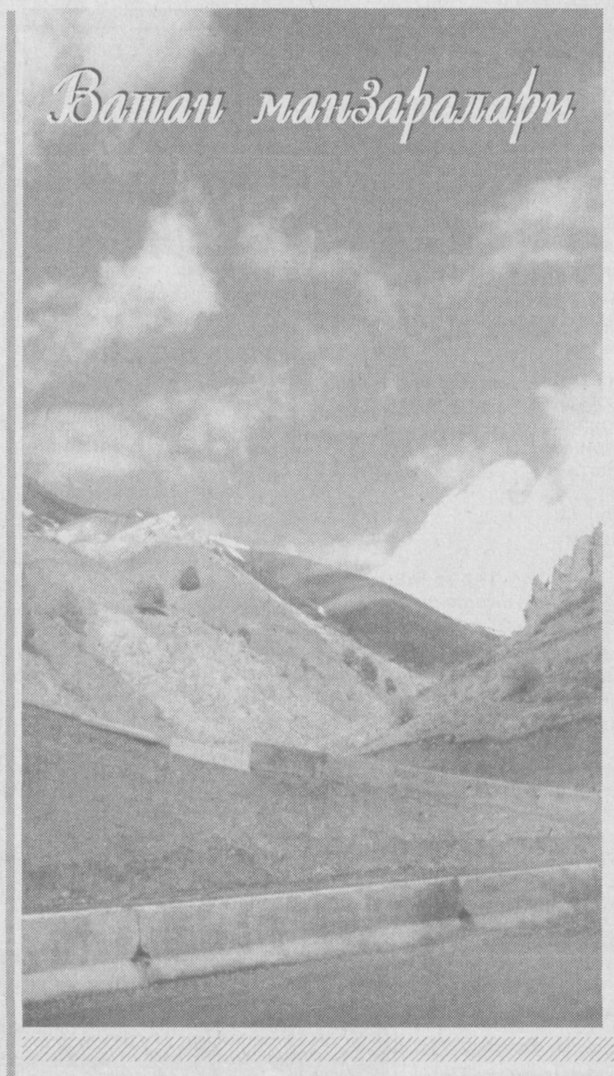

ЦИКЛОСКАНВОРД+ЧИЗИҚЛИ КРОССВОРД

Тузувчи: Давронбек ТОЖИАЛИЕВ

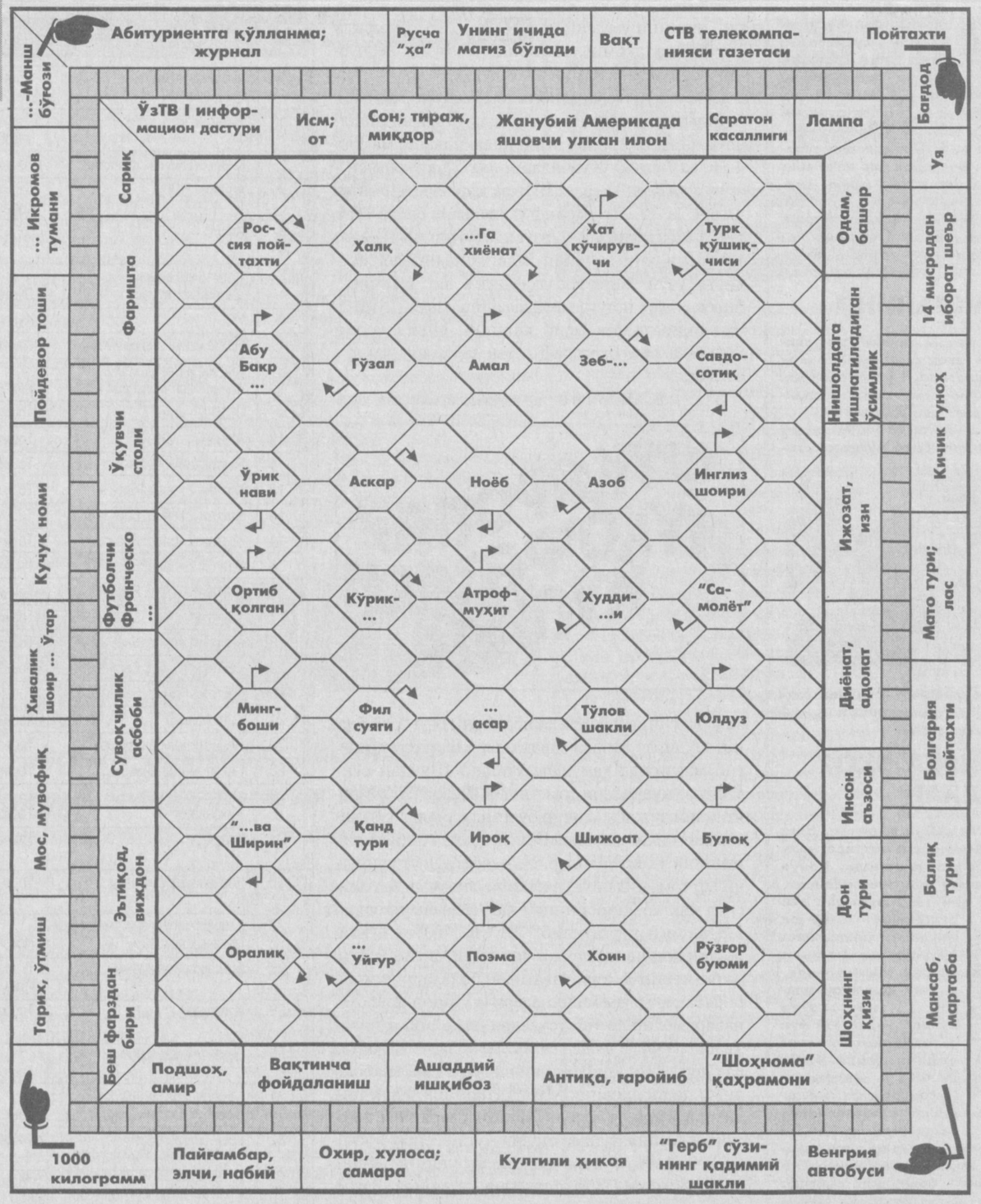

Xullas...

КАКАО ИЧИНГ, ҚАРИМАЙСИЗ

Кунига бир чашка какао ичишга одатланган кишининг саломатлиги жойида бўлиб, қаришдан йироқроқ юрар экан. Бу — америкалик олимларнинг хулосаси.

Какао ичимлигида кўплаб озиқ моддалар мавжуд бўлиб, кишининг касалликлар билан курашиш қобилиятини кучайтиради. Бундай моддалар винода ёки чойдагига нисбатан какаода кўпроқ эканлиги лабораторияда текширувдан ўтган. Хитойдаги вақтли нашрлардан бирида чой ва какаони доимий равишда истеъмол қилган кишилар саломатлиги солиштирилгандаги хулоса эълон қилинган. Бунда какао ичиб юрган кишилар «ютган», яъни улар энг хавфли рак касаллиги билан умуман оғришмаган. Чойхўрларда эса натижа қувонарли эмас.

Америкалик олимлар 8 минг кишилик тадқиқот ўтказиб, уларнинг соғлом, тетик юришларига шоколадни кўпроқ ейиши сабаб эканлигини аниқлашди. Бироқ какао нафақат шоколад таркибида, балки бошқа озиқ-овқат маҳсулотларида ҳам учрайди. Энг яхшиси, уни ичимлик ҳолида ичиш, деб хабар беради BuBuCu агентлиги.

ҚУТҚАРУВЧИЛАР ЁРДАМИДА

Кишинёвлик Ольга исмли деган қизалоқ фазогирлар қиёфасига кирмоқчи бўлиб, ўзи ишлатадиган тувакни қўлига олди. Қизча учувчилар бош кийими думалоқ эканлигига аҳамият берган шекилли, зум ўтмай унинг бошида думалоқ ҳимоя воситаси пайдо бўлди.

Ольга ўйнаб-ўйнаб жонига теккач, тувакни бошидан ечмоқчи бўлди. Боласини ўз ҳолига қўйган она унинг чинқириб йиғлашини эшитгач югуриб келди. Не кўз билан кўрсаки, қизчасининг бошида тувак. Ҳар қанча уринмасин, она ҳам тувакни қизчасининг бошидан чиқара олмади. «Қутқарув» хизматига мурожаат қилишларига тўғри келди.

Қутқарувчилар узоқ уриниб, «фазогир»ни тувакдан қутқариб олишди.

БОРЬКА РЎЙХАТГА ОЛИНДИ

Қараганда ҳайвонот боғига уч яшар бегемот келтирилди. Аслида у Алматидаги ҳайвонот боғидан Остона шаҳрига келтирилган бўлиб, кейинчалик бадавлат кишилардан бирига сотилган эди. Миттигина бегемот кундан кунга улканлашиб боравергач, эгаси уни уй шароитида боқиш муаммо эканлигига тан берди. Чунки унинг бир кунлик озуқаси 40 килодан кам бўлмаслиги керак.

Энди Қараганда ҳайвонот боғи маъмурияти бегемотни ўз ҳисобига ўтказди. Айтинг-айтинг, уни боқиш бу ерда ҳам муаммога айланмаса эди...

ana shunaqa gaplar

Ҳурматли Равшан ХИДОЯТОВ!

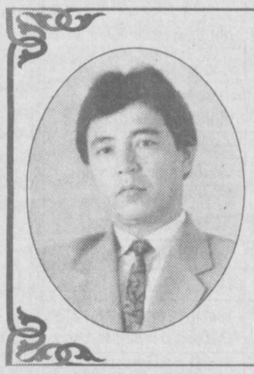

Сизни таваллуд топган кунингиз билан муборакбод этиш бахти насиб қилганидан мамнунмиз. Сизнинг умр йўлингиз ҳам барча ҳамкасбларимизники сингари маърифатни ривожлантириш билан боғлиқ. "Ижтимоий фанлар" кафедрасини бошқариш мобайнида сиз нафақат талабаларга илму урфон улашдингиз, балки бедорлик билан ижод ҳам қилдингиз.

Институт педагоглари ва талабалар жамоаси сизни ярим асрлик умр йўлини босиб ўтганлигингиз билан табриклайди. Ёшингизга ёш қўшилиб, ҳаётингизда фахр билан айтишга арзигулик ютуқлар кўпаяверсин.

ЖИЗЗАХ ДАВЛАТ ПОЛИТЕХНИКА ИНСТИТУТИ ЖАМОАСИ

НИЗОМИЙ НОМИДАГИ ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА УНИВЕРСИТЕТИ 2004 ЙИЛ УЧУН АСПИРАНТУРАГА ВАКАНТ ЖОЙЛАРГА ҚЎШИМЧА ҚАБУЛ ЭЪЛОН ҚИЛАДИ

1. 10.01.03 — Миллий адабиёт тарихи (ўзбек адабиёти)
2. 10.02.02 — Миллий тиллар (ўзбек тили)
3. 13.00.01 — Педагогика назарияси ва тарихи
4. 13.00.02 — Ўқитиш назарияси ва методикаси
5. 23.00.01 — Сиёсий фан назарияси ва тарихи

Ариза ва ҳужжатлар эълон чиққан кундан бошлаб 2003 йил 10 декабргача қабул қилинади.

Қўшимча маълумот олиш учун Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика университетининг илмий ишлар ва АТ бўйича проректорига (152-74-39), аспирантура бўлимига (55-52-29), (манзил: 700100, Тошкент шаҳри, Юсуф-хос-Ҳожиб кўчаси,103-уй) мурожаат этишлари мумкин.

Ҳурматли инглиз тили мухлислари!

31 августдан эътиборан Ўзтелерадиокомпаниясининг халқаро телеканалида "Инглиз тили курси" намойиш этилади. Ушбу кўрсатув American Councils, Америка Қўшма Штатлари Элчихонаси ҳамда UzPAK билан ҳамкорликда тайёрланган. Дастур 20 та кўрсатувдан иборат бўлиб, унда Ўзбекистоннинг турли вилоятларидан (Урганч, Бухоро, Фарғона, Тошкент) АҚШда тақсил олиб келган инглиз тили муаллимлари янги методикани қўллаб, дарс олиб борадилар. Талабалар ролида АҚШда ўқувчилар дастури бўйича ўқиб келган тошкентлик йигит-қизлар иштирок этишган. Курс якунида, 2004 йилнинг 11январь куни энг фаол талабалар АҚШ Элчихонаси томонидан махсус сертификатлар билан тақдирланадилар. Курс саволлари "Маърифат" газетасида ҳамда www.dl.uz интернет сайтида ҳар ҳафта эълон қилиб борилади. Марҳамат, ўн иккинчи ва ўн учинчи дарслар саволларини ёзиб олинг:

1. Describe a modern businessman.
2. Write your own ethies pledge.
3. How can you determine the price of your product or service?
4. What would you do if you had a million dollars?

Жавобларингизни Тошкент 700011, Навоий 69, ТВ-4 «Инглиз тили курси» дастурига ёки uztv-4@uzpak.uz манзилига юборишингиз мумкин.

Ma'rifat

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

Бош муҳаррир: Ҳалим САИДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БЎРИБОЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Шукур ЖОНБОЕВ, Фахриддин КАРИМОВ (масъул котиб), Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ, Усмонали МУСАЕВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), Ҳулкар ТЎЙМАНОВА, Нурлан УСМОНОВ, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат Матбуот Қўмитасида № 20 рақам билан 12 июнь 1998 йил рўйхатга олинган.

ИНДЕКС: 149, 150. Г-0025.
Тиражи 19156. Г. 2 3 4 5 6 Ҳажми 4 босма табоқ.
Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2

Навбатчи муҳаррир: Нурлан УСМОНОВ,
Навбатчи: Муҳаммаджон ИСРОИЛОВ.

«Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.
Таҳририятга юборилган материаллар муаллифга қайтарилмайди.
(М) белгиси остида реклама материаллари берилади

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.

E-mail: marifat@ars-inform.uz

ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-57-89, олий таълим янгиликлари бўлими, мактабгача ва мактабдан ташқари таълим янгиликлари бўлими —136-55-58, хатлар, маънавий ва сиёсий ҳаёт янгиликлари бўлими — 136-54-23, умумий ўрта таълим янгиликлари бўлими, ўқувчиларни касбга йўналтириш ва ўрта махсус таълим янгиликлари бўлими — 136-54-03, реклама ва тарғибот бўлими — 136-54-69 (факс).

Баҳоси сотувда эркин нархда

Pentium IV компьютерида Лилия БИНАШЕВА ва Малоҳат ТОШОВА саҳифалади.

«Шарқ» нашриёт-матбаа акционерлик компанияси босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй

Босишга топшириш вақти—21.00.
Топширилди —21.00